HET LAND VAN AALST

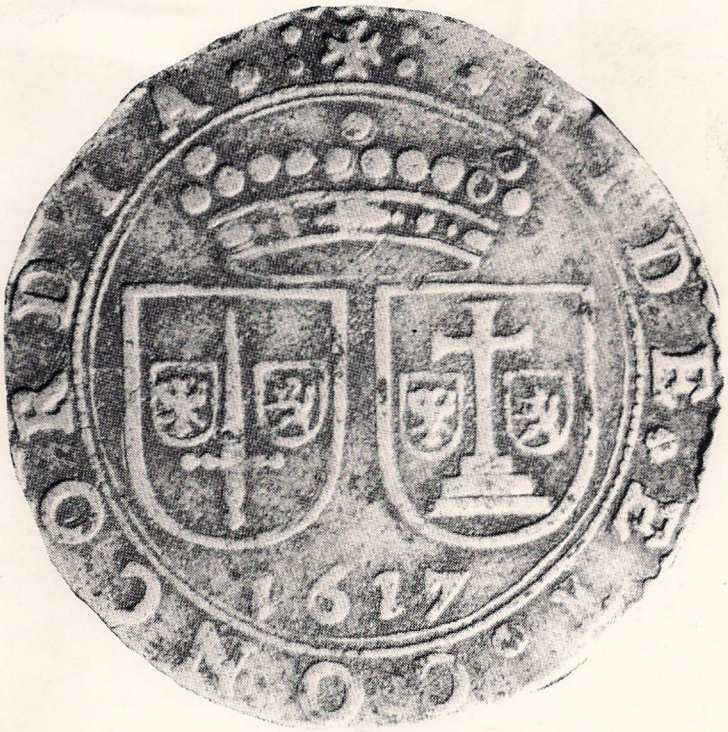

Tijdschrift van de
Geschiedkundige
Vereniging
Het Land van Aalst

Het Land van Aalst

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Uitgegeven door de geschiedkundige vereniging "Het Land van Aalst", met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen en de Stad Aalst.

Prijs voor een jaarabonnement:
leden 500 fr., steunende leden 800 fr., ereleden 1200 fr.
Te storten op rek. 000-0586911-61 van Het Land van Aalst,
Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

De vereniging werd opgericht in 1949 en heeft als werkgebied de gemeenten van de vroegere bestuurlijke eenheid "Het Land van Aalst" in haar grootste uitgestrektheid, alsmede van enkele aangrenzende Oostvlaamse gemeenten (grosso modo de streek tussen Schelde en Dender). Initiatiefnemers en stichters waren Albert Van Lil (beheerder 1949-66) en † Jozef Van Overstraeten (voorzitter 1949-52). Tot de stichters hoorden eveneens † Arthur Broeckaert, † Hendrik Vangassen (voorzitter 1954-63), † Jozef Van Cleemput, † Jozef De Brouwer, † Valère Gaublomme, Frits Van Acker, Basiel Boel, † Marcel Cornelis, en † Jules Pieters. Latere voorzitters waren † Jozef Borremans (1953-1954), Frits Courteaux (1963-80) en Luc De Rijck (1980-1984), beiden erevoorzitter.

Het bestuur van de vereniging is als volgt samengesteld:
Luc Robijns, voorzitter
Marcel Cock, ondervoorzitter
Basiel Boel (verslaggever), Sylvain De Lange (redacteur), Clemens Uyttersprot (erebestuurslid), Marc Uyttersprot (bibliothecaris-archivaris), Geert Van Bockstaele (beheerder), Dirk Van de Perre (redactiesecretaris), Georges Vande Winkel (bibliografie), Albert Van Lil (erebestuurslid), Wilfried Vernaeve (redacteur).

Ledenadministratie en algemene correspondentie:
G. Van Bockstaele, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem (tel. 091/60.19.04)
Redactiesecretariaat en toezending kopij:
Dirk Van de Perre, Hoogstraat 23, 9401 Ninove-Pollare (tel. 054/33.73.27)

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.
Kaftontwerp: Bart Maris
Drukker: ADB, Kerkstraat 225, 1851 Grimbergen
Verantwoordelijke uitgever: Dirk Van de Perre
Zetel van de vereniging: Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade
ISBN: 240-938-7 P

Op de kaft is de penning van "Het Land van Aalst" (1617) weergegeven. Op de voorzijde staat het wapenschild van de twee steden Aalst en Geraardsbergen, op de achterzijde dat van de vijf baronieën Rode, Gavere, Zottegem, Boelare en Schorisse.

BIBLIOGRAFIE VAN DE GESCHIEDENIS VAN HET LAND VAN AALST 1990

GEORGES VANDE WINKEL

met medewerking van: Marcel Cock, Sylvain De Lange, Luc Robijns, Marc Uyttersprot, Geert Van Bockstaele, Dirk Van de Perre

Nadat hij in 1985 als redacteur de *Bibliografie van de gemeenten van het Land van Aalst (1950-83)* tot een goed einde had gebracht zette Herman Van Isterdael nog zes jaar dit initiatief verder onder de vorm van een lopende bibliografie. Vorig jaar oordeelde hij dat de fakkel moest worden doorgegeven. De aflossing van de wacht was voor de redactie van *Het Land van Aalst* de aanleiding voor een grondige reflectie over inhoud en vormgeving van de bibliografie. Dit leidde tot enige min of meer ingrijpende wijzigingen.

De vorm van de titelbeschrijvingen blijft grosso modo dezelfde, wel stappen wij af van het gebruik van afkortingen voor de tijdschrifttitels en wordt een annotatie toegevoegd wanneer de formele titelbeschrijving onvoldoende informatie geeft over de inhoud van het document.

Op het inhoudelijke vlak zijn de wijzigingen ingrijpender. In het verleden was de bibliografie een ware regionale bibliografie van het Land van Aalst. In de toekomst zullen wij ons meer profileren als historische bibliografie (historisch dan wel in de meest brede betekenis) met als selectiecriterium een minimum aan wetenschappelijke aanpak. De redactie is zich bewust van de subjectiviteit van elk selectiecriterium, maar meent toch dat in de toekomst alleen nog publicaties kunnen worden opgenomen die nieuwe gegevens aanbrengen of getuigen van een nieuwe visie op bekend materiaal.

De prospectie van bibliografieën, gidsen en methodologisch interessante werken gebeurde zeer ruim. Daarnaast moet het volgen en excerperen van bijna 200 tijdschriften en reeksen een zo volledig mogelijk beeld geven van het historisch onderzoek over ons werkgebied. Probleem blijft natuurlijk het opsporen van alle monografieën die een plaats in deze bibliografie verdienen. Volledigheid werd beoogd, maar zal ook nu wel een onbereikbaar ideaal blijken te zijn. Hiaten voor dit jaar en signalementen voor 1991 (en volgende jaren) worden in dank aanvaard op het adres van ondergetekende.

De voornaamste innovatie betreft de classificatie van de gegevens. Tot 1989 werd een dubbel classificatiecriterium gehanteerd: systematisch voor het eerste, algemeen gedeelte en geografisch voor het tweede deel dat de documenten gaf die slechts één (deel)gemeente behandelden. Vanaf 1990 zal de ganse bibliografie systematisch worden ingedeeld volgens UDC-codes. De Universele Decimale

Classificatie is een systematische ordening die o.a. gebruikt wordt in de *Belgische Bibliografie* en in bijna alle universitaire en wetenschappelijke bibliotheken. Enige uitzondering op de regel van de systematische ordening vormen de bibliografieën. Gezien de specificiteit van deze publicaties werden zij gegroepeerd weergegeven zonder er rekening mee te houden of zij al dan niet een deelgebied van het historisch onderzoek behandelden.

Voor de lokale (en andere) vorser die belangstelling heeft voor de documenten over een bepaalde lokaliteit werd naast het sinds 1989 bestaande register van auteurs (en hoofdwoorden) een topografische index opgesteld. Als derde toegang fungeert het persoonsnamenregister. Het opstellen van de bibliografie met drie indices was enkel mogelijk dank zij het software-pakket CDS-ISIS dat de UNESCO gratis ter beschikking stelt van alle non-profit instellingen en organisaties. Het gebruik van deze software opent grote perspectieven voor de toekomst, maar daarover meer in een latere fase.

Tot slot nog een paar woorden van dank. Uiteraard aan Herman Van Isterdael voor de in het verleden geleverde prestatie. Zeker ook aan mevr. Gita Deneckere van het Seminarie voor Nieuwste Geschiedenis van de Gentse Universiteit. Zij wijdde ons in in de "geheimen" van CDS-ISIS en bleef ons steeds bijstaan met raad en daad. Zonder haar hulp zou de weg naar de bibliografie 1990 heel wat langer en moeizamer zijn geweest, het nu bereikte eindresultaat was wellicht onbereikbaar gebleven.

Georges Vande Winkel
Heirbaan 107
9400 Ninove-Denderwindeke

0. ALGEMEENHEDEN

Bibliografieën van scripties en verhandelingen (013)

1 - FRANCOIS Luc; PREVENIER W. (inl.), Lijst van de doctoraats- en licentiaatsverhandelingen voorgelegd aan de sektie geschiedenis van de Rijksuniversiteit te Gent van 1982 tot 1987 en publikaties daaruit voortgevloeid tot december 1987 (met addenda voor de vroegere jaren), (Studia historica Gandensia. Uit de seminaries voor geschiedenis van de Rijksuniversiteit te Gent, 272), Gent, O.S.G.G., 1988, XXIX-88 p.

2 - SAMENVATTINGEN , Samenvattingen van Licentiaatsverhandelingen en Proefschriften in 1987 aangeboden aan het Departement Geschiedenis van de KU Leuven, Leuven, Departement Geschiedenis/Vereniging Historici Lovanienses, 1988, 115 p.

3 - SAMENVATTINGEN , Samenvattingen van Licentiaatsverhandelingen en Proefschriften in 1988 aangeboden aan het Departement Geschiedenis van de KU Leuven, Leuven, Departement Geschiedenis/Vereniging Historici Lovanienses, 1989, 138 p.

4 - SAMENVATTINGEN , Samenvattingen van Licentiaatsverhandelingen en Proefschriften in 1989 aangeboden aan het Departement Geschiedenis van de KU Leuven, Leuven, Departement Geschiedenis/Vereniging Historici Lovanienses, 1990, 110 p.

5 - TOP Stefaan, Volkskunde aan de K.U.Leuven. Academiejaar 1988-1989, - Volkskunde, 91, 1990, p. 99-116.
Geeft o.a. de samenvatting van volkskundige licentiaat verhandelingen aan het departement Germaanse Filologie en een overzicht van de gemaakte scripties.

6 - VAN VAECK M., Lijst van de aan de Belgische universiteiten voorgelegde licentiaatsverhandelingen op het gebied van de Nederlandse literatuurgeschiedenis en de algemene literatuurwetenschap. Academiejaar 1986-1987 (en) 1987-1988, - Spiegel der letteren, 31, 1989, p. 245-256.

7 - VAN WERVEKE H., Zestig jaren onderwijs en wetenschap aan de faculteit Wijsbegeerte en Letteren der R.U.G., (Werken uitgegeven door de faculteit Wijsbegeerte en Letteren der R.U.G., 114), Brugge, 1952.
Op p. 42-63 een "Lijst van de voorgelegde proefschriften" aan de toenmalige groep B / Geschiedenis, met de daaruit voortgekomen publikaties. Deze lijst beslaat de periode 1891-1951 en vormt de aanzet voor een reeks gelijkaardige overzichten waarvan de volgende drie delen werden opgenomen in de bibliografie 1950-1983 (nummers 411 en 420). Het (voorlopig) sluitstuk van de reeks werd in 1988 gepubliceerd door dr. Luc François en wordt beschreven in deze jaargang 1990.

8 - VERHANDELINGEN , Verhandelingen ingediend bij het Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde. Rijksuniversiteit Gent, - Gentse bijdragen tot de kunstgeschiedenis en oudheidkunde, 27, 1988, p. 215-266.

Bibliografieën van tijdschriften (014)

9 - ARNOULD Maurice-A.; SORGELOOS Claude, Recapitulerende tafel van de Handelingen [van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis]: delen CI tot CL (1937-1984), Brussel, Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België - Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, 1990, XXII-459 p.

10 - ART Jan; FRANCOIS Luc, Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis. Thematische inhoudstafel en auteursindex, - Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis, 20, 1989, (3-4), p. 561-650.

11 - COLLECTANEA , Collectanea Cisterciensia. Tables générales 1971-1980, [Forges], Abbaye de Scourmont, 1982, 108 p.

12 - D'HONDT E. (inl.), Tijdschriftencatalogus van de Bibliotheek van de Faculteit der Godgeleerdheid van de K.U. Leuven, (Instrumenta theologica, 5), Leuven, 1989, X-271-(5) p.

13 - DE SMET Lucien, Klapper van auteurs met hun bijdragen en index op de plaatsnamen, verschenen in de 10 jaarboeken (1969-1987) van het "Heemkundige Genootschap Land van Rode" , - Heemkundig genootschap van het Land van Rode, 18, 1990, (4/72), p. 87-93.

14 - HALKIN F., Analecta Bollandiana. Inventaire hagiographique des t. 1 (1882) à 100 (1982), Brussel, 1983, 443 p.

15 - HANSSENS S., Revue d'Histoire Ecclésiastique. Tables générales des t. XXXVII (1941) à LV (1960), Leuven, 1984, XII-735 p.

16 - HANSSENS S., Revue d'Histoire Ecclésiastique. Tables générales des t. LVI (1961) à LXX (1975), Louvain-la-Neuve/Leuven, 1988, XII-726 p.

17 - INDEX , Index général des t. 1-25 de "Augustiniana", - Augustiniana, 26, 1976, p. 9-38.

18 - INDEX , Index "Verzamelaarsblad", 1981-1986, - Carto Numis Club. Maandblad voor alle Verzamelaars - Geraardsbergen, 1986, (50), p. 1-42.

19 - INHOUDSOPGAVE , Inhoudsopgave op "Mededelingen Heemkring Okegem" jaargangen 1-15 (1976-1990), s.l.s.a., [7] p.

20 - JORIS A.; DE SPIEGELER P., Le Moyen Age. Table générale, 1962-1986, Brussel, 1988, 177 p.

21 - MANNING E., Tables générales de Scriptorium, t. I-XXX, 1946-1976, s.l.1984, 475 p.

22 - MANNING E., Tables générales de Scriptorium, t. XXXI-XL, 1977-1986, s.l.1987, 225 p.

23 - MIKKERS E., Index des noms de personnes et de lieux de l'ordre de Cîteaux de "Cîteaux in de Nederlanden" 1950-1958 et de "Cîteaux, Commentarii Cistercienses" 1959-1974, Achel, 1977, IX-247 p.

24 - MIKKERS E., Verzeichnis der Orts- und Personennamen der "Cistercienser Chronik", I, 1889 - LXXV, 1968, Achel, 1975, II-590-IX p.

25 - PAIRON Erwin, Register op Bibliotheek- en Archiefgids, 1972-1986, (Bibliotheekkunde. Verhandelingen aansluitend bij Bibliotheek en Archiefgids, 40), Antwerpen, VVBAD, 1987 , 74 p.

26 - REGISTERS , Registers op de jaargangen van "Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere", XXI tot XXV, - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 26, 1986, (1), p. 1-4 (bijvoegsel).

27 - REPERTORIUM , Repertorium - Indices 1952-1985 [van] "Toerisme in Oost-Vlaanderen", - Toerisme in Oost-Vlaanderen, 35, 1986, (bijlage), p. 1-47.

28 - REVUE , Revue Bénédictine. Tables générales des t. LVI à LXXX (1945-1970), [Denée], Abbaye de Maredsous, 1971, 144 p.

29 - SANTY F., De Leiegouw 1979-1988. Algemene inhoudsopgave en indices, - De Leiegouw, 31, 1989, p. 209-236.

30 - TABLES , Tables 1970-1975, - Bulletin de Théologie ancienne et médiévale, 11, p. 693-808.

31 - TABLES , Tables 1976-1980, - Bulletin de Théologie ancienne et médiévale, 12, p. 685-801.

32 - TROMMELMANS Wim, Bibliografie Ons Erfdeel. 3: 1983-1987, Rekkem, Stichting Ons Erfdeel, 1989, 175 p.

33 - TROMMELMANS W., Bibliografie Ons Erfdeel. 3: 1983-1987 , Rekkem, 1989, 175 p.

34 - VAN DAELE Adiel, Register op Vlaanderen (voorheen West-Vlaanderen) 1952-1987, s.l.Christelijk Vlaams Kunstenaarsverbond, 1988, 143 p.
Verscheen als speciale uitgave van "Vlaanderen", 37, 1988 (mei). Beperkt zich tot een chronologische lijst van de nummers met opgave van het behandelde thema en zo mogelijk de samensteller(s) én een alfabetische lijst van de medewerkers-auteurs met hun bijdragen.

35 - VEILLEUX Armand, Tables générales des tomes 1-50 (1934-1988) de Collectanea cisterciensia, revue de spiritualité monastique, Fleurus, Abbaye Notre Dame de Soleilmont, 1989, II-134 p.

Nationale, regionale, lokale bibliografieën (015)

36 - DEVOLDER J., Algemene bibliografie van publicaties uitgegeven in de Zuidelijke Nederlanden voor de periode 1800-1829,

3 dl., (Bijdragen tot de bibiotheekwetenschap, VI), Gent, Rijksuniversiteit Centrale Bibliotheek, 1989, XX-1884 p.
Deze bibliografie geeft ook de officiële documenten en sluit af met uigebreide registers op persoonsnamen en trefwoorden. Onder trefwoorden verstaat men hier ook plaatsnamen.

37 - NATIONALE , De nationale wetenschappelijke instellingen en hun publikaties. Catalogus van de beschikbare publikaties, Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1989, 251 p.
Met uitgebreid register van onderwerpen en plaatsnamen.

Vakbibliografieën (016)

38 - BIBLIOGRAFIE , Bibliografie van de Geschiedenis van België 1988, - Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis, 68, 1990, (2), p. 352-463.

39 - BIBLIOGRAFIE , Bibliografie van de nationale kunstgeschiedenis 1988, - Belgisch Tijdschrift voor oudheidkunde en kunstgeschiedenis, 58, 1989, p. 141-168.

40 - BIBLIOGRAFIE , Bibliografie van de nationale kunstgeschiedenis 1989, - Belgisch Tijdschrift voor oudheidkunde en kunstgeschiedenis, 59, 1990, p. 135-161.

41 - CLOET Michel, Algemeen verslag over de kerkgeschiedschrijving betreffende de nieuwe tijd sinds 1970, - CLOET M.; DAELEMANS F. (uitg.), Godsdienst, Mentaliteit en Dagelijks Leven. Religieuze geschiedenis in België sinds 1970. Handelingen van het colloquium van 23 en 24 september 1987, Brussel, 1988, p. 65-88.
Het verzamelwerk werd als bibliografische eenheid opgenomen in de bibliografie 1989 (nummer 102).

42 - DE SCHEPPER Marcus (red.); HEESAKKERS Chris L., Bibliographie de l'humanisme des anciens Pays-Bas avec un répertoire bibliographique des humanistes et poètes néo-latins. Supplément 1970-1985 avec compléments à l'édtion de Aloïs Gerlo et Hendrik D.L. Vervliet (Bruxelles 1972), Brussel, Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, 1988, VI-439 p.

43 - DE WEERDT Denise, Bibliografie van het socialisme en de socialistische arbeidersbeweging: 1989, - AMSAB-Tijdingen, 1990, (9), p. 11-14.

44 - DECOCK M., De Geschiedenis van België (vanaf 1830) in 3 lopende historische bibliografieën, Antwerpen, U.I.A. - Speciale Licentie Documentatie- en Bibliotheekwetenschap (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1987.

45 - DOBBELAERE Karel, Klemtonen in het godsdienstsociologisch onderzoek sinds 1970, - CLOET M.; DAELEMANS F. (uitg.), Godsdienst, Mentaliteit en Dagelijks Leven. Religieuze geschiedenis in België sinds 1970. Handelingen van het collo-

quium van 23 en 24 september 1987, Brussel, 1988, p. 183-202.
Het verzamelwerk werd als bibliografische eenheid opgenomen in de bibliografie 1989 (nummer 102).

46 - FELIX-ANDRE A., Bulletin d'histoire de Belgique (1987-1988), - Revue du Nord, 71, 1989, p. 469-549.

47 - GAUS H.; VAN EENOO R.; DE WAELE M., Beknopte Bibliografie van de Politieke en Sociaal-Ekonomische Evolutie van België 1918-1988, 3de uitg., Gent, Centrum voor politiek-wetenschappelijk onderzoek, 1988, V-360 p.
Voor de periode 1918-1940 is deze bibliografie als complementair te beschouwen bij de in 1986 verschenen "Bibliografie van de geschiedenis van België" van de hand van Micheline Heyse en Romain Van Eenoo (zie bibliografie 1987, nummer 4).

48 - GENICOT Léopold (red.), Vingt ans de recherche historique en Belgique 1969-1988, (Collection Histoire, série in-8_, 82), Brussel, Gemeentekrediet, 1990, 569 p.
Het werk van Genicot sluit aan op het in 1970 door J.A. VAN HOUTTE gepubliceerde "Un quart de siècle de recherche historique en Belgique 1944-1968" (bibliografie 1950-83, nummer 176). Beide werken zijn geen bibliografieën van de geschiedenis van België, maar zoals de titels aangeven, overzichten van het in België geleverde historisch onderzoek. Met analytisch register en indices op auteurs, plaats- en persoonsnamen.

49 - HENDRICKX Frans, Literatuuroverzicht 1989 met aanvullingen uit vorige jaren, - Ons Geestelijk Erf, 64, 1990 (december), (4), p. 309-413.
Bibliografie van de vroomheidsgeschiedenis.

50 - HENDRICKX Frans, Literatuuroverzicht 1988 met aanvullingen uit vorige jaren, - Ons Geestelijk Erf, 63, 1989, p. 3-114.
Bibliografie van de vroomheidsgeschiedenis.

51 - KONINKLIJKE , Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Vijftig jaar wetenschappelijke publikaties 1938-1988, Brussel, Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, 1988, 139 p.

52 - KONINKLIJKE BELGISCHE COMMISSIE VOOR VOLKSKUNDE Vlaamse Afdeling, Jaarboek met volkskundige bibliografie 1987, (Jaarboek van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde, 40), Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, [1990].

53 - KRONIEK , Kroniek der Handschriftenkunde in de Nederlanden, - Archief- en Bibliotheekwezen in België, 39- , 1968- .

54 - KRONIEK , Kroniek van het archiefwezen - Chronique des archives, - Archief- en Bibliotheekwezen in België, 38- , 1967-.
Jaarlijks verschijnende bibliografie.

55 - KRONIEK , Kroniek van de boekdrukkunst tot 1600 / [later] tot 1700, - Archief- en Bibliotheekwezen in België, 42- , 1971-

Jaarlijks verschijnende bibliografie.

56 - MARYNISSEN A., De persoonsnamenstudie in 1987-8, - Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie, 62, 1989, p. 51 e.v.

57 - MEYERS W.C.M., Bibliografie van de in 1982, 1983 en 1984 verschenen publikaties betreffende België tijdens de Tweede Wereldoorlog, - Bijdragen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, Brussel, 1985, 9, p. 375-466.

58 - MEYERS W.C.M., Bibliografie van de in 1985 verschenen publikaties betreffende België tijdens de Tweede Wereldoorlog, - Bijdragen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, Brussel, 1986, 10, p. 223-263.

59 - MEYERS W.C.M., Bibliografie van de in 1986 verschenen publikaties betreffende België tijdens de Tweede Wereldoorlog, - Bijdragen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, Brussel, 1987, 11, p. 215-228.

60 - MEYERS W.C.M., Bibliografie van de in 1987 verschenen publikaties betreffende België tijdens de Tweede Wereldoorlog, - Bijdragen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, Brussel, 1988, 12, p. 253-285.

61 - MEYERS W.C.M., Bibliografie van de in 1988 en 1989 verschenen publikaties betreffende België tijdens de Tweede Wereldoorlog, - Bijdragen van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, Brussel, 1990, 13, p. 235-270.

62 - MILIS Ludo, Trends en resultaten betreffende de Middeleeuwen, - CLOET M.; DAELEMANS F. (uitg.), Godsdienst, Mentaliteit en Dagelijks Leven. Religieuze geschiedenis in België sinds 1970. Handelingen van het colloquium van 23 en 24 september 1987, Brussel, 1988, p. 11-31.
Het verzamelwerk werd als bibliografische eenheid opgenomen in de bibliografie 1989 (nummer 102).

63 - PUBLICATIES , Publicaties over de minderbroeders in de Nederlanden 1988, - Franciscana, 44, 1989, (3-4), p. 159-183.

64 - TIHON André, Rapport général sur la recherche en histoire contemporaine, - CLOET M.; DAELEMANS F. (uitg.), Godsdienst, Mentaliteit en Dagelijks Leven. Religieuze geschiedenis in België sinds 1970. Handelingen van het colloquium van 23 en 24 september 1987, Brussel, 1988, p. 149-155.
Het verzamelwerk werd als bibliografische eenheid opgenomen in de bibliografie 1989 (nummer 102).

65 - VAN BELLE A.; HAVERALS M. (medew.), Bibliographie, -

Revue d'histoire ecclésiastique, 84, 1989, p. 1-471.

66 - VAN DEN EIJNDE S.; SILLIS Frans, Jaarboek met volkskundige bibliografie 1986, (Jaarboek van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde, 39/1986), Brussel, Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde, 1989, 256 p.
Dit repertorium bevat 2.036 nummers, gerangschikt volgens het systeem Hoffmann-Krayer.

67 - VAN DEN EIJNDE S., Tijdschriftenschouw 1990, - Volkskunde, 91, 1990, p. 58-72, 127-147, 240-254 en 308-324 .
Volkskundige bibliografie vantijdschriftenartikels.

68 - VAN EENOO R. (red.), Bibliographie de l'histoire de Belgique 1987. Bibliografie van de geschiedenis van België 1987, - Revue belge de philologie et d'histoire, 67, 1989, p. 338-465.

69 - VAN ERMEN Eduard, Historische cartografie van de Zuidelijke Nederlanden. Een kritisch bibliografisch overzicht (1980-1986), - VAN DER HAEGEN H.; DAELEMANS F.; VAN ERMEN E., Oude kaarten en plattegronden. Bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16de-18de eeuw). Handelingen van de studiedag 20 sept. 1985, Brussel, 1986, p. 393-410.

70 - VAN ISTERDAEL H., Bibliografie 1989, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (2-3), p. 49-107.

71 - VERVLIET H.D.L. (ed.), Annual bibliography of the history of the printed books and libraries. 1 (1970)- , Den Haag, Martinus Nijhoff, 1973- .
Met een auteurs- en een gecombineerd personen- en topografisch register.

Bibliotheekwezen (02)

72 - BRUCHER R., Catalogiseren van handschriften en oude drukken in België. Typologie, normen en automatisering, - Archief- en Bibliotheekwezen in België, 61, 1990, (1-2), p. 1-108.
Referaten gehouden tijdens studiedagen op 18 april en 12 december 1988.

73 - LIESEN Bruno, Bibliothèques populaires et bibliothèques publiques en Belgique (1860-1914): l'action de la Ligue de l'enseignement et le réseau de la Ville de Bruxelles, Luik, Edition du C.L.P.C.F., 1990, 275 p.
In een eerste gedeelte schetst de auteur de openbare lectuurvoorziening in België gedurende de 19de eeuw. In een tweede gedeelte gaat hij in op de werking van de in 1864 gestichte, liberale "Ligue de l'enseignement" en op de uitbouw van een stedelijk bibliotheeknet in Brussel.

74 - RAMAN Anny; COCKSHAW Pierre (red.), Koninklijke Bibliotheek van België. Honderdvijftigste verjaardag van de openstelling voor het publiek 21 mei 1839. Honderdvijftig merkwaardige stukken uit haar verzamelingen. Tentoonstelling in de

Koninklijke Bibliotheek Albert I van 20 mei tot 15 juli 1989, (Catalogi van tentoonstellingen georganiseerd in de Koninklijke Bibliotheek Albert I, C 220), Brussel, Koninklijke Bibliotheek, 1989, XV-180 p.
Volgende stukken hebben betrekking op het werkgebied van de bibliografie: een Aalsterse druk van Dirk Martens uit 1473, het oudste jaartal dat voorkomt in boeken gedrukt binnen de staatkundige grenzen van het huidige België (catalogusnummer 54); een uit 1475 (en niet 1575 zoals verkeerdelijk aangegeven) daterend boek met werken van Johannes Gerson, het eerste te Brussel gedrukte boek en afkomstig uit de Ninoofse abdijbibliotheek (nr. 57); een zegelmatrijs van 1499 uit dezelfde abdij (nr. 94).

Bibliotheken (026/027)

75 - COULOMNIER P.; VAN DRIESSCHE A., Onderzoek van gebruikers en niet-gebruikers van de privaatrechterlijke bibliotheken van Groot-Haaltert, Brussel, Provinciale Leergang voor Bibliotheekkunde (...) - Afdeling Bibliotheconomie (onuitgegeven eindverhandeling), 1987.

76 - DUPLESSIS Jean Pierre, Gedecentraliseerd bibliotheekwerk te Ronse. Proeve van een verkennende studie + Statistische gegevens lezersbestand P.O.B. Ronse, Antwerpen, Stedelijke Technische Leergangen voor Bibliotheekwezen (onuitgegeven eindverhandeling), 1982.

77 - STORMS Marc (coördinator); WELLENS Luk (eindredacteur) , Vlaamse bibliotheek- en documentatiegids. Adresboek van in Vlaanderen en Brussel gevestigde bibliotheken en documentatie-instellingen '90'92, Antwerpen-'s Gravenhage, Vlaamse Bibliotheek Centrale-Nederlands Bibliotheek en Lectuur Centrum, 1990, XLV-302 p.

78 - VAN DER HOEVEN K., Situatieschets van de schoolbibliotheken in het Oostvlaams Secundair Onderwijs, Brussel, Provinciale Leergang voor Bibliotheekkunde (...) - Afdeling Bibliotheconomie (onuitgegeven eindverhandeling), 1987.

Tijdschriften (m.i.v. geschiedenis van) (05)

79 - DECRITS Marc, Schenking H.J. Bockstal, - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde , 39, 1990, p. 211-217.
Schenking aan het Ronsese genootschap.

80 - VAN DE MERGEL F.; DE PESSEMIER P., Ons Triveriusgenootschap op het gemeentehuis ontvangen ter gelegenheid van zijn 20-jarig bestaan, - Triverius, 20, 1990, (3), p. 6-10.

Musea. Museologie (069)

81 - DE LANGE S., Het Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen in volle expansie, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (124-125), p. 12.

82 - DE VOS G., Kuieren langs de musea van Zuid-Oost-Vlaanderen, - Toerisme in Oost-Vlaanderen, 39, 1990 (december), (4), p. 99-103.
Behandelt de musea van Geraardsbergen, Oudenaarde, Ronse, Zottegem, Zwalm.

83 - ROGGE Marc, Familie Beerens uit Burst schenkt silexverzameling aan het Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6) , p. 248.

84 - VANDORMAEL Herman, Kasteel van Gaasbeek, (Musea nostra, 9), Brussel, Gemeentekrediet, 1988, 127 p.
Met veel kleurenfoto's en vermeldingen van Geraardsbergen en Zottegem (Egmond).

Codicologie. Boekgeschiedenis (09)

85 - CARDON Bert, Saint Betremieu en andere heiligen. Over Henegouwse verluchte gebeden- en getijdenboeken uit de tweede helft van de 15de eeuw, - Arca Lovaniensis, Leuven, 1990, 18 (Jaarboek 1989), p. 41-62.
Ook over de heiligenverering, o.a. in onze gewesten. Betremieu is een in Henegouwen gebruikelijke verbastering van Bartholomeus.

86 - GLORIEUX-DE GAND Thérèse, Cisterciënzer handschriften van de Koninklijke Bibliotheek van België, (Catalogi van tentoonstellingen georganiseerd in de Koninklijke Bibliotheek Albert I, C 226), Brussel, Koninklijke Bibliotheek, 1990, 213 p.
Catalogus van de gelijknamige tentoonstelling in de Nassaukapel van 22 september tot 31 oktober 1990. Met vermeldingen van Beaupré (Grimminge).

87 - LIENARDY Anne; VAN DAMME , Inter Folia. Handboek voor de conservatie en de restauratie van papier, Brussel, Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, 1989, 247 p.

88 - PAPIER , Papier: conservering en restauratie. Handelingen van de studiedag ingericht door de Sectie Archief van de V.V.B.A.D. op 11 december 1987 te Brussel, - Bibliotheek- en Archiefgids, 64, 1988, (3), p. 156-210.

89 - PATTIN A., Un manuscrit du XIIe siècle de l'ancienne abbaye bénédictine d'Eename retrouvé (Bruges, Grand Séminaire, MS. 406), - Scriptorium, 44, 1990, p. 79-91.

90 - POLLET A.-M., Paneelstempels op boekbanden uit de Nederlanden (XVe-XVIe eeuw) (Verzameling Universiteitsbibliotheek Gent), Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990

1. FILOSOFIE. PSYCHOLOGIE

91 - BRAMS J.; VANHAMEL W. (uitgevers), Guillaume de Moerbeke. Recueil d'études à l'occasion du 700e anniversaire de sa mort (1286), (Ancient and Medieval philosophy. De Wulf-Mansion centre., Series 1.VII), Leuven, University Press, 1989, X-313 p.
Met biografische studie over het geslacht Moerbeke.

92 - GILS P.-M., Un hommage à Guillaume de Moerbeke pour le septième centenaire de sa mort en 1286, - Scriptorium, 43, 1989, p. 323-329.

93 - VERBEKE Gerard, Guillaume de Moerbeke, - Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques, Parijs, 1988, 22 (fasc. 129-130), p. -/kol. 963-966.

2. GODSDIENST. THEOLOGIE.

Christendom (23/28)

94 - CRISPEELS , Enkele aspecten van het kerkelijk leven in de dekenij Sint-Pieters-Leeuw (1573-1795), - Eigen Schoon en de Brabander, 73, 1990, (1-2-3 en 4-5-6), p. 31-48 en 177-211.
Lieferinge hoorde tot dit decanaat

Heiligen(verering). Bedevaarten (235)

95 - MEULEMEESTER Jean Luc (samensteller), Heilige Johannes de Doper, - Vlaanderen, 39, 1990 (september-oktober), (4), p. 273-321.
Themanummer.

96 - COCK Marcel, De Sint-Corneliusrelikwie van Serskamp, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6), p. 259-262.
O.a. over de rol van de Ninoofse abdij als centrum van Corneliusverering en over de figuur van abt Pameleire.

97 - DAELMAN W., De Mariale devotie te Lede, - Aspecten van Oostvlaamse gemeenten. Tentoonstelling. Bijlokemuseum, Gent. 1-23 maart 1986, [Wichelen], [Verbond van de Kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen], 1986, p. 42-43.

98 - LEBACQ L.; VAN ROY F.; VAN DRIESSCHE L.; VAN DER SPEETEN J., Ommegang naar Oostvlaamse Heilige Tonen en hun aardse viervoeters. 1: Moortsele. 2: Moerbeke-Waas. 3:Berchem. 4: Herdersem. 5: Okegem, - Antoniana, 1987, (23), p. 99-132.

99 - VAN OVERSTRAETEN André, Op bedevaart naar Kerselare, Edelare, s.l.1989, 53 p.
Met geschiedenis van "De Zoete Lieve Vrouwe van Kerselare (parochie Edelare).

Praktische theologie. Kerkelijke kunst en symboliek. Kerkmeubilair en -versiering (24)

100 - BROEKHOVE M., Verpachting van kerkstoelen. In Munkzwalm (Zwalm) en St-Goriks-Oudenhove (Zottegem), - Oostvlaamse Zanten, 65, 1990, (4).

101 - DE TEMMERMAN L., Brakelse openluchtkruisen, - Triverius, 20, 1990, (1), p. 39-48.

Pastoraal theologie. Broederschappen (25)

102 - COSIJNS Roger, Geschiedenis van de Sint-Kristoffelconfrerie te Pollare (1937-1987), - Mededelingen van de Heemkundige Kring Pollare, 1990, p. 3-14.
Met schets van de vita van Sint-Kristoffel.

103 - TRIO Paul, De Gentse broederschappen (1182-1580). Ontstaan, naamgeving, materiële uitrusting, structuur, opheffing en bronnen, (Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, 16), Gent, 1990, 270 p.

Kerkbestuur en -organisatie (262)

104 - AANSTELLING , Aanstelling van Pastoor Lercangée te Pollare (1908), - Mededelingen van de Heemkundige Kring Pollare, 1990, p. 24-26.

105 - BOUDENS Robrecht, Coppieters, Honoré, hoogleraar en bisschop, - Nationaal Biografisch Woordenboek, Brussel, Paleis der Academiën, 1990, 13, p. -/kol. 170-175.
Deken van Aalst (1924-27) en bisschop van Gent, ° 1874 + 1947.

106 - COLLIN Ludo, Calewaert, Charles Justin, bisschop van Gent, - Nationaal Biografisch Woordenboek, Brussel, Paleis der Academiën, 1990, 13, p. -/kol. 159-163.

107 - COLLIN Ludo, Lambrecht, Henri Charles, bisschop van Gent, - Nationaal Biografisch Woordenboek, Brussel, Paleis der Academiën, 1990, 13, p. -/kol. 459-465.

108 - DE CLERCK J.C.A., Petrus Josephus Hertsens (1740-1806) en zijn tijd (vervolgt), - Heemkundige Kring De Faluintjes, 3, 1990 (oktober), (4), p. 121-135.
Priester, ° Baardegem.

109 - GONTRODE , Gontrode. Het testament van Pastoor Van Beuscum, - De Gonde, 18, 1990, (1), p. 6-9.
Paulus Van Beuscum, pastoor van Gontrode, Landskouter en Gijzenzele, overleed in 1702.

110 - HUYLEBROEK E., Een veelzijdig Denderhoutems priester, E.H. A. Schouppe, - Mededelingen heemkring Haaltert, 10, 1990, (1), p. 8-12.

111 - MAES Johnny, De geestelijkheid in De Pinte, - Heemkring Scheldeveld, 19, 1990, p. 49-69.
Biedt kwartierstaat van pastoor Desiderius Van Gansbeke, ° Sint-Maria-Oudenhove, + Haaltert.

112 - VAN DER SPEETEN Maurits, Gedenkboek der geestelijken van Melsele, Nieuwkerken, Het Streekboek, 1990, 113 p.
De auteur, afkomstig van Okegem, biedt enkele foto's van zijn eremis en familie te Okegem. Verder geeft het boek o.a. de biografie van Benediktus De Mayer, de "heilige pastoor" van Heldergem (1799-1874).

113 - VANDE WINKEL Georges; STEYAERT Rozemie, Ninove-Meerbeke: een parochiegrens met geschiedenis ... De moeizame oprichting van de [Sint-Theresia]parochie [1926] en de "Nieuwe Kerk", - Het Nieuwsblad. Editie Dender, 1987, (1 oktober), p. 15.
Met een biografische schets van pastoor Eduard Poelaert.

Liturgie (264)

114 - LIESSENS Gerrit, Geschiedenis van een jaargetijde met korenschenking aan de armen te Aaigem (1357-179?), - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 30, 1990, (4), p. 69-72.

Missionering (266)

115 - 35 , 35 jaar Achterlinie 1955-1990, Aalst, 1990.
Aalsterse missionarissen in aktieve dienst.

116 - BAVAY Lot, Brieven van een China-reiziger, - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 30, 1990, (4), p. 65-69.
Brieven van missionaris Frans Van Vaerenbergh, ° Mere 1862 + Shangai 1890.

117 - DE VUYST Julien, Honoré Pauwels - pater Ferdinand, o.f.m.cap. (1915-1978), - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 30, 1990, (1), p. 1-19.
Missionaris in Kongo.

Kerkgeschiedenis (algemeen) (27)

118 - MARTIN Jochen (élaboration), Atlas d'histoire de l'Eglise. Les églises chrétiennes hier et aujourd'hui, s.l. Brepols, 1990, 84-152-XXXIX p.
Deze vertaling van de hernieuwde uitgave van de "Atlas zur Kirchengeschichte" (Herder Verlag, 1987) werd verzorgd door het "Centre: Informatique et Bible" in Maredsous.

Christelijke, religieuze ordes (271)

119 - AUBERT A., Grises soeurs Pénitentes de Velzeke, - Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques, Parijs, 1988, 22 (fasc. 127), p. -/kol. 290.

120 - BOLLY Jean-Jacques; LEFEVRE Jean-Baptiste; MISONNE Daniel; DUVOSQUEL Jean-Marie (introd.); NARMON François (préf.), Monastères bénédictins et cisterciens dans les Albums de Cro- (1596-1611), (Revue Bénédictine, 100, fasc. 1-3), Brussel, Gemeentekrediet, 1990, 443 p.
Naast de reproduktie en beschrijving van de gouaches van Adrien de Montigny uit de "Albums de Croÿ" geeft deze publikatie uitvoerige artikels over instellingen, architectuur en leefwereld van benedictijnen en cisterciënzers tussen de 7de en 18de eeuw. De gouache op p. 401 wordt ten onrechte geïdentificeerd met de cisterciënzerinnenvestiging Beaupré te Grimminge. Indien de rivier op de achtergrond inderdaad de Leie is, zou het gaan om Beaupré in Noord-Frankrijk, in 1221 gesticht voor cisterciënzermonialen aan de samenvloeiing van Leie en Lawe (dép. Nord, arr. Hazebroek). Op de tentoonstelling die plaats had in de abdij van Maredsous van 15 juni tot 15 september 1990 werd de identificatie alleszins in die zin gewijzigd.

121 - BUTAYE (S.J.) D., Een professie in het Oud-Hospitaal te Aalst. Een onbekende tekst uit 1659, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (1), p. 26-32.
Betreft een gelegenheidsgedicht voor de hospitaalzuster Catharina De Zomer, in 1659 gedrukt bij Bauduyn Manilius te Gent.

122 - DE CLERCK Donatien, Les pèlerinages et l'ordre de Prémontré en Belgique, - Actes officiels du XIème colloque du Centre d'Etudes et de Recherches Prémontrées (Benoîte-Vaux/Meuse 1985). Les pèlerinages dans l'ordre de Prémontré, Amiens, CERP, 1986, p. 41-62.
Met vermelding van Ninove (Sint-Corneliusverering).

123 - DE CLERCK Donatien, Liste des paroisses confiées aux abbayes prémontrées belges sous l'Ancien Régime, ou desservies par les abbayes prémontrées françaises avoisinantes, - Actes officiels du 12e colloque du Centre d'Etudes et de Recherches Prémontrées (Averbode 1986). Les prieurés-cures et les prieurs-curés, Amiens, CERP, 1987, p. 45-49.
Met vermelding van Denderleeuw (voor de abdij van Dielegem-Jette); Serskamp (voor de abdijen van Drongen en Grimbergen); Borchtlombeek, Liedekerke, Ninove, Ninove-Herlinkhove, Okegem en Voorde (voor Ninove); Erwetegem, Grotenberge, Sint-Goriks-Oudenhove, Strijpen, Zottegem (voor het Franse Mont-Saint-Martin); Denderwindeke (voor Vicoigne-Raismes dat na 1678 ook van Frankrijk deel uitmaakte).

124 - DE VUYST Julien, Het klooster van Aaigem. Van weeshuis tot rusthuis, - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 30, 1990, (3), p. 45-57.

Vestiging van de congregatie der Zusters van de H. Vincentius van Deinze.

125 - FILLES , Filles de Cîteaux au pays mosan, Brussel, Gemeentekrediet, 1990, 157 p.
Catalogus van de gelijknamige tentoonstelling te Hoei van 30 juni tot 15 september 1990. Met vermelding van Beaupré (Grimminge) en Ten Rosen (Aalst). Algemene artikels over de cisterciënzerinnen in de Zuidelijke Nederlanden en het prinsbisdom Luik.

126 - GAILLARD M., Les fondations d'abbayes féminines dans le Nord et l'Est de la Gaule de la fin du VIe siècle à la fin du Xe siècle, - Revue d'histoire de l'église de France, 76, 1990, p. 5-20.
Bruikbaar voor onze gewesten en speciaal voor Meerbeke en Moorsel.

127 - HENDRIX Guido, Bernardina en Cisterciensia in de Universiteitsbibliotheek Gent. Leesboek-kataloog, (Schatten van de Universiteitsbibliotheek, 7), Gent, Rijksuniversiteit, 1990, XVIII-254 p.

128 - MONTULET-HENNEAU M.E., Les cisterciens du pays-mosan, moniales et vie contemplative à l'époque moderne, (Bulletin de l'institut historique belge de Rome, 28), Rome, 1990.
Met vermeldingen van Beaupré (Grimminge).

129 - OCKELEY Jaak, De Gasthuiszusters en hun ziekenzorg. Bijdrage tot de studie van de actieve vrouwelijke kloostercongregaties in het Aartsbisdom Mechelen (17de - 18e eeuw), Leuven, KUL (onuitgegeven doctoraal proefschrift), 1990.

130 - SABBE M.; LAMBERIGTS M.; GISTELINCK F. (ed.), Bernardus en de Cisterciënzerfamilie in België 1090-1990, (Documenta Libraria, 11), Leuven, Bibliotheek van de Faculteit der Godgeleerdheid, 1990, XIV-614 p.
Catalogus van de gelijknamige tentoonstelling met vele bijdragen. Als catalogusnummer 4 (p. 459-460) de ca. 1148 door Bernardus van Clairvaux in Affligem gegeven oorkonde, waarbij deze een beslissing nam in het geschil tussen de abten van Ninove en die van Jette over bezittingen te Liedekerke-Denderleeuw. Verder vermeldingen van Aalst, Beaupré (Grimminge), Geraardsbergen, Ten Rosen (Aalst), Tussenbeek (Serskamp) en Zottegem (Walter van). Uitgebreide index van persoons- en plaatsnamen.

131 - SAN , San Juan de la Cruz, Gent, Carmelitana, 1990, 119 p.
Catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling te Gent van 14 december 1990 tot 13 januari 1991. Betreft de geschiedenis van de ongeschoeide karmelieten. Kunstvoorwerpen uit het karmelitessenklooster van Aalst en de abdij van Ninove worden er gecommentarieerd. Ook wordt een schilderij van de Aalsterse schilder Jozef Meganck besproken.

132 - VAN BOCKSTAELE G., De mislukte restauratie van abt Ghislenus van Havermaet in de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen (1791-1792), - Het Land van Aalst, 42, 1990, (2-3), p. 133-138.

133 - VAN DE PERRE Stijn, Het leefkader van de Sint-Cornelius- en Sint-Cyprianusabdij te Ninove. Een zoektocht doorheen structuren en netwerken (1391-1510), Leuven, KUL (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990, XXI-161-37 p.

134 - VAN REMOORTERE Julien, Ippa's Abdijengids voor België , Tielt, Lannoo, 1990, 432 p.
Een eerste druk verscheen onder de titel "Ippa's Abdijengids". Met vermelding van Geraardsbergen, Grimminge, Ninove.

135 - VERACHTEN Lucie, De Augustijnen te Gent en in de Zuidelijke Nederlanden. Bijdrage tot de studie van het kloosterleven en het onderwijs in de Nieuwe Tijd. 1589-1796 , Leuven, KUL (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

136 - VERLEYEN W., Dom Michael van Nieuwenborgh (1858-1924) , - Heemkundige Kring De Faluintjes, 3, 1990 (juli), (3), p. 100-105.
Monnik van Affligem uit een Meldertse familie.

137 - VERLEYEN W., Dom Urbanus Hendrickx (1865-1924), monnik van de abdij Affligem (vervolgt), - Heemkundige Kring De Faluintjes, 3, 1990 (oktober), (4), p. 153-159.
° Meldert uit een Moorsels geslacht.

138 - VERLEYEN Wilfried; VAN EECKHOUDT Luc, Iconografie van de Sint-Pieters-en-Paulusabdij Affligem, Affligem, 1990, 130 p.
Met vermelding van Meldert, Moorsel.

Schisma's. Ketterijen (273)

139 - TIHON A., Oppositions religieuses et Stévenistes, - Deux contestés de la politique révolutionnaire en Belgique: langue et culte (Etudes sur le XVIIIe Siècle, 16), Brussel, ULB, 1989, p. 89-102.
Vermeldingen van Geraardsbergen en Zottegem.

Protestantse kerken (283/289)

140 - BRAEKMAN E.M., Les fondateurs du Synode, - Bulletin de la Société d'histoire du protestantisme belge, 1990 (november), (103), p. 1-77.
Met vermelding van Sint-Maria-Horebeke.

3. SOCIALE WETENSCHAPPEN

Verkiezingen (324)

141 - DE COCK Patrick, Een strenge plicht! De kamerverkiezingen in het arrondissement Dendermonde 1919-1939, Hamme,

Werkgroep Industriële Archeologie Durme Schelde, 1990, 293 p.
Van het voormalige Land van Aalst behoren volgende entiteiten tot het arrondissement Dendermonde: Massemen, Mespelare, Schellebelle, Schoonaarde, Serskamp, Westrem, Wieze, Wichelen. Dit werk kreeg in 1991 de Provinciale Prijs voor Geschiedenis.

142 - DE PESSEMIER P., Over twee verkiezingspamfletten uit 1912 der katholieken van het arrondissement Oudenaarde, - Triverius, 20, 1990, (1 en 2), p. 7-14 en 4-9.

Migratie (325.1/2)

143 - VANDERMEERSCH-LANTMEETERS E., Zuid-Oostvlamingen in Europa in de 17e en 18e eeuw, - Handelingen van de geschied- en oudheidkundige kring van Oudenaarde, 27, 1990, p. 141-165.
Goed voor Grupello en J. Vastraete van Geraardsbergen.

Politieke partijen en bewegingen (329)

144 - BOMBAY Jo, Twee priesters Daens te Drongen, - Heemkundige kring Dronghine. Jaarboek, 9, 1990, p. 46-48.
Over de jezuïet August en priester Adolf Daens.

145 - BOTS M., Beknopte Geschiedenis van de Liberale Partij , Gent, Liberaal Archief, 1989, 68 p.

146 - COLLIN Ludo, De activiteiten van priester Adolf Daens voor 1893 en de Daensistische beweging, - Heemkundige kring Dronghine. Jaarboek, 9, 1990, p. 49-55.

147 - COSYN E., Het rexisme in Vlaanderen, oktober 1935-mei 1940, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

148 - DE CHOU F., De rode burcht. 50 jaar socialistische strijd en verkiezingen te Geraardsbergen (1894-1944). 1: De parlementaire verkiezingen in het arrondissement Aalst (1894-1919), - Voor Allen, 52, 1990, (1-18), p. —-.

149 - HULDEBOEK , Huldeboek Louis Waltniel. 36 jaar gemeenteraadslid, 20 jaar parlementair, 7 jaar minister. Zondag 27 november 1988, s.l.1989, 88 p.
Louis Waltniel, liberaal politicus, ° Ninove 28.08.1925, gemeenteraadslid van Ninove 1952-90 en schepen 1955-58 en 1977-81, parlementair voor het arrondissement Aalst in 1965-68 en opnieuw sinds 1971. De publikatie bevat ook een korte schets van "Meer dan een eeuw liberalisme in Ninove".

150 - PRIESTER , Priester Daens ex-Jezuïet, - Daensfonds, 14, 1990, (1 en 2), p. 7-8 en 7-8.
Deze bijdrage verscheen reeds in "Jezuïeten", 47, 1989, (3), p. 103-106 (bibliografie 1989, nr. 121).

151 - RIES J., Harlez de Deulin, Charles de, - Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques, Parijs, 1988, 22 (fasc. 133-

134), p. -/kol. 383-387.
Raadgever van A. Daens.

152 - SERCU St., De verbeten vrijheidsstrijder van een volk , - Daensfonds, 14, 1990, (1), p. 8-9.
Priester Daens.

153 - VAN BOCKSTAELE Geert, Priester Daens in Moerbeke (1896), - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6), p. 275-276.

154 - VAN BOCKSTAELE Geert, Vlaggefeest van "Kunst en Eendracht" te Welle (1914), - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6), p. 272-274.
Over de viering van het 10-jarig bestaan van de daensistische maatschappij "Kunst en Eendracht".

155 - VAN CAMPENHOUT Frans, Daensist Louis De Bruyn, - Daensfonds, 14, 1990, (2), p. 6-7.
Daensisme in Denderleeuw.

156 - VAN LIEDEKERKE Maurits, Twee Vlaamse huizen, - Wij. Vlaams Nationaal Weekblad, 1990, (48), p. 23-24.
Over de Vlaamse huizen van Aalst, Denderleeuw en Welle, met 3 illustraties.

157 - VANLANDSCHOOT R., Dom Modest Van Assche. Kersten en Vlaming, - Wetenschappelijke Tijdingen, 49, 1990, (2), p. 103-120.
Dom Modestus (Alfons) Van Assche, ° Erembodegem 18.05.1891.

158 - VERHULST Adriaan; HASQUIN Hervé (red.), Het Liberalisme in België. Tweehonderd jaar geschiedenis, Brussel, Paul Hymanscentrum-Uitgeverij Delta m.m.v. Liberaal Archief Gent, 1989, 425 p.

Vakbeweging. Lonen (331)

159 - VOOR , Voor 's werkmans recht. De christelijke arbeidersbeweging in Gent, 1890-1990, Gent, ACW-Verbond Gent, 1990, 168 p.
Fotoboek.

Coöperaties. Economische organisatievormen (334)

160 - QUAGHEBEUR P., 100 jaar Boerenbond in beeld, Leuven, Belgische Boerenbond, 1990, 200 p.
Fotoboek.

161 - VAN MOLLE Leen, Ieder voor allen. De Belgische Boerenbond 1890-1990, (Kadoc-Studies, 9), Leuven, Universitaire Pers/Belgische Boerenbond, 1990, 391 p.
Met vermelding van Aalst, Appelterre, Aspelare, Bambrugge, Denderleeuw, Geraardsbergen, Herzele, Hofstade, Ninove, Nederhasselt, Outer, Pollare, Ronse, Welle, Zottegem.

Financiën (336)

162 - ZOETE A., Organisatie en betekenis van de beden in het graafschap Vlaanderen onder de hertogen Jan zonder Vrees en Filips de Goede (1405-1467), 2 dl., Gent, RUG (onuitgegeven doctoraal proefschrift), 1990, 571 en 322 p.

163 - WITTE E.; DE PRETER R. (red.), Samen sparen. De geschiedenis van de spaarbank CODEP en haar voorlopers, Leuven, Kritak, 1989, 536 p.
Geschiedenis van het Belgische socialistische spaarwezen.

Strafrecht. Criminaliteit (343)

164 - CRABBE H., Moord op de molen te Baardegem (1582), - Heemkundige Kring De Faluintjes, 3, 1990 (juli), (3), p. 84-91.

165 - VERSTAPPEN J., Mysterie en misdaad over Vlaanderen, Antwerpen, Project, 1987, 168 p.
Jan de Lichte en zijn bende, de bokkerijders, de voetbranders, Bakelandt en zijn bende, de bende van Abel Pollet, de bende Van Hoe-Verstuyft en de bende Mercy, de bende Nauwelaerts & Cie, hoe misdadigers in vroegere eeuwen werden terechtgesteld.

Privaatrecht (347)

166 - GODDING Philippe, La pratique testamentaire en Flandre au 13e siècle, - Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis, 58, 1990, (3), p. 281-300.
Met enkele testamenten uit het Land van Aalst: Aspelare, Ninove, Pollare.

Openbaar bestuur. Taken van de overheidsorganen (35)

167 - VERSCHAFFEL Adam, De Vrijwillige Gemeentelijke Brandweer van Geraardsbergen, - Carto Numis Club Geraardsbergen, 1990, (87;88;89;90), p. 13-14;13-16;13-16;13-13.

168 - BRUWIER Marinette; VAN AUDENHOVE Marcel, De leningen aan gemeenten tussen 1830 en 1860, voor de oprichting van het Gemeentekrediet, - Gemeentekrediet, 44, 1990, (3/173), p. 11-38.
O.a. Aalst.

169 - LENDERS Piet, Gent, een stad tussen traditie en verlichting (1750-1787). Een institutionele benadering, (Standen en Landen, 92), s.l ., 1990, 531 p.

170 - MOESEN Wim; VANNESTE Jacques; VANSINA Yolanda, De uitgaven van de Belgische steden en gemeenten: verschillen

en verklaringen, - Gemeentekrediet, 44, 1990, (3/173), p. 39-60.
O.a. Aalst.

171 - VAN AUDENHOVE Marcel, Geschiedenis van de gemeentefinanciën in de economische, financiële en sociale evolutie van België (1918-1985), 2 dl., Brussel, Gemeentekrediet, 1990, 996 p.

172 - DESMAELE Bernard, Le Ministère des Finances. Etude de l'évolution structurelle de l'administration centrale et de ses organes consultatifs. 1: 1831-1945, (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia, 9), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1990, 239 p.
Deze publicatie vormt het tweede deel in de reeks over "archiefvormers" (zie de annotatie bij "Het Ministerie van Justitie" van E. PUT).

173 - PUT Eddy, Het Ministerie van Justitie (1831-1988). 1: Organisatiestructuur van de centrale administratie en adviesorganen, (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia, 6), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1990, 174 p.
Dit dossier is het eerste in een reeks die kadert in het project "Archiefvormers", opgezet binnen het Algemeen Rijksarchief met de bedoeling de structuur van de Belgische openbare diensten tussen 1830 en 1988 in kaart te brengen.

Defensie. Krijgsgeschiedenis (355)

174 - DECRITS M., Het tercio van baron d'Eere. De recruten van Nederbrakel en Schorisse, - Vlaamse Stam, 26, 1990, (10), p. 525-529.
Lijst van de recruten van Nederbrakel en Schorisse (1646) met opgave van naam van de recruut, voornaam van de vader, leeftijd, geboorteplaats en dikwijls een uiterlijk kenmerk. Gelijkaardige lijsten met uitsluitend de namen van de recruten bestaan ook voor Appelterre-Eichem, Borsbeke, Denderwindeke, Ename, Leupegem, Mater, Nederename, Neigem, Pollare, Ressegem, Sint-Lievens-Esse, Sint-Lievens-Houtem, Volkegem, Welden, Zottegem.

175 - HEYVAERT H., Conscrits van Herdersem voor de legers van Napoleon, - Heemkundige Kring De Faluintjes, 3, 1990 (oktober), (4), p. 137-145.

176 - MORRE V., Een loting te Opbrakel onder het Spaans Bewind in 1702, - Triverius, 20, 1990, (1), p. 51-53.

177 - VAN DER SPEETEN J., Okegemse soldaten in gedwongen Franse legerdienst 1798-1814. 2, - Mededelingen Heemkring Okegem, 15, 1990, p. 8-23.
Geeft de conscriptielijsten van het jaar XIV (1805) tot het jaar 1813. Het eerste deel van dit artikel verscheen onder een iets afwijkende titel in de jaargang 14, 1989, p. 5-9, 33-36 en 51-58 (bibliografie 1989, nr. 461).

Wereldoorlog 1914-18 (355 WOI)

178 - MORRE V., De oud-strijders van Opbrakel na de twee wereldoorlogen. 1: De demobilisatie der soldaten uit de eerste wereldoorlog, - Triverius, 20, 1990, (2), p. 10-23.

179 - UYTTERSPROT Clemens, Het Aalsters frontblaadje "Kort en Bondig" en "Uit 't Land van Aelst", - Mededelingen van de vereniging voor Aalsters kultuurschoon, 17, 1990, (1-5), p. 11-16, 39-41, 51-54, 76-80 en 101-105.

180 - VAN DE MERCKT Gaston, Le long calvaire de la guerre 1914-1918. Le journal de campagne d'un des nôtres Donat Spiers [vervolg], - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde, 39, 1990, p. 229-285.

181 - VAN DE MERCKT Gaston, Au front en 1915. Des combattants renaisiens fêtent la St.-Ambroise fidèles à la tradition textile de Renaix, - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde, 39, 1990, p. 286-287.

182 - VERSTRAETEN E., Berlare en de Eerste Wereldoorlog (1914-1918). 4: Het einde in zicht, - Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare, 7, 1990 (mei), (1), p. 17-23.

Wereldoorlog 1939-45 (355 WOII)

183 - DE MAESSCHALCK G.; RASSCHAERT A., 50 jaar geleden .. de meidagen van 1940, - Heem- en oudheidkundige kring Wichelen, 17, 1990, (1), p. 18-28.

184 - GHYS G., De onrechtvaardige rechters, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (122-123), p. 4-8.
Over de zaak van de Ronsese oorlogsburgemeester Leo Vindevogel.

185 - GIES Albert, Okegem en Okegemnaars in Wereldoorlog II. 1/1: De belevenissen van een oudstrijder van de veldtocht 1940, - Mededelingen Heemkring Okegem, 15, 1990, p. 28-32.

186 - MORRE V., De oud-strijders van Opbrakel na de twee wereldoorlogen. 2: De terugkeer der soldaten uit de tweede wereldoorlog, - Triverius, 20, 1990, (4), p. 12-23.

187 - MORRE V., De C.R.A.B.'s op bezoek aan hun gewezen verblijfplaatsen van 1940 in Zuid-Frankrijk, - Triverius, 20, 1990, (1), p. 15-24.

188 - NEUKERMANS E., Mijn tocht naar Frankrijk (15.05-15.08.1940), - Mededelingen Heemkring Okegem, 15, 1990, p. 56-59.

189 - OORLOG , De oorlog doorheen universitair onderzoek en onderwijs, Brussel, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1990.
Referaten gehouden tijdens de studiedag te Brussel op 11 mei 1990. Met o.a. een bijdrage over het onderzoek betreffende de burgemees-

ters en schepenen in België (1938-1947). Dit onderzoek wordt georganiseerd door het seminarie voor de nieuwste geschiedenis van de Rijksuniversiteit te Gent.

190 - TAGHON P., Mei 40. De achttiendaagse veldtocht in België met meer dan 500 voor het grootste deel nooit eerder gepubliceerde foto's, Tielt, Lannoo, 1989, 239 p.

191 - VAN DER SPEETEN J., Okegem en Okegemnaars in Wereldoorlog II. 1/2: Okegem onder oorlogsgeweld (1940-1944), - Mededelingen Heemkring Okegem, 15, 1990, p. 33-47.

192 - VAN DER SPEETEN J., Okegem en Okegemnaars in Wereldoorlog II. 2: Mei 1940 in Okegem en omgeving, - Mededelingen Heemkring Okegem, 15, 1990, p. 60-72.
Met "Lijst van de Okegemse dienstplichtige jongelingen van 16 tot 35 jaar".

193 - VERHAEGEN M.-P., Merelbeke in de oorlog. Analyse en situering van het verzet in een plattelandsgemeente (1940-1944), Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

194 - VERSCHAFFEL Adam, Kolonel Vlieger Van Lierde Remi, - Carto Numis Club Geraardsbergen, 1990, (86), p. 19-22.

195 - VERSYCK Jovanka; DE SMET G. (medew.), Vindevogel, Leo Hippolite Omer, christen-democratisch politicus, - Nationaal Biografisch Woordenboek, Brussel, Paleis der Academiën, 1990, 13, p. -/kol. 835-842.
Burgemeester van Ronse, 1945 terechtgesteld als collaborateur.

Maatschappelijk werk. Verzekeringswezen (36)

196 - VANDEVELDE L., Het ouderlingentehuis van Leupegem, - Handelingen van de geschied- en oudheidkundige kring van Oudenaarde, 27, 1990, p. 167-179.

Opvoeding. Onderwijs (373)

197 - RUYS R., De Schoolstrijd te Wichelen 1879-1884, - Heem- en oudheidkundige kring Wichelen, 17, 1990, (1), p. 2-17.

198 - VAN HAUTEGEM L., Meester Stekske, - Triverius, 20, 1990, (1), p. 49-50.

199 - DE LANGE S., 25 Jaar Koninklijk Ateneum te Anvaing, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (128-129), p. 23.
Ook over de taalproblematiek te Ronse.

200 - DE ROUCK G., 25 jaar Athénée d'en Vain (te vergeefs ...), - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (130-131), p. 32-33.
Over het atheneum te Anvaing, maar ook over de taalproblematiek te Ronse.

201 - GEDENKBOEK , Gedenkboek college Melle 1837-1987, Melle, College der Paters Jozefieten, 1988, 216 p.
College der paters Jozefieten.

202 - VAN , Van scholaster tot principaal. Het Sint-Catharinacollege van Geraardsbergen en zijn voorgeschiedenis (1437-1989).

Handleiding bij de tentoonstelling (1-15 mei 1990), Geraardsbergen, 1990, 12 p.

203 - VAN BOCKSTAELE Geert; VANDEN HERREWEGEN Anne-Marie; DE COCK Louis, Van scholaster tot principaal. Het Sint-Catharinacollege van Geraardsbergen en zijn voorgeschiedenis (1437-1989), Geraardsbergen, Sint-Catharinacollege, 1990, 417 p.

204 - DE MAEYER Jan (red.), De Sint-Lucasscholen en de neogotiek 1862-1914, (Kadoc-Studies, 5), Leuven, Universitaire Pers, 1988, 447 p.
Met biografische schets van de in Geraardsbergen werkzame Louis Bert de l'Arbre (1835-1903).

Jeugdvorming. Jeugdwerk (374.3)

205 - LAUWERS Hugo (eindred.), Groeipijnen, Antwerpen, Uitgeverij Sint-Joris, 1989, 169 p.
Geschiedenis van VVKSM (Vlaams Verbond van Katholieke Scouts en Meisjesgidsen).

206 - ZEVENTIG , 70 jaar V.V.K.S. De oudste jeugdbeweging van Ninove, - Ninove Info, 13, 1989-90, (april), p. 0-1.

Volwassenenvorming. Vormingswerk (374.7)

207 - BRYSBAERT K., Van Vlaams en katholiek naar maatschappij-kritisch. De geschiedenis van het Jong-Davidsfonds (1952-1973), Leuven, Universitaire Pers, 1989, 166 p.
Het Jong-Davidsfonds werd in 1952 opgericht in Mere door E.H. Marcel Decubber en in 1955 door het hoofdbestuur goedgekeurd en nationaal uitgebouwd.

Toerisme. Vrijetijdsbesteding (379.8)

208 - DE LANGE S., Honderd jaar geleden maakte Omer Wattez voor het eerst de Vlaamse Ardennen bekend, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (124-125), p. 6.

209 - DE MULDER Danny, Toeristische route doorheen Zottegem en Brakel, - De Woonstede door de eeuwen heen, 1990, (85), p. 66-72.

210 - VAN REMOORTERE Julien, Ippa's gids van het ongewone, Tielt, Lannoo, 1990, 432 p.
Met vermelding van Meldert, Roborst, Ronse, Sint-Maria-Latem, Wieze.

Metrologie (389)

211 - DE CLERCK J.C.A., Over oude landmaten en metriek stelsel

in de Faluintjes-gemeenten, met toepassing op de breedte der wegen in de gemeenten Baardegem en Meldert, - Heemkundige Kring De Faluintjes, 3, 1990 (januari), (1), p. 7-17.

Volkskunde (39)

212 - BAUWENS Ivan, Sint-Jan de Doper in de volkskunde, - Vlaanderen, 39, 1990 (september-oktober), (4), p. 305-310.

Zeden en gebruiken in particulier leven (392)

213 - VAN HOEFS Ann, Tussenoorlogse volksgebruiken i.v.m. de levenscyclus te Erembodegem, 2 dl., Leuven, KUL, onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1989, 206 en 200 p.

214 - STEVENS Guy, Geboorte en doop te Pamel. Een historisch en sociologisch onderzoek naar de gebruiken m.b.t. geboorte en doop tussen de periodes 1920-1950 en 1985-1987 te Pamel, Leuven, KUL (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1988, 152 p.
Vermeldt o.a. de invloed van het oprichten van een ziekenhuis te Ninove in 1935.

215 - DE DONDER Vic, Zou men armoe lijden? Een eeuw kroostrijke gezinnen in Vlaanderen, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 1990, 266 p.
Met getuigenissen uit en/of vermeldingen van o.a. Erpe, Liedekerke, Okegem, Opbrakel, Wieze.

Bijnamen. Spotnamen (392.91)

216 - DECRITS M., Spotnamen van Ronsenaars, - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde , 39, 1990, p. 127-129.

217 - HUYS Paul, Bijnamen in het Land van Aalst (18e eeuw), - Vlaamse Stam, 26, 1990, (9), p. 516.

Openbaar en maatschappelijk leven (394)

218 - 1986 , 1986. 1987. 1988. 1989. Jaarboek Manneken-Pis, Geraardsbergen, 1990, 245 p.

219 - BAERT Karel, Toespraak tijdens de "Paardezitting" op 18 mei 1990 in het Oud-Schepenhuis te Aalst, - Mededelingen van de vereniging voor Aalsters kultuurschoon, 17, 1990, (4), p. 68-74.
Rivaliteit Aalst-Dendermonde.

220 - BAGUET P., Brakelse reuzen kregen er een zoon bij, - Triverius, 20, 1990, (1), p. 56-57.

221 - BAGUET P., Eeuwenoude jaarmarkt van Nederbrakel ander-

halve eeuw geleden voor het eerst gehouden op de woensdag der septemberkermis, - Triverius, 20, 1990, (3), p. 21-23.

222 - BAGUET P., 20 jaar geleden: eerste reuzenkavalkade te Nederbrakel, - Triverius, 20, 1990, (4), p. 39-47.

223 - DE BAETS A., Onze Oude Herbergen. Het Veerhuys, - De Gonde, 18, 1990, (1), p. 1-5.

224 - DE CHOU Freddy, Dorpsherbergen in 1779 in de deelgemeenten van het huidige Geraardsbergen, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (2-3), p. 113-128.

225 - DE PAEPE Pol, Mijn paard - schoon paard, Aalst, 1990.
Rivaliteit Aalst-Dendermonde.

226 - DE RAMMELAERE Carlos, Een kerkelijke vermaning voor de jeugd van Overboelare in 1701, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6), p. 253-254.

227 - HUYS Paul, Herbergen en drankhuizen in 1796 in de gemeenten van het voormalige kanton Nederboelare, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (2-3), p. 129-132.
Minder gedetailleerde lijsten bestaan eveneens voor de kantons Ninove en Zottegem.

228 - SURDIACOURT D., "Of Dirck ook iets meedrinkt". Lijst van herbergnamen in het 19de-eeuwse Geraardsbergen, Geraardsbergen, 1987, 107 p.

229 - VAN DER EECKEN G., Schellebelle Potjesmarkt, - Aspecten van Oostvlaamse gemeenten. Tentoonstelling. Bijlokemuseum, Gent. 1-23 maart 1986, [Wichelen], [Verbond van de Kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen], 1986, p. 91-93.

230 - VANOPBROEKE C., Vijfenveertig jaar Feesten. De Ronsese feestcultuur na de Tweede Wereldoorlog, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

Sagen. Legenden. Sprookjes (398.2)

231 - HENDERICKX Gh.; VAN DEN NEST G., Van heksen, toveressen, kleddes, en ander duivels gebroed ... Sagen te Lede, - Ken uw dorp. Tijdschrift van de Heemkundige Kring Lede, 17, 1989, p. 24-48.

232 - HOEBEKE G. (ir.); PENNEMAN T. (drs.), Sagen uit het Land van Rode. 2: Gontrode, - Heemkundig genootschap van het Land van Rode, 18, 1990, (2/70 en 3/71), p. 39-40 en 64-69.

Kalenderfeesten (398.33)

233 - CELIS G., Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land, 2de uitg., Gent, Stichting Mens en Kultuur, 1990, 444 p.
Anastatische druk van het in 1923 uitgegeven standaardwerk. Vermeerderd met een indertijd door F.M. Olbrechts gemaakt register en een overzicht van het leven van Celis door Renaat Van der Linden.

234 - PHLIPS Frans, Historiek van het ontstaan en de werking van de Koninklijke Meiboom-maatschappij "Willen is Kunnen" uit de Hoveniersstraat te Aalst, - Mededelingen van de vereniging voor Aalsters kultuurschoon, 17, 1990, (3), p. 48-49.

Heksen. Geesten. Spoken (398.4)

235 - BRAEKMAN W.L., Heksen uit Ninove en Pollare in 1595 voor het gerecht, - Volkskunde, 91, 1990, p. 1-33.
Behandelt het proces tegen Elizabeth Vlamyncx, lid van een invloedrijke Ninoofse familie en echtgenote van schepen Gilbert Guens.

236 - LIESSENS G., Heksen? ja, maar een heks?, - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 30, 1990, (1), p. 19-20.

Volksliederen (398.8)

237 - BRAEKMAN Willy L., Hier heb ik weer wat nieuws in d'hand. Marktliederen, Rolzangers en Volkse Poëzie van Weleer, Gent, Stichting Mens en Kultuur, 1990, 639 p.
Hoofdstuk V (Rampenliederen) omvat o.a. "Brandstichter te Aalst verbrand (1765)".

238 - HAUMAN M., Volksmuziek in Vlaanderen. Een nieuwe stem voor een rijk verleden, - Ethnologia, 2, 1986, p. 115-127.
Referaat op het derde LVV-symposium "Lied, muziek en marktzanger" (Leuven, 02.03.1985).

239 - RYSERHOVE A., Onderpastoorslied uit 1873, - Bos en Beverveld, 19, 1986, p. 73-74.
Over Fidelis Peirsman, - Beveren 11.04.1827 - +Appelterre 10.07.1894.

240 - SPELIERS J., Een spotlied op die van Dendermonde (1821), - Mededelingen van de vereniging voor Aalsters kultuurschoon, 17, 1990, (2), p. 37-38.

241 - TOP S. (uitg.), Handelingen van het derde LVV-symposium (...). Lied, muziek en marktzanger (...). Leuven - 2.03.1985, - Ethnologia, 2, 1986, p. 111-146.

5. WISKUNDE. NATUURWETENSCHAPPEN

Kartografie. Landmeetkunde (528)

242 - DE BOECK Dirk; DE PUNT Johan; LIESSENS Gerrit, Erpe-Mere in oude kaarten. Tentoonstelling 17 tot 26 augustus 1990. Catalogus, Erpe-Mere, Heemkundige Kring Erpe-Mere, 1990, 49 p.
Geeft o.a. opmetingswerk van volgende landmeters: C. Benthuys (Sint-Amandsberg 1739-47), Ph. De Deyn (Aspelare 1623), J.D. Dekens

(Asse 1736), J. Horenbaut (Gent 1609), J.B. Segers (Dendermonde 1783), J.B. Van der Massen (Strijpen 1781), J. Van der Meulen (Lede 1782), Van Sinay (Haaltert 1674).

243 - LANT , Lant- ende Ghewestboeck vande prochie van Melle ten jaere 1751 ende 1752, - De Gonde, 18, 1990, (1 en 3-4), p. 29-40 en 30-44.
Kadert in een artikelenreeks die sinds 1987 onder dezelfde titel verschijnt en waarvan de eerste aflevering werd gepubliceerd onder het auteurschap van J. Van Hecke en G. De Poorter.

244 - LEMOINE-ISABEAU Claire, La carte de Belgique et l'Institut Cartographique Militaire (Dépôt de la Guerre) 1830-1914, (Centrum voor Militaire Geschiedenis. Bijdragen,23), Brussel, Koninklijk Legermuseum, 1988, 332 p.

245 - VAN DE PERRE Dirk, De twee Horenbaultkaarten (1596 en 1612) en de Sanderuskaart (1644) van het Land van Aalst: onderlinge afhankelijkheid, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (1), p. 13-25.

246 - VAN DE PERRE Dirk; VAN HAUWE Rik, Een onbekende landkaart van Denderwindeke, - Het Land van Aalst, 42, 1990 , (5-6), p. 237-247.
Met vermelding van de landmeters Philips De Deyn (1639-1662) en Jan Van Gijseghem (1672-1680).

247 - VAN DER HAEGEN H.; DAELEMANS F.; VAN ERMEN E., Oude kaarten en plattegronden. Bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16de-18de eeuw). Handelingen van de studiedag 20 sept. 1985, (Archief- en Bibliotheekwezen in België, Extranummer 31), Brussel, 1986, 412 p.

248 - WATELET Marcel, De militaire topografische cartografie van de Geallieerden in Frankrijk en België (1815-1818). Cognitieve benadering en overzicht van de fondsen en verzamelingen, - Gemeentekrediet, 44, 1990, (4/174), p. 33-49.

Chronologie. Tijdsbepaling (529)

249 - LAMARCQ Danny, Een bijzonder merkwaardige achttiende-eeuwse zonnewijzer te Denderwindeke, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (1), p. 43-48.
De zonnewijzer werd geconcipieerd door de priester Jan-Baptist Van Eesbeeck (° Denderwindeke 04.04.1761 + Aalst 22.03.1849) die achtereenvolgens pastorale functies vervulde in Impe, Grotenberge en Hofstade.

Plantkunde (58)

250 - MERKWAARDIGE , Merkwaardige bomen in Vlaanderen, Brussel, A.R.O.L./Dienst Groen, Waters en Bossen/Bestuur voor Landinrichting, 1989.

Met vermelding van Aalst, Balegem, Elst, Erembodegem, Horebeke, Kluisbergen, Massemen, Wetteren, Wieze, Zottegem.

6. TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN

Patenten. Uitvindingen (608)

251 - WAT , Wat Een Cachet! 100 jaar industriële tekeningen en modellen gedeponeerd te Brussel, Brussel, La Fonderie, 1989, 48 p.
Dit is de catalogus van een tentoonstelling die plaats had in het Anspach Center te Brussel van 25 april tot 13 mei 1989, gerealiseerd in het kader van de inventarisatie en de valorisatie van het Fonds van industriële tekeningen en modellen gedeponeerd bij de Werkrechtersraden van Brussel, eigendom van het Algemeen Rijksarchief en toevertrouwd aan de v.z.w. La Fonderie.

Geneeskunde. Hygiëne. Farmacie (61)

252 - COCK Marcel; DE TREMERIE Eddy, De dodelijke infectie van Jan De Pelsmaeker, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6), p. 255-258.
De Pelsmaeker was inwoner van Idegem (+ 22.01.1726).

253 - DE BOECK D., Driehonderd jaar geneeskundige zorgen te Erpe, - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere , 30, 1990, (2 en 4), p. 25-40 en 72-75.

254 - VAN HEE Robrecht (ed.), Heelkunde in Vlaanderen door de eeuwen heen. In de voetsporen van Yperman, Brussel, Gemeentekrediet, 1990, 389 p.

255 - VANDEWIELE Leo J., Herdewijn, Maurits Alfons Catharina, apotheker en verdediger van de Galenica, - Nationaal Biografisch Woordenboek, Brussel, Paleis der Academiën, 1990, 13, p. - /kol. 401-403.
° 1922 - + Aalst 1985.

Molinologie (620.9)

256 - BAUTERS P.; VERPAALEN J., Schoreelsmolen [te Denderwindeke] geeft geheimen prijs, - Molens, 8, 1986, p. 1-4.

257 - DE MOL Raymond, Oprichting en verpachting van een windmolen in Erondegem, - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 30, 1990, (4), p. 75-78.

258 - DE SMET L., De houten korenwindmolens te Balegem (Oosterzele), - Jaarboek van het heemkundig genootschap Land van Rode, 11, 1989/90, p. 114-143.

259 - DE TEMMERMAN L., Enkele archiefstukken over de molen

van het "Hemelrijk" te Everbeek, - Triverius, 20, 1990, (4) , p. 35-38.

260 - DENEWET L.; GOEMINNE L.; VAN DER HORST C.E.; DE KRAMER I.J.; MEESTERS T., De bouw, techniek en werking van Vlaamse oliemolens (18de eeuw), - Molenecho's. Vlaams tijdschrift voor molinologie, 18, 1990 (juli-september), (3/speciaal thema-nummer 4), p. 107-183.

261 - HOLEMANS Herman, Watermolens in de provincie Oost-Vlaanderen voorkomend op de kaart van graaf de Ferraris (1771-1778), - Ons Molenheem, 1990, (1), p. 5-8.
Geeft per gemeente naam en/of ligging van de watermolens.

262 - HUYS Paul, 13e-eeuwse molenvermeldingen in het "Corpus-Gysseling", - Molenecho's. Vlaams tijdschrift voor molinologie, 18, 1990 (oktober-december), (4), p. 212-219.
In het "Corpus van Middelnederlandse teksten, tot en met het jaar 1300. Reeks 1: Ambtelijke bescheiden" van dr. Maurits Gysseling worden molens vermeld in Berchem, Etikhove, Geraardsbergen, Mater, Velzeke.

263 - HUYS Paul, Papierwatermolens in Oost-Vlaanderen in de 16de eeuw, - Molenecho's. Vlaams tijdschrift voor molinologie, 18, 1990 (oktober-december), (4), p. 220-223.
Met vermelding van papiernijverheid te Geraardsbergen en van een papierwatermolen te Scheldewindeke in 1571-72.

264 - HUYS Paul, Wanneer kregen de Vlaamse staakmolens een derde steenkoppel?, - Molenecho's. Vlaams tijdschrift voor molinologie, 18, 1990 (april-juni), (2), p. 97.
Behandelt de in 1786 opgerichte Grootveldmolen te Vlierzele.

265 - LEMMENS Karel, Inventaris van de octrooiaanvragen van de molens voor de jaren 1731 tot en met 1794 voor de provincies Oost- en West-Vlaanderen en Vlaams Brabant, Reet, Heemkundekring De Root, 1988, 13 p.

266 - MOLENS , Molens uit het Land van Aalst, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6), p. 277-278.
Twee standerdmolens uit Everbeek (1760) en Nederbrakel (1794) zoals zij in kaartboeken werden geschetst.

267 - VAN , Van der Kelen haalde de Keirekensmolen naar Liedekerke, - DF-Klokje Roosdaal, 22, 1990, p. 140-142.

Elektriciteit (621.31)

268 - KERCKHAERT Noël; DE VLEESCHAUWER Dirk, Het Nieuwe Licht uit Langerbrugge 1900-1940, Antwerpen, Ebes, 1990, 493 p.
De auteurs gaan op zoek naar de historische wortels van de energieonderneming EBES in Oost- en West-Vlaanderen. Deze geschiedkundige schets handelt over de ontwikkeling van het "marktprodukt" elektriciteit. Het boek omvat een register van plaatsnamen en een lijst van

de toenmalige elektriciteitsondernemingen.

Verlichting (privé en openbaar) (628.9)

269 - DEVOGELAERE Antoon, Van gaslamp tot gloeilicht, Kapellen, DNB/uitgeverij Pelckmans, 1987, 127 p.

270 - MAC LEAN J., Geschiedenis der gasverlichting in Nederland 1809-1850, Zutphen, De Walburg Pers, 1977, 55 p.
Met vermelding van de Gentse architect Louis Roelandt die ook bij ons op het vlak van de gasproduktie en -distributie aktief was.

271 - SOYEUR Robert, Geschiedenis van de openbare verlichting in België. Een eeuw elektriciteit, Brussel, [1980].

272 - VANDE WINKEL Georges, Het licht der eeuwe van vooruitgang. Honderd jaar elektriciteit en openbare verlichting in Ninove (1890-1990), - Ninove 100 jaar elektrische openbare verlichting 1890-1990, Ninove, Intergem i.s.m. de stad Ninove, 1990, p. 1-18.
Behandelt ook de periode van de gasverlichting (1850-1890).

Landbouw. Bosbouw. Jacht. Visserij (63)

273 - VERHULST Adriaan, Précis d'histoire rurale de la Belgique, Brussel, Editions de l'ULB, 1990, 224 p.

274 - COSYNS Eric, Het Geitebos, een adelijke (sic) snipper natuurbos?, - Onze Streek, 16, 1990, (2), p. 3bis-5bis.

275 - BRUYNEEL Gerard, Het Meershof op de Achterdries, - Heemkundig genootschap van het Land van Rode, 18, 1990, (1/69), p. 5-11.
Te Oostakker.

276 - DE PLOEY Jan, Bedreiging en bescherming van de bodem. Landbouw en bodemerosie door de eeuwen heen, - Kultuurleven , 57, 1990 (januari), (1), p. 48-55.

277 - KINT Phil, Prometheus aangevuurd door Demeter. De economische ontwikkeling van de landbouw in Oost-Vlaanderen 1815-1850, - Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis, 20, 1989, (3-4), p. 549-555.
Samenvatting door de auteur van zijn doctoraal proefschrift (bibliografie 1989, nummer 93).

278 - VAN LANGENHOVEN B., Een verdwenen industriegewas: het vlas, - Ken uw dorp. Tijdschrift van de Heemkundige Kring Lede, 17, 1989, p. 49-52.

279 - VAN LEUVEN Eddy, Bijdrage tot de tuinbouwgeschiedenis: De Belgische groenteteelt, 1830-1914, (Historische Monografieën, 1), Aartrijke, Uitgeverij E. Decock, 1990, 258 p.
Met indices van persoonsnamen, plaatsnamen en gewassen. Dit werk is de uitgave van een licentiaatsverhandeling aan de K.U.L. (promotor dr. Leen Van Molle).

280 - VERSTRAETEN Raf, Visserijconflict tussen de heren van

Berlare en Wichelen in de 17de eeuw, - Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare, 8, 1990 (mei), (1), p. 2-9.

Grafische industrie. Uitgeverij. Boekhandel (655)

281 - VAN DE WIELE J., Gentse drukkers en drukkerijen. De Gentse drukkers tussen 1483-1899, - Tijdschrift voor geschiedenis van techniek en industriële cultuur, 7, 1989, (1), p. 2-19 en 21-25.

Verkeersorganisatie. Verkeerswegen (656)

282 - STUART P.; DE GROOTH M.E.Th. (red.), Langs de weg. De Romeinse weg van Boulogne-sur-mer naar Keulen: verkeersader voor industrie en handel. Villa rustica: het Romeinse boerenbedrijf in het Rijn/Maasgebied, Heerlen-Maastricht, Thermenmuseum-Bonnefantenmuseum, 1987, 112 p.
Gepubliceerd naar aanleiding van twee tentoonstellingen over de Romeinse weg Boulogne-Keulen en het Romeinse boerenbedrijf, respectievelijk in Heerlen en Maastricht van 29 november 1987 tot 29 februari 1988. Op p. 16-21 een bijdrage van J. Mertens over "De weg Boulogne-Keulen op Belgisch grondgebied" met een kaart van het Romeinse wegennet in België.

283 - VANDE WINKEL Georges, De aanleg van de weg Ninove-Edingen. Twaalf jaar perikelen over de aanleg van een steenweg over de provinciegrenzen heen [1836-1848], - Het Nieuwsblad. Editie Dender, 1990, (23 augustus), p. 10.

284 - BARTELS Erik, Toet-toet zei de trein ... Een "werkstuk" over de geschiedenis van de stations, de "Dender en Waas" spoorlijn en het openbaar vervoer in het Geraardsbergse van weleer, Geraardsbergen, Het Eekhorentje, 1990, 127 p.

Gistingsbedrijven. Drank. Genotsmiddelenindustrie (663)

285 - BROUWERIJEN , Brouwerijen en herbergen te Moorsel en hun tijd [tentoonstellingscatalogus], Moorsel, 1990.

286 - FERKET R.; H., Jenever. Een Belgische belevenis, Antwerpen, Project, 1987, 207 p.

287 - HISTORIEK , Historiek van de N.V. Brouwerij Roman, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (126-127), p. 17.
Te Mater.

288 - STRIJPENS Hendrik, Veuve De Wolf-Cosyns et Fils. 1: 1747-1860, Aalst, 1990, 252 p.

289 - VAN LANGENHOVEN B, Brouwerij "De Zwaan", - Ken uw dorp. Tijdschrift van de Heemkundige Kring Lede, 17, 1989, p. 6-21.

290 - WOUTERS V., Laatste echte landbouwstokerij staat in

Balegem. "Balegemse" een begrip, - Levend Land, 16, 1987 (februari), (2), p. 14-15.
Graanjenever.

Mechanische technologie.
Verschillende industrieën en ambachten (67)

291 - PUNTFABRIEK , "Puntfabriek" Gentbrugge 150 jaar, - Heemkundig genootschap van het Land van Rode, 18, 1990, (4/72), p. 75-86.

292 - D'HAESELEER Peter, Proto-industrialisering van de vlasnijverheid in dertien gemeenten ten westen van Aalst (18de-eerste helft 19e eeuw). Een bijdrage, Leuven, KUL (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.
De dertien gemeenten zijn Aaigem, Bambrugge, Burst, Erondegem, Erpe, Haaltert, Kerksken, Lede, Mere, Nieuwerkerken, Ottergem, Vlekkem, Zonnegem. Daarnaast wordt de linnenmarkt van Aalst behandeld.

293 - SCHELLEKENS Emmanuel, Bijdrage tot de Industriële Geschiedenis van Dendermonde 1880-1975, - Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde. Vierde reeks, 8, 1988, p. 1-192.
De op p. 159-161 vermelde "Société anonyme des Usines Roos à Termonde" werd op 19 maart 1901 opgenomen in de "Société anonyume des Usines Roos, Geerinckx et De Naeyer à Alost".

294 - STEYAERT Rozemie, Borstelfabriekje van André Colpaert bestaat 102 jaar, - Het Nieuwsblad. Editie Dender, 1990, (14/15 augustus), p. 11.
Artisanaal éénmansbedrijf te Ninove.

Bouwwezen (69)

295 - DECKERS Guy, Liften, een levend technisch patrimonium , - Monumenten en Landschappen, 9, 1990 (juli-augustus), (4), p. 1-16.
Als middenkatern met eigen paginering opgenomen in het vermelde tijdschriftnummer.

7. KUNST. SPORT

Kunst (algemeen) (7)

296 - DE KEGEL Andrea; DEMEY Anthony; DEVOS Patrick; ROBIJNS Luc, Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten en landschappen in Oost-Vlaanderen. Arrondissementen Dendermonde, Eeklo, Sint-Niklaas, Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1990, 192 p.

Met vermelding van Massemen, Mespelare, Schellebelle, Schoonaarde, Westrem, Wichelen, Wieze.

297 - VAN VLIERDEN C.; SMEYERS M. (uitg.), Merken opmerken. Merk- en meestertekens op kunstwerken in de Zuidelijke Nederlanden en het Prinsbisdom Luik. Typologie en methode, Leuven, Peeters, 1990, XV-226 p.
Behandelt merken en handtekeningen op wandtapijten, steenhouwersmerken, merktekens in miniatuurkunst en in glasramen, in tin en op majolica, op beeldhouwwerken, retabels, meubels, schilderijlijsten en munten

298 - PHILIPOT Paul, Kunst: van barok tot neoclassicisme, - Oostenrijks België 1713-1794, Brussel, Gemeentekrediet, 1987, p. 239-262.
Het interieur van de abdijkerk van Ninove (hoofdaltaar, biechtstoel, preekstoel) komt ter sprake. Rijk geïllustreerd.

299 - TEMPELS , Tempels, zuilen, sokkels. Tentoonstelling georganiseerd door het stadsarchief en het stedelijk museum Oud-Hospitaal in het Oud-Schepenhuis (Oud-Belfort) 17 november-20 december 1990, alst, 1990.

300 - TENTOONSTELLING , Tentoonstelling Geraardsbergse kunstenaars. Koetshuis Geraardsbergen 7-16 september 1990. Catalogus, Geraardsbergen, Stedelijke Culturele Raad, 1990, 163 p.

301 - BILLIET Godfried, Sint-Jan de Doper in de Vlaamse iconografie, - Vlaanderen, 39, 1990 (september-oktober), (4), p. 287-292.
Met vermelding van het retabel van Hemelveerdegem.

302 - MEULEMEESTER Jean Luc, De iconografie van de H. Johannes de Doper, - Vlaanderen, 39, 1990 (september-oktober), (4), p. 282-286.

Ruimtelijke ordening. Landschap. Tuinarchitectuur (71)

303 - GHEYSEN K.; MAES P., Het planologische stadsgewest Gent: een proeve van afbakening, - De Aardrijkskunde, 13, 1989, p. 49-62.

304 - DUQUENNE Xavier, Parken en tuinen in België, - De Woonstede door de eeuwen heen, 1989-90, (84;85;87;88), p. 16-20;21-26;38-44;31-40.

305 - VAN DER LINDEN Geert, Het kasteeldomein Breivelde: een landschapstuin te Zottegem (Grotenberge), - Monumenten en Landschappen, 9, 1990 (maart-april), (2), p. 12-28.

Architectuur (72)

306 - FOBE Bart, Over de oudste gesteenten van de Nederlanden, - Monumenten en Landschappen, 9, 1990 (januari-februari), (1), p. 57-62.

Het zogenaamde Massief van Brabant komt aan het oppervlak in verschillende rivierdalen. Op het grondgebied van het Vlaamse Gewest vindt men ontsluitingen in de valleien van Zenne en Mark, een bijrivier van de Dender. Tussen Zenne en Dender werden deze gesteenten o.a. gebruikt in Halle, Herne, Mark, Sint-Pieters-Kapelle, Strijtem.

307 - FRANSAER Frans, Vandaalser en Vandaalst: Aalst, of Ballade van de aanslag op de H. Geestkapel, - Mededelingen van de vereniging voor Aalsters kultuurschoon, 17, 1990, (2), p. 26-28.

308 - BAILLIEUL Beatrix; DUHAMEEUW Anne e.a., Een Stad in Opbouw. Gent voor 1540, Tielt, Lannoo, 1989, 335 p.
Overzicht van de bouwactiviteiten in de Gentse regio tot 1540.

309 - BARRAL I ALTET Xavier, Belgique romane et Grand-Duché de Luxembourg, (La nuit des temps, 71), La Pierre-qui-Vire, Zodiaque, 1989, 407 p.
Met vermelding van Ronse.

310 - VERPOEST Luc, Architectuurgids neogotiek in België, (Hadewijch-architectuurgidsen) , Antwerpen-Baarn, Hadewijch, 1989, 136 p.
Met vermelding(en) van Aalst, Gentbrugge, Gontrode, Lede, Serskamp.

311 - DEMEY Anthony; DUBOIS Marc (medew.); Norbert (medew.) , Interbellum architektuur in Oost-Vlaanderen, Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1990, 32 p.
Met vermelding van Aalst.

312 - DEVOS P., Interbellum Architectuur of Art Deco te Ronse, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (126-127), p. 8-9.

313 - STEYAERT Rozemie, Henry Van de Velde in Ninove. Huis van wereldberoemd architekt is een grote onbekende in de Denderstad, - Het Nieuwsblad. Editie Dender, 1990, (31 augustus), p. 16.
Betreft een fabriek met directeurswoning voor de joodse textielfabrikant Georges Cohen.

Openbare gebouwen. Commerciële en industriële gebouwen (725)

314 - VAN CRAENENBROECK Wim, Eenheid in verscheidenheid: de bouwgeschiedenis van watertorens, - Monumenten en Landschappen, 9, 1990 (juli-augustus), (4), p. 64-74.
Onderzoek van de ruim 900 watertorens die België rijk is, liet de Werkgroep Historiek van de Nationale Vereniging van Waterleidingsbedrijven (NAVEWA) toe om dezebouwgeschiedenis te recontrueren.

315 - MOENS J., De restauratie van het station van Aalst, - Toerisme in Oost-Vlaanderen, 39, 1990 (december), (4), p. 96-98.
Met vermelding van architect-ontwerper J.P. Cluysenaar.

316 - WAUTERS E., Godt bewaere mij van die gadt ende block. Een ooggetuige over de gevangenis in het kasteel van Moorsel omstreeks 1693, - Heemkundige Kring De Faluintjes, 3, 1990 (januari), (1), p. 25-29.

Religieuze bouwkunst (726)

317 - ANDRIES Daisy, De Sint-Niklaaskerk van Aaigem, Gent, Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas (verhandeling afdeling Architectuur), 1990/91, 133 p.

318 - BECKER Ulrich, Studien zum flämischen Altarbau im 17. und 18. Jahrhundert, (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Schone Kunsten, jaargang 52, nummer 49), Brussel, Paleis der Academiën, 1990.
Met vermelding van Ninove.

319 - BROWAEYS Stefaan, De Sint-Laurentiuskerk van Ename, Gent, Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas (verhandeling afdeling Architectuur), 1989/90, 71 p.

320 - HEYSE Marleen, Viering 900 jaar Sint-Hermescrypte te Ronse, - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde, 39, 1990, p. 289-295.

321 - BIDHUISJES , Bidhuisjes op de Steenberg (Pollare), - Mededelingen van de Heemkundige Kring Pollare, 1990, p. 15-23.

322 - DE TEMMERMAN L., Het kapelletje van Plasmans werd gerestaureerd, - Triverius, 20, 1990, (3), p. 29-31.
Te Michelbeke.

323 - HEILIGE , Heilige Geestkapel te Aalst, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (1), p. 6.
Foto uit 1973 met nota over de beschermings- en declasseringsperikelen.

324 - DE MAESSCHALCK Gust, De oude pastorij te Wichelen, - Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen, 17, 1990, (3), p. 101-105.

325 - RUYS R., Uitverkoop in de pastorij van Wichelen op 13 februari 1854, - Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen, 17 , 1990, (3), p. 98-100.

Gebouwen voor opleidings-, wetenschappelijke en culturele doeleinden (727)

326 - DE LEYN W., Scholenbouw in Teralfene, - Info Belledaal, 1990, (2), p. 5.
Liedekerke-Teralfene.

327 - TWINTIG , Twintig jaar geleden werd het Centrum van Kunst en Kunstambachten De Saedeleer geopend, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (130-131), p. 7.
In Etikhove.

Burgerlijke architectuur (728)

328 - CHRISTENS R., Het hotel van Financiën. Geschiedenis van een huis, Tielt, Lannoo, 1987, 133 p.
Betreft geschiedenis van het gebouw van het ministerie van Financiën, eertijds het hotel Walckiers, genaamd naar het Ninoofse geslacht Walckiers, waaruit de bankier Adrien-Ange de Walckiers sproot. Rijk geïllustreerd.

329 - BEECKMANS Luk; DE POOTER Erik, De burcht van Herzele. Bondige gids voor de bezoeker, Herzele, 1990, 16 p. 728.81/82

330 - VAN DEN BOSSCHE Hedwig, De Burcht en het Egmontkasteel te Zottegem, - Monumenten en Landschappen, 9, 1990 (mei-juni), (3), p. 12-48.
Studie o.a. gebaseerd op iconografische documenten van Jacques Horenbault, van Philips De Deyn en van Iulius Milheuser in A. Sanderus' "Flandria Illustrata".

331 - DE SMET Antoine, Het kasteel Grenier, - De Woonstede door de eeuwen heen, 1990, (3/87), p. 2-13.
Studie van een 19de-eeuws kasteel te Gavere en genealogie van de familie Grenier.

332 - VERDWENEN , Een verdwenen kasteel, - Heemkundig genootschap van het Land van Rode, 18, 1990, (1/69 en 2/70) , p. 12-18 en 28.
Over het Braun-kasteel te Gentbrugge.

333 - BAILLIEUL Beatrix; OERS Wim, Oranjeculturen buiten Gentse muren, - De Woonstede door de eeuwen heen, 1990, (3/87), p. 44-53.
Studie van het verschijnsel orangerie.

Beeldhouwkunst (73)

334 - UYTTERSPROT Marc, De restauratie van een grafsteen te Hofstade, - Mededelingen van de vereniging voor het Aalsters kultuurschoon, 17, 1990, (1), p. 8-10.

335 - VAN ELSLANDE Rudy, Het retabel van Willem Brandius voor de kerk van Deftinge (1439), - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6), p. 249-252.

336 - VANDEN BORRE Hugo, Een historische situering van de beeldengroep Sint-Anna-Ten Drieën van Berlare, - Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare, 7, 1989 (mei), (1), p. 24-26.

337 - VAN LENNEP Jacques, De 19de-eeuwse Belgische beeldhouwkunst, 2 dl., Brussel, Generale Bank, 1990, 288 en 289-636 p.
Catalogus van de gelijknamige tentoonstelling (5 oktober-15 december).

338 - DEFEVER Gert, Een verleden in Steen en Brons. Standbeelden en Gedenktekens in Aalst, Dendermonde en Gent (1830-1980), Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

339 - OLSEN J., Een nieuw monument te Melle in het teken van "Kunst en landschap", een signaal, - De Gonde, 18, 1990 , (3-4), p. 14-18.

340 - OLSEN J., Modest Van Hecke (1896-1955). Een Mels kunstenaar voor het voetlicht, - De Gonde, 18, 1990, (3-4), p. 4-9.
Deze beeldhouwer studeerde aan het Sint-Lucasinstituut te Gent.

341 - VAN EECKHOUDT Luc, De serie-beeldjes van Onze-Lieve-Vrouw van Affligem, - De Brabantse folklore en geschiedenis, 1990, (265), p. 27-40.
Met vermelding van Zottegem-Deynsbeke.

Munt- en penningkunde. Numismatiek (737)

342 - VAN DE MERGEL F., Van centen en kluiten, - Triverius, 20, 1990, (3), p. 18-20.

Kunstsmederij (739)

343 - VANDERMEERSCH-LANTMEETERS Elsa, De Oudenaardse zilversmeden en hun werk (16e-18e eeuw). Een proeve van inventaris, Oudenaarde, Vereniging voor Vreemdelingenverkeer, 1988, 95 p.

Kunstnijverheid. Design (745)

344 - DE NAUW E., De Geraardsbergse kantnijverheid, - Geschiedenis van Techniek, 5, 1987, (2/18), p. 2-13.

345 - SCHNEEBALG-PERELMAN Sophie; BAESENS Viviane, Van Aelst I, Pieter, - Nouvelle Biographie Nationale, Brussel, Académie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique, 1988, 1, p. 320-330.
De tapijtwever en -handelaar Pieter Van Aelst I (Pierre d'Alost), ook genoemd Pierre d'Enghien (Pieter Van Edingen), werd omstreeks 1450 bij Aalst geboren en werd in Brussel begraven in 1522.

346 - SCHNEEBALG-PERELMAN Sophie; BAESENS Viviane, Van Aelst II, Pierre, - Nouvelle Biographie Nationale, Brussel, Académie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique, 1988, 1, p. 330-337.
De tapijtwever en -handelaar Pierre Van Aelst II (le Jeune), ook Pierre d'Enghien II genoemd, werd in Aalst geboren omstreeks 1471 en overleed in Brussel op een onbekende datum na 1532.

Binnenhuisarchitectuur (747)

347 - VAN CLEVEN Jean, Tekens aan de wand: sporen van zeven eeuwen historisch interieur in Vlaanderen, - Vlaanderen, 38 , 1989, (4/227), p. 2-9.

Het nummer 227 van "Vlaanderen" is een themanummer over het historisch interieur in Vlaanderen.

348 - VANDENBROECK Paul, De "salette" of pronkkamer in het 17de-eeuwse Brabantse burgerhuis. Familie- en groepsportretten als iconografische bron, omstreeks 1640-1680, - Monumenten en Landschappen, 9, 1990 (november-december), (6), p. 41-62.

Meubelkunst (749)

349 - CAMBIER Albert, Hoe het Ninoofse koorgestoelte bijna in de Sint-Hermeskollegiaal van Ronse terechtkwam, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (2-3), p. 139-144.
Met vermelding van de Doornikse meubelmaker Jean-Baptiste Caulier.

Schilderkunst (75)

350 - DE LANGE S., Jubileum Seminarie '90. 20 jaar VASA [Vlaamse Ardennen Schilders Atelier], - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (126-127), p. 14.

351 - TULLEKEN H., De Kruisweg van Sylvain Beerens, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (121), p. 8
In Lierde.

Fotografie (77)

352 - BRUYNINCKX Robert, Koning Boudewijn in de Belgische dagbladpers, 450 foto's uit het officiële leven van een vorst, Brussel, Koninklijke Bibliotheek, 1990, 133 p.
Catalogus van de gelijknamige tentoonstelling van 26 januari tot 2 maart 1991. Met vermelding van Aalst: tentoonstelling Valerius de Saedeleer en carnaval.

Muziek (78)

353 - BIELEN Jos (transcriptie); SOMERS Roger (vert.); SPILLEMAECKERS L. (vert.), Cantus officii sanctorum Cornelii et Cypriani, Patronorum Abbatialis Ecclesiae Ninhoviensis, primitus compositus circa annum Domini 1150. Musa et arte V.D. Damiani, Canonici Norbertini praedictae Ecclesiae, Musici peritissimi (Antverpiae, Ex Typographia Henrici Aertssens, unici Musices Typographi, sub signo Montis Parnassi, 1692), Ninove, Werkgroep Abdij Ninove, 1989, [48] p.
Deze gregoriaanse officiegezangen van de hand van de 12de-eeuwse Ninoofse kanunnik Damianus Wala bleven bewaard in een Antwerpse uitgave van 1692. Het enige bekende exemplaar berust in de Bollandistenbibliotheek te Brussel. Een keuze uit deze gezangen werd getranscribeerd en van een vertaling voorzien.

354 - CAMBIER A., Klokken en beiaarden in de St.-Hermeskollegiaal vanaf de late middeleeuwen tot het begin der XIXe eeuw, - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde, 39, 1990, p. 131-170.

355 - DE SMET Maurits, 75 jaar Koninklijk Zangkoor St.-Job Aalst 1915-1990, Aalst, 1990.

356 - DE VOCHT R., Emiel Hullebroeck. Zijn liederen, getuigenissen voor het verleden, - Jaarboek van het heemkundig genootschap Land van Rode, 11, 1989/90, p. 5-92.

357 - DEN HAESE P. e.a., Speciale uitgave "Er zit muziek in", - De Gonde, 18, 1990, (2), p. 1-56.

358 - EPHREM , Ephrem Delmotte, wie ben je?, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (128-129), p. 4.
Beiaardier in Ronse en Oostende.

359 - GODFROID S., De "organista", - Volksmuziekatelier, 5, 1987, p. 15-18.
Toestel waarvan C. Anneessens uit Geraardsbergen op 18 juli 1784 het brevet deponeerde.

360 - GODFROID S., Mechanische muziekinstrumenten in Vlaamse herbergen vroeger en nu, - Ethnologia, 2, 1986, p. 131-143.
Referaat op het derde LVV-symposium "Lied, muziek en marktzanger" (Leuven, 02.03.1985).

361 - ROOSE P., Werklijst van Pieter Van Peteghem, orgelmaker te Gent van ca. 1733 tot 1787 (vervolg: plaatsnamen van E tot H), - De Orgelkunst, 13, 1990, (1), p. 31-41.
Het eerste deel van de werklijst werd opgenomen in de bibliografie 1989 onder het nummer 214.

362 - ROOSE P., Werklijst van Pieter Van Peteghem, orgelmaker te Gent van ca. 1733 tot 1787 (vervolg: plaatsnamen van I tot L), - De Orgelkunst, 13, 1990, (2), p. 75-82.

363 - ROOSE P., Werklijst van Pieter Van Peteghem, orgelmaker te Gent van ca. 1733 tot 1787 (vervolg: plaatsnamen van M tot R), - De Orgelkunst, 13, 1990, (3),p. 129-140.

364 - ROOSE P., Werklijst van Pieter Van Peteghem, orgelmaker te Gent van ca. 1733 tot 1787 (vervolg: plaatsnamen met S), - De Orgelkunst, 13, 1990, (4), p. 178-183.

365 - RUYS R., Heemkunde en muziek, - Jaarboek van het heemkundig genootschap Land van Rode, 11, 1989/90, p. 93-113.

366 - TIJD , De tijd van Ephrem Delmotte, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (128-129), p. 5.
Beiaardier in Ronse en Oostende.

Sport (79)

367 - DE DONCKER W., De paardesport te Aalst, s.l. Postzegelkring Het Land van Aalst, 1986, 28 p.

368 - VAN CAUTEREN Paul, De kaatssport, - Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare, 8, 1990 (mei), (1), p. 17-20.

Theater (792)

369 - MATTHIJS P., Toneelkring " 't Is iever die ons leydt" , - Heem- en oudheidkundige kring Wichelen, 17, 1990, (2), p. 33-87.

8. FILOLOGIE. LITERATUUR

Taalkunde (80)

370 - COURTEAUX F., Het verleden leeft in onze taal te Bokrijk, - Mededelingen van de vereniging voor Aalsters kultuurschoon, 17, 1990, (2-4), p. 35-36, 55-56 en 81-82.

371 - DE LATHAUWER S., De tussentaal in Oost-Vlaanderen. Morfologie, syntaxis en woordenschat, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

372 - STRIJKERS H., Taalgebruik, taalattitude en lexicale standaardizering in Melle, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

Taalgrens. Taaltoestanden (800.7)

373 - VAN GOETHEM H., De taaltoestanden in het Vlaamse gerecht, 1795-1935, (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Letteren, jg.52, nr. 134), Brussel, Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, 1990, 358 p.

Vaktalen (800.86)

374 - DEVOS M., Bouwlandtermen in de Vlaamse dialecten. Een onomasiologisch-semasiologisch onderzoek in diachroon perspectief, Gent, RUG (onuitgegeven doctoraal proefschrift), 1990.
Wordt in de loop van 1991 bij Michiels te Tongeren gepubliceerd als nummer 16 in de reeks "Werken van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie. Vlaamse afdeling".

Dialecten (800.87)

375 - BAGUET P., Invloed van de Franse taal op het Brakels (Nederbrakels) dialekt, - Triverius, 20, 1990, (1, 2, 3 en 4), p. 38, 29, 32 en 48.

376 - CAMBIER A., Enkele losse nota's over het dialekt van Ronse. Betekenis, oorsprong en geschiedenis, struktuur en fonetiek, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (130-131), p. 28-29.

377 - DE TIER Veronique; VAN KEYMEULEN Jacques; RYCKEBOER Hugo; VAN DER SYPT Kristien, Woordenboek van de Vlaamse dialekten. 2: Niet-agragrische vaktalen. Aflevering 5: De molenaar, Gent, Rijksuniversiteit-Seminarie voor Nederlandse Taalkunde en Vlaamse Dialektologie, 1990, XLIV-476 p.

378 - VAN DER LINDEN Renaat, Peperkoek en dialekttermen in Vlaanderen. Lekkerkoek, zoetekoek, pondkoek, penepisse, kruidenkoek, lekkerkoekée, feeste. Innerlijk en uiterlijk van een gebak. Wezensanalyse, waarneming én naamgeving, - Oostvlaamse Zanten, 65, 1990, (4), p. 211-226.

Toponymie (801.311)

379 - KERCKHAERT Noël, Oude Oostvlaamse huisnamen. Alfabetisch repertorium van namen van huizen, hoeven, herbergen en molens in Oost-Vlaanderen onder het Ancien Régime. 4: N-R, (Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen. Bijdragen. Nieuwe reeks, 32), Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1990, 207 p.

380 - PATOOR W., Straten te Gentbrugge met een persoonsnaam , - Heemkundig genootschap van het Land van Rode, 18, 1990, (1/69), p. 19-21.

Onomastiek (801.313)

381 - DEBRABANDERE F., De familienaam Schietekat, - Naamkunde, 21, 1989, p. 186-189.
Familienaam met oorsprong in Zuid-Oost-Vlaanderen.

382 - LENOIR M.-C., 150 jaar (1289-1439) persoonsnamen in de taalgrensgemeente Ronse sociolinguistisch benaderd, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

Literatuur (82/89)

383 - DE MUELENAERE J., Het dichterstornooi in Aalst 1807-1810, - Biekorf, 89, 1989, p. 337-353.

384 - J.M. , Hoe besnuffelt Marcel Wauters de muze?, - De hoogste tijd, 4, 1990, (1), p. 23-28.

385 - POELMAN Roger, Jef Crick en zijn Campo-Santo-uitgaven , - Heemkundig nieuws, contactblad heemkundige kring "Oost-Oudburg" en het documentatiecentrum voor streekgeschiedenis, 18, 1990, (1), p. 7-10.
Jef Crick, °Aalst 1890.

386 - UYTTERSPROT Marc, Jef Crick (1890-1965), - Mededelingen van de vereniging voor Aalsters kultuurschoon, 17, 1990, (5), p. 91-97.

387 - VERSCHAEREN José, Mont, Pol (Maria Polydoor Karel) de, letterkundige, kunsthistoricus, journalist en volkskundige, - Nationaal Biografisch Woordenboek, Brussel, Paleis der Academiën, 1990, 13, p. -/kol. 575-588.
Van Ninoofse komaf.

388 - WATERSCHOOT Werner, Heinsius (Heins, Heyns), Daniël, filoloog, dichter, literair criticus en redenaar, - Nationaal Biografisch Woordenboek, Brussel, Paleis der Academiën, 1990, 13, p. -/kol. 383-389.
°Gent 1580 - + Leiden 1655. Zijn vader Nicolaas, afkomstig uit Geraardsbergen, was griffier bij de Raad van Vlaanderen, maar week uit om geloofsredenen.

9. GEOGRAFIE. BIOGRAFIE. GESCHIEDENIS

Archeologie (902)

389 - 25 , 25 jaar Verbond voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in Oost-Vlaanderen, - Vobov-Info, 1990, (38-39-40), p. 1-105.

390 - BORREMANS E.; GODFROID S., Vier jaar archeologisch onderzoek in de St.-Adriaansabdij te Geraardsbergen, - JANSSENS L.; KIN M. (eds.), Handelingen van het eerste Congres van de Federatie van Nederlandstalige Verenigingen voor Oudheidkunde en Geschiedenis van België te Hasselt, 19-22 augustus 1982, Mechelen, Federatie van Nederlandstalige Verenigingen voor Oudheidkunde en Geschiedenis van België, 1990, 2, p. 143-151.

391 - CROMBE Philippe, Stadsarcheologisch onderzoek te Ronse, - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde, 39, 1990, p. 221-224.

392 - DE GROOTE Koen, Erpe, (Archaeologisch Inventaris Vlaanderen, 10), Gent, 1988, 216 p.

393 - DE MEULEMEESTER Johnny; VERHAEGHE Frans, Wegwijs in de nationale archeologie in Vlaanderen, - Vlaanderen, 39, 1990 (mei-juni), (3), p. 163-165 (11-13).
Bevat adressenlijst van overheidsinstellingen en verenigingen die aktief zijn op het vlak van de archeologie.

394 - DE SWAEF W., Aalst: prehistorische en middeleeuwse bewoningsresten, - Archeologie, 2, 1988, p. 144.

395 - DE SWAEF Walter, Archeologische kroniek, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (2-3), p. 108-111.
Twee vondstmeldingen uit Aalst: aardewerk uit de metaaltijden en een kannetje in grijs aardewerk (13de-14de eeuw).

396 - ERUYNCK Anton, Onderzoek van de dierlijke resten, opgravingen te Mere Jeruzalemstraat 1-1989, - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 30, 1990, (3), p. 60-61.

397 - GAUTHIER A., Enkele vondsten van dieren uit de Ridderstraat te Aalst (1200-1500/1600 A.D.), - Het Land van Aalst, 42, 1990, (1), p. 2-5.

398 - LALEMAN Marie Christine, Monumenten en archeologisch erfgoed, - Vlaanderen, 39, 1990 (mei-juni), (3), p. 203-207 (51-55).
Met vermelding van Ename.

399 - MEULEMEESTER Jean Luc (samensteller), Vlaamse archeologie. Opgravingen in binnen- en buitenland, - Vlaanderen, 39, 1990 (mei-juni), (3), p. 153-256 (1-104).
Themanummer.

400 - NENQUIN J., Het project "Archaeologisch Inventaris Vlaanderen" in Oost-Vlaanderen, - Vobov-Info, 1990, (38-39-40), p. 2-6.
In het kader van Arch.I.V. werden voor het werkgebied van de bibliografie volgende prefusiegemeenten geheel of gedeeltelijk doorgelicht: Aalst, Erembodegem, Erpe, Haaltert, Landskouter, Maarke-Kerkem, Mere, Moorsel, Moortsele, Nederzwalm-Hermelgem-Meilegem, Oordegem, Smetlede. Hiervan verschenen reeds volgende delen: Moorsel (M. PIETERS, 1986), Meilegem-Nederzwalm-Hermelgem (J.ROMMELAERE, 1986), Maarke-Kerkem (Ph. CROMBE, 1987), Erpe (K. DE GROOTE, 1988).

401 - PIETERS M., Aardwetenschappen als partnerwetenschappen voor de archeologie in Oost-Vlaanderen: een status quaestionis, - Vobov-Info, 1990 , (38-39-40), p. 82-90.
Sites in o.a. Lede, Moorsel.

402 - ROMMELAERE J., Meilegem-Nederzwalm-Hermelgem, (Archaeologisch Inventaris Vlaanderen, 7), Gent, 1986, 198 p.

403 - VAN DER PLAETSEN P., Het onderzoek van organische resten in Oost-Vlaanderen, - Vobov-Info, 1990, (38-39-40), p. 91-102.
Sites in o.a. Aalst, Burst, Ename, Geraardsbergen, Lede, Mere, Nederbrakel, Ronse, Velzeke.

404 - VAN DER PLAETSEN P., Het anthropologisch onderzoek in Oost-Vlaanderen, - Vobov-Info, 1990, (38-39-40), p. 103-104

405 - VIER , Vier Vlaamse regionale archeologische musea, - Vlaanderen, 39, 1990 (mei-juni), (3), p. 208-212 (56-60).
De besproken musea zijn de Duinenabdij te Koksijde (door Karel Van de Casteele), het regionaal archeologisch museum te Maaseik (door Hubert Heymans), het Provinciaal Gallo-Romeins Museum te Tongeren (door Robert Nouwen), het archeologisch museum van Zuid-Oost-Vlaanderen te Zottegem-Velzeke (door Marc Rogge).

Archeologie van de oudheid (902.032)

406 - BEECKMANS L., Kester: Romeinse weg, - Archeologie, 2, 1988, p. 190.
Betreft eventuele Gallo-Romeinse weg Tongeren-Kortrijk.

407 - DE BOE Guy; THOEN Hugo, In een uithoek van het Romeinse Imperium, - Vlaanderen, 39, 1990 (mei-juni), (3), p. 177-184 (25-32).
Met vermelding van het Romeinse kamp en de Gallo-Romeinse vicus van Velzeke.

408 - DE SWAEF Walter, Een tempel uit de Romeinse Tijd te Aalst-Hofstade, - Tempels, zuilen, sokkels. Tentoonstelling georganiseerd door het stadsarchief en het stedelijk museum Oud-Hospitaal in het Oud-Schepenhuis (Belfort) 17 november-20 december 1990, Aalst, 1990.

409 - ROGGE M.; THOEN H.; VERMEULEN F., Oost-Vlaanderen in de Romeinse tijd, - Vobov-Info, 1990, (38-39-40), p. 55-70.
Status quaestionis met vermelding van de vicus te Velzeke en landelijke nederzettingen in Mere, Michelbeke, Sint-Lievens-Essen en Zegelsem.

410 - ROGGE M., Zottegem-Velzeke: stenen waterput, - Archeologie, 2, 1988, p. 170-171. Annotatie: Betreft Gallo-Romeinse opgravingen.

Archeologie van de middeleeuwen (902.033)

411 - ARCHAEOLOGIA , Archaeologia Mediaevalis, Gent, 1990.
Referaten gehouden tijdens een congres in de Sint-Pietersabdij te Gent op 16-17 maart 1990. Met vermeldingen van Aalst, Ename, Geraardsbergen, Ronse.

412 - BORREMANS E., Stadsarcheologisch onderzoek in Geraardsbergen, - Archaeologia Mediaevalis, Gent, 1990, p. 47-48.
Referaat gehouden tijdens een congres in de Sint-Pietersabdij te Gent op 16-17 maart 1990.

413 - CALLEBAUT D., De Sint-Salvatorsabdij van Ename, - Archaeologia Mediaevalis, Gent, 1990, p. 32-33.
Referaat gehouden tijdens een congres in de Sint-Pietersabdij te Gent op 16-17 maart 1990.

414 - CALLEBAUT D., Ename: vroeg-middeleeuwse portus en Sint-Salvatorsabdij, - Archeologie, 2, 1988, p. 196.

415 - CROMBE Ph., Stadsarcheologisch onderzoek te Ronse, - Archaeologia Mediaevalis, Gent, 1990, p. 46.
Referaat gehouden tijdens een congres in de Sint-Pietersabdij te Gent op 16-17 maart 1990.

416 - DE SWAEF Walter, Een ijzeren speer- of lanspunt en andere laat-middeleeuwse bewoningsresten uit Mere, - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 30, 1990, (2), p. 40.

417 - ERUYNCK A., Aalst, Ridderstraat (O.Vl.). Archeozoölogisch onderzoek op het Laboratorium voor Paleontologie (R.U.G.), - Archaeologia Mediaevalis, Gent, 1990, p. 9-10.
Referaat gehouden tijdens een congres in de Sint-Pietersabdij te Gent op 16-17 maart 1990.

418 - ERUYNCK A., Ronse, Square Albert (O.Vl.). Archeozoölogisch onderzoek op het Laboratorium voor Paleontologie (R.U.G.), - Archaeologia Mediaevalis, Gent, 1990, p. 11-12.
Referaat gehouden tijdens een congres in de Sint-Pietersabdij te Gent op 16-17 maart 1990.

419 - LALEMAN M.C., Een bericht over archeologisch onderzoek naar de middeleeuwen en moderne tijden in de provincie Oost-Vlaanderen, - Vobov-Info, 1990, (38-39-40), p. 71-81.
Sites in o.a. Denderwindeke (Merovingisch grafveld) en Ename (vroeg-middeleeuwse portus en Benedictijnenabdij).

420 - PIETERS M., De H. Geestkapel in de Kattestraat te Aalst, - Archaeologia Mediaevalis, Gent, 1990, p. 33-35.
Referaat gehouden tijdens een congres in de Sint-Pietersabdij te Gent op 16-17 maart 1990.

421 - VERHAEGHE Frans, Archeologische sleutels op "Middeleeuws" Vlaanderen, - Vlaanderen, 39, 1990 (mei-juni) , (3), p. 185-192 (33-40).
Met vermelding van het Merovingisch rijengrafveld met inhumatie-graven te Beerlegem en het site van Ename.

Industriële archeologie (902.035)

422 - LINTERS Adriaan, Industria. Industriële architectuur in België, Luik, Pierre Mardaga, 1986, 231 p.
Met vermelding van Aalst, Ronse.

423 - MEERSCHAERT Denis, Levende industriële archeologie, - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde, 39, 1990, p. 173-175.

Prehistorie (903)

424 - BAUTERS L.; BOURGEOIS J.; DE MEESTER P.; DE MULDER G. , De metaaltijden in de provincie Oost-Vlaanderen, een blik op 25 jaar onderzoek, - Vobov-Info, 1990, (38-39-40), p. 38-54.
Sites in o.a. Lede, Melle, Ronse.

425 - CELTES , Les Celtes en France du Nord et en Belgique VIe-Ier siècle avant J.-C., [Brussel], Crédit Communal, 1990, 280 p.
Teksten en catalogus gepubliceerd naaraanleiding van een tentoonstelling die tussen september 1990 en november 1991 achtereenvolgens Valenciennes, Duinkerken, Luik, Châlons-sur-Marne en Parijs aandeed. Met vermelding van Lede, Mere, Nederboelare, Zegelsem.

426 - CROMBE Ph., Het steentijdonderzoek in Oost-Vlaanderen , - Vobov-Info, 1990, (38-39-40), p. 29-37.
Sites in o.a. Aalst, Ename, Kluisbergen, Ronse, Schorisse.

427 - CROMBE Ph., Oude vuursteenvondsten op de Muziekberg te Ronse. Paleo-, meso- en neolithicum, - Vobov-Info, 1989, (34-35), p. 1-27.

428 - DE SWAEF Walter, Bewoningssporen uit de late ijzertijd (450-50 v. Chr.) aan de Jeruzalemstraat te Mere: resultaten opgravingen zomer 1989, - Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere, 30, 1990, (3), p. 58-60.

429 - DE SWAEF Walter, Erpe: vondst van een prehistorisch werk30, 1990, (4), p. 22.

430 - PARENT J.-P.; VANDENABEELE J.C., Recente prospecties in Zuid-Oost-Vlaanderen, - Vobov-Info, 1990, (38-39-40), p. 24-28.
Behandelt vindplaatsen uit midden- en laat-neolithicum in de regio Oudenaarde-Ronse. Sites in Ename en Schorisse.

431 - PIETERS M., Een prehistorische gepolijste vuurstenen bijl gevonden te Herdersem-Boskant, - Heemkundige Kring De Faluintjes, 3, 1990 (oktober), (4), p. 146-147.

432 - PIETERS M., Gepolijste vuurstenen bijl uit Herdersem, - Vobov-Info, 1989/90, (36-37), p. 26.

Geografie (91)

433 - STUYCK Raf, De Schelde, Tielt, Lannoo, 1987.
Historische, geologische, aardrijkskundige, economische studie. Overvloedig geïllustreerd.

434 - THOEN Erik, Een model voor integratie van historische geografie en ekonomische strukturen in Binnen-Vlaanderen. De historische evolutie van het landschap in de Leiestreek tussen Kortrijk en Gent tijdens de middeleeuwen, - Heemkring Scheldeveld, 19, 1990, p. 5-34.
Methodologisch belangrijk.

435 - VERMEIRE A., Reconstructie van de ontginning van het natuurlandschap tijdens de Middeleeuwen in de Zwalmstreek: de dorpen Munkzwalm, Roborst, Rozebeke, Sint-Blasius-Boekel en Sint-Denijs-Boekel, Gent, RUG (onuitgegeven doctoraal proefschrift), 1990.

Biografie. Prosopografie (929)

436 - BUYS J.-Cl., Liefde op het eerste zicht. Het huwelijk van de graaf van Wakken, - Ken uw dorp. Tijdschrift van de Heemkundige Kring Lede, 17, 1989, p. 22-23.
Over het huwelijk in 1685 van Karel Frans Lodewijk van Bourgondië, graaf van Wakken, met Honorata Marie Theodora Bette.

437 - CANNUER C., Prosopographie du clergé-séculier Brugelettois (XII-XXe S.), - Etudes et documents du cercle royal d'Histoire et d'Archéologie d'Ath et de la région et musées athois, 8, 1989, p. 49-69.
Met vermelding van Gérard de Sottenghien (p. 67).

438 - DE VOCHT Roger, Herman Baele, - Heemkundig genootschap van het Land van Rode, 18, 1990, (3/71), p. 63.
H. Baele, ° Balegem 11 mei 1932, + Zottegem 19 mei 1990.

439 - DE VOCHT Roger, Lodewijk Oskar Jozef Pieter Maria de Wilde, - Heemkundig genootschap van het Land van Rode, 18, 1990, (3/71), p. 47-62.
L. de Wilde, °Beerlegem 6.4.1905, + Gentbrugge 7.1.1990.

440 - DEVOLDER Conny, De Notabelen van het Eerste Keizerrijk (1804-1814). Het Scheldedepartement, Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

441 - HOLEMANS Herman, Personenregister bij de kadastergegevens van de Oostvlaamse wind- en watermolens verschenen in de Kulturele Jaarboeken van de provincie Oost-Vlaanderen (1960-III, 1961-II en 1962-II), Kinrooi, Studiekring Ons Molenheem, 1990, 31 p.

442 - NATIONAAL , Nationaal Biografisch Woordenboek.13, Brussel, Paleis der Academiën, 1990, 904 kol. + VIII p.

443 - NOUVELLE , Nouvelle Biographie Nationale. 1, Brussel, Académie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique, 1988, 376 p.

444 - SCHRIJE Roger, In memoriam dokter Herman Theophile De Mulder, - Het oude Land van Edingen en omliggende, 18, 1990 , (2), p. 112-116.
Herman De Mulder, °Denderhoutem 17.10.1918, studeerde aan het jezuïetencollege te Aalst en geneeskunde aan de Leuvense universiteit. Huwde Helena Alice Abbeloos uit Denderwindeke, vestigde zich als dokter in Galmaarden waar hij overleed op 04.03.1990.

445 - VAN DE MERCKT G., In memoriam Henri Bockstal overleden op 20 november 1989, - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde, 39, 1990, p. 13-22.
Bouwkundige, geschiedkundige en heraldicus.

446 - VAN DER LINDEN Jo, De Berlaarse en Wichelse Heemkringen herdenken Sebastiaen Van Havermaet °Berlare 1686/+ Wichelen 1754, - Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare, 7, 1989 (mei), (1), p. 33-43.
Naar aanleiding van het terugplaatsen van een ongevalskruis en met een genealogie van de afstammelingen van S. Van Havermaet.

447 - VAN DORPE Fred, Isidoor Van Beugem. 4, - Heemkundige Kring De Faluintjes, 3, 1990 (januari), (1), p. 30-34.
Pseudoniem van de kunstcriticus, dichter, publicist, vertaler Isidoor Verdoodt.

Genealogie (929.5)

448 - BATJOENS Charles-Henri, La famille Batjoens au pays d'Alost et de Grammont, - L'Intermédiaire des généalogistes , 45, 1990, (4/268), p. 181-187.

449 - BRAET André, Het geslacht Van Nuffel uit de Faluintjes (1250-1988), Aalst-Erembodegem, 1988, 320 p.
Meiersgeslacht uit Herdersem. Stammen te Hofstade, te Moorsel, te Aalst. Met register van talrijke familienamen.

450 - DE DECKER Arthur, Kwartierstaat De Paepe, - Vlaamse Stam, 26, 1990, (4 en 9), p. 145-148 en 516.

451 - OLSEN Jan, Goed nieuws voor genealogen, - Heemkundig nieuws, contactblad heemkundige kring "Oost-Oudburg" en het documentatiecentrum voor streekgeschiedenis, 18, 1990, (5), p. 20.
Het Dokumentatiecentrum bezit kopies van parochieregisters (klappers en akten) voor Balegem, Dikkelvenne, Gentbrugge, Gijzenzele, Gontrode, Landskouter, Melle, Melsen, Moortsele, Munte, Oosterzele, Schelderode, Scheldewindeke en Vurste.452 -

452 - OLSEN J., Stamreeks van Philip en Ferdinand Steurbaut , - De Gonde, 18, 1990, (1 en 3-4), p. 11-25 en 20-29
Vervolg en slot van een artikelenreeks waarvan het eerste artikel verscheen in het nummer 3-4 van de jaargang 1989.

453 - SCHALK-VAN DE VELDE C., Placide De Paepe (°Appelterre-Eichem 2-11-1913 - +Gentbrugge 12-1-1989). Onze kwartierstaat, - Vlaamse Stam, 26, 1990, (3-4), p. 145-148.

454 - VAN BRANTEGHEM Petrus, Aantekeningen over de familie Van Branteghem, - Mededelingen van de vereniging voor Aalsters kultuurschoon, 17, 1990, (1), p. 18-21.

455 - VAN BUTSELE Paul, Alfabetische klappers met genealogische analyses op de staten van goederen van Oudenaarde: A° 1413-1421 (reg. nr. 3), Oudenaarde, Stadsarchief, 1990, 162 p.
Met vermelding van Berchem, Etikhove, Kwaremont, Melden, Nukerke.

456 - VAN BUTSELE Paul, Alfabetische klappers met genealogische analyses op de staten van goederen van Oudenaarde: A° 1378-1402 (reg. nr. 1), Oudenaarde, Stadsarchief, 1990, 220 p.

457 - VAN BUTSELE Paul, Poortersboek van verzitten van Oudenaarde: anno 1550-1795, Oudenaarde, Stadsarchief, 1990, 337 p.

458 - VAN DE MERGEL F., De Zegelsemse voorouders van Herman Teirlinck, - Triverius, 20, 1990, (2), p. 24-28.

459 - VAN LANGENHOVE Roger, De familie Linthout te Aalst in de 18de eeuw: Mijlbeekse hopboeren, - Vlaamse Stam, 26, 1990, (10), p. 543-555.

460 - VENNEMAN Rosane, De voorouders van de Berlaarse Sacrés en aanverwanten, - Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare,

8, 1990 (mei), (1), p. 38-55.
Met vermelding van Aalst.

461 - VERSTRAETEN Robert; RAEMDONCK Marie-Madeleine, Alfabetisch repertorium van de families te Baardegem tussen 1612 en 1880, Baardegem, eigen beheer (Blokveldstraat 12), 1990, 395 p.
Voor de huwelijken bevat het repertorium de gegevens tot 1940. Dit werk kreeg in 1991 de Oostvlaamse prijs voor familiekunde.

Heraldiek (929.6)

462 - BECK , Beck, - Vlaamse Stam, 26, 1990, (7-8), p. 446.
Nieuw familiewapen aangevraagd door Dr. A. Beck, Ronse.

463 - BRAET , Braet, - Vlaamse Stam, 26, 1990, (7-8), p. 447.
Nieuw familiewapen aangevraagd door A. Braet, Erembodegem.

464 - MORTGAT Christian, Héraldique vivante. Mortgat (Buggenhout, Termonde, Alost, Porcheresse), - Le Parchemin, 55, 1990, (270), p. 389-392.

465 - VAN , Van Wesepoel, - Vlaamse Stam, 26, 1990, (7-8), p. 450.
Nieuw familiewapen aangevraagd door M. Van Wesepoel, Wichelen-Serskamp.

466 - VAN DE MERGEL F., Gemeentewapens van de deelgemeenten van het huidige Brakel, - Triverius, 20, 1990, (4), p. 24-30.

Geschiedtheorie. Historiografie (930)

467 - KELDERS A., De Kronieken van Vlaanderen: aspecten van de laat-middeleeuwse historiografie in de "Flandria Generosa C", Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990.

468 - SOETAERT P., Op zoek naar het eigen verleden. Historisch onderzoek en historische verenigingen in West-Vlaanderen, - Handelingen van het Genootschap voor geschiedenis, 126, 1989, p. 167-185.

469 - UYTTERHAEGEN F., Stad Zottegem bundelt streekgeschiedenis, - Zuidvlaamse kultuurkrant, 13, 1990, (121), p. 6.

470 - VERLEYEN Wilfried, Dom Odo Cambier (1614-1651), Geschiedschrijver van de abdij Affligem, - Bijdragen tot de Geschiedenis van het hertogdom Brabant, 73, 1990, (1-2), p. 27-53.
Odo Cambier was afkomstig van Geraardsbergen, was er leraar aan het college van de Sint-Adriaansabdij. Bevat tevens genealogie van de familie Cambier te Geraardsbergen 1650-1680.

Bronnenstudie en -uitgaven. Diplomatiek (930.22)

471 - CLOET Michel; BOSTYN Nicole; DE VREESE Katrien, Repertorium van dekanale visitatieverslagen betreffende de

Mechelse kerkprovincie (1559-1801), (Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis, 92), Leuven, Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis, 1989, 326 p.
Worden o.m. behandeld: de decanaten van Aalst, Geraardsbergen, Ninove-Halle, Oordegem, Oosterzele, Ronse, Sint-Pieters-Leeuw.

472 - MONFRIN J., Documents linguistiques de la Belgique Romana. 2: Chartes en langue française antérieures à 1271 conservées dans les provinces de Flandre orientale et de Flandre occidentale, (Documents, études et répertoires publiés par l'Institut de recherche et d'histoire de textes, —-), Parijs, 1987.
Met vermeldingen van Boelare, Ename, Gavere, Massemen, Ninove, Pamele, Pollare.

473 - OORKONDE , Oorkonde van Geraardsbergen. Lijfrente voor Jan van Voorspoel 24 december 1438, - Carto Numis Club Geraardsbergen, 1990, (87;88;89), p. 9-10;9-10;9-10.

474 - VAN BUTSELE Paul, Afkoop van het beste kateil of de derde keurbrief van Ronse a[nn]o 1567, - Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse en tenement Inde, 39, 1990, p. 177-210.

475 - VAN DEN NOORTGATE Machteld, Diplomatisch-paleografisch onderzoek van de oudste oorkonden van de Sint-Cornelius- en Cyprianusabdij van Ninove (1137-1300), 2 dl., Gent, RUG (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990, XXII-302 p.

476 - VERLEYEN Wilfried, Necrologium van Affligem, - Eigen Schoon en de Brabander, 73, 1990, (1-2-3 en 4-5-6), p. 91-114 en 216-228.
Worden met een korte biografie vermeld: Hubertus De Clippele van Smeerebbe (1686), Wouter van Iddergem (1244), Romanus Barrez van Aalst (1940), Louis Camu van Aalst (1976), Ambrosius Van Lierde van Aaigem (1695), Rumoldus Scheerlinckx van Erembodegem (1987), Silvester Vastersavens van Ninove (1727).

Archiefinventarissen. Archiefwezen (930.25)

477 - AUGUSTYN Beatrijs; ROMBAUT Hans, Bronnen voor de agrarische geschiedenis van het middeleeuwse graafschap Vlaanderen. 2: Dokumenten bewaard in de rijksarchieven te Beveren, Brugge, Doornik, Kortrijk, Ronse, (Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis, 95), Gent, 1990, 390 p.
Met vermelding(en) van Elene, Ename, Geraardsbergen, Grimminge, Herzele, Leeuwergem, Oombergen, Ronse, Schorisse, Sint-Lievens-Esse, Sint-Maria-Horebeke, Sint-Martens-Lierde, Steenhuize-Wijnhuize, Viane, Volkegem.

478 - BUNTINX W., Dienstverlening in de leeszalen van de Vlaamse Rijksarchieven, in het bijzonder in het Rijksarchief te Gent, - Bibliotheek- en Archiefgids, 66, 1990, (2), p. 210-222.

479 - COPPEJANS-DESMEDT H., Het inventariseren van het sta-

tisch archief van het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen: een project in uitvoering, - Bibliotheek- en Archiefgids, 62, 1987, (2), p. 121-126.

480 - DEMOULIN L., Inventaires des archives de Saint-Julien-des-Flamands et de la Fondation Lambert Darchis à Rome, - Bulletin de l'Institut historique de Rome , 58, 1988, p. 23-53.

481 - JANSSENS Gustaaf, Spaanse archieven en bibliotheken belangrijk voor de geschiedenis van België en de Spaanse Nederlanden (XVIde-XXste eeuw), - Bibliotheek- en Archiefgids, 66, 1990, (3), p. 291-310.

482 - MARECHAL Griet (eindred.), Bewaring en vernietiging van gemeentearchieven. Richtlijn en advies. 2: Personeel, Openbare Veiligheid en Inwendige Ordehandhaving, Openbare Gezondheid en Milieubeheer, Openbare Werken en Ruimtelijke Ordening, Cultuur, Toerisme, Jeugd, Sport en Recreatie, (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica. Studia, 7), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1990, 134 p.

483 - MARECHAL Griet, Bewaring en vernietiging van gemeente-archieven. Richtlijn en advies. 1: Burgerlijke Stand, Bevolking, Militie, Financiën, (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Miscellanea archivistica, 41), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1986, 117 p.

484 - STEVENS C.; VAN DE SLIJKE M., Gids voor de gemeente-archieven in Oost-Vlaanderen, Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1990, 325 p.

485 - VAN DE WIEL C., Archivalia over de Orde van Sint-Benedictus (1086-1801), - Sacris Erudiri. Jaarboek voor Godsdienstwetenschappen, 30, 1987/1988, p. 435-591.
O.m. archivalia uit de Benedictijnenabdijen van Affligem, Ename, Geraardsbergen en de Benedictijnenpriorij Hunnegem te Geraardsbergen. De 1.111 nummers worden ontsloten met personen-, plaatsnamen- en zaakregister.

486 - VAN DE WIEL C., Archivalia over de bisdommen Antwerpen, Brugge, Doornik, Gent, Ieper, Luik en Namen in het aartsbisschoppelijk archief te Mechelen (1516-1916), -Bulletin van het Belgisch Historisch Instituut te Rome, 59,1989, p. 165-208.
Met vermelding van een visitatieverslag uit 1621 van de Ninoofse abt Joannes David in de abdij van Waasten/Warneton (Arrouaise).

487 - VAN DER GUCHT Katrien, Bewaring en ontsluiting van de Oostvlaamse Gemeentearchieven, - Bibliotheek- en Archiefgids, 61, 1985, (3), p. 174-185.
Gebaseerd op een scriptie aan de Stedelijke Technische Leergangen voor Bibliotheekwetenschappen te Antwerpen: "Beleid, bewaring en ontsluiting van de Oostvlaamse gemeentenarchieven: een terreinverkenning", 2 dl, 1984, 59+64 p.

Middeleeuwse, moderne, hedendaagse geschiedenis (94)

488 - BOSMAN Remi; HEYVAERT Herman, De geschiedenis van Wieze, Wieze, Oudheidkundige Kring, 1990, 507 p.

489 - DE BUYSSCHER M.; DE POOTER E., Aaigem-Berg: ontstaan en wording, Herzele, M. de Buysscher (Stationsstr. 142), 1984, 131 p.

490 - DE CHOU Fr., Een kennismaking met Zarlardinge, - Toerisme in Oost-Vlaanderen, 39, 1990 (september), (3), p. 71-76.
Historisch-toeristische schets.

491 - DE PESSEMIER Paul, De baronie van Sint-Maria-Oudenhove, - De Woonstede door de eeuwen heen, 1990, (1/85), p. 42-56.
Van belang voor de parochies Michelbeke en Sint-Maria-Oudenhove, voor de studie van de heerlijkheid en het kasteel van Lilare te Sint-Maria-Oudenhove en voor de studie van de families Blondel, de Norman, de Mesre de Pas.

492 - DE POORTERE B.; PETIT N., Van Sualma tot Zwalm, Zwalm, Zwalm Genootschap, 1986, 135 p.

493 - DE SMET Valeer; DE VOGELAERE Gilbert, Ledeberg door de jaren heen, Nieuwkerken-Waas, Het Streekboek, 1988, 91 p.

494 - DENDERENDE , De Denderende steden, - Toerisme in Oost-Vlaanderen, 39, 1990, (speciale uitgave 1990), p. 1-72.
Behandelt Aalst, Dendermonde, Geraardsbergen, Ninove.

495 - HANDELINGEN , [Handelingen van het colloquium "Recente ontwikkelingen in de stadsgeschiedenis", georganiseerd door de Werkgroep voor Stadsgeschiedenis (UFSIA, Antwerpen) in samenwerking met de Interuniversitaire contactgroep N.F.W.O. "Recente ontwikkelingen in de economische en sociaal-economische geschiedenis"], - Gemeentekrediet, 44, 1990, (2/172), p. 1-119.

496 - LAMARCQ Danny (red.); FRANCHET Jean-Luc; VANMAERCKE-GOTTIGNY Marie-Christine; COSIJNS Eric; BARBE Antoon; DE SMET Luc, Het Neigembos doorgelicht, Ninove, V.V.V.-Ninove, 1990, 80 p.

497 - SPROKKELINGEN , Sprokkelingen uit de geschiedenis van Teralfene, - Info Belledaal, 1990, (2), p. 5.
Liedekerke-Teralfene.

498 - VAN DE MERGEL F., Bijdrage tot de geschiedenis van Elst. Een dorp in de Vlaamse Ardennen, - Triverius, 20, 1990, (1), p. 25-31.

499 - VAN DE MERGEL Frans; BAQUET Paul, Terugblik op Nederbrakel, Brakel, Triveriusgenootschap, 1990, 96 p.
Fotokijkboek

500 - VAN MOL Clemens, Gijzegem vroeger en nu, Gijzegem, 1990, 300 p.
Fotokijkboek met korte historische nota over de geschiedenis van Gijzegem.

501 - VERACHTEN Lucie, Michelbeke, Sint-Maria-Oudenhove, Elst, Nieuwkerken-Waas, Het Streekboek, 1988, 94 p.

502 - WATTE Frans, Bijdrage tot de geschiedenis van Strijpen en St.Goriks-Oudenhove, Zottegem, 1990, 319 p.
Biedt een geschiedenis van beide gemeenten in al zijn aspecten.

Middeleeuwse geschiedenis (94.033)

503 - BOONE Marc, Gent en de Bourgondische Hertogen (1384-ca 1453). Een sociaal-politieke studie van een staatshervormingsproces, (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Letteren, jg.52, nr. 133), Brussel, Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, 1990, 279 p.

504 - DE HEMPTINNE Thérèse, Diederik van de Elzas, graaf van Vlaanderen, - Nationaal Biografisch Woordenboek, Brussel, Paleis der Academiën, 1990, 13, p. -/kol. 224-242.

505 - KOCH A.C.F., Gent in de 9de en 10de eeuw. Enkele benaderingen, - Stadsarcheologie, 14, 1990, (3), p. 3-43.
Visie over de stadsontwikkeling van Gent in de Karolingische tijd.

506 - RUYS Robert, Margareta van Ghistele, vrouwe van Wichelen en Serskamp, - Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen, 17, 1990, (3), p. 96-97.

507 - VAN ACKER K.G., De hofmeierij Overbroek te Merelbeke, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (1), p. 7-12.

508 - VAN DE PERRE Dirk, De schenkingsoorkonde van het altaar van Denderwindeke aan de abdij van Vermand, - Analecta Praemonstratensia, 66, 1990, p. 54-59.
De oorkonde uit 1138 wordt besproken en uitgegeven op basis van een kopie uit 1730. In 1489/1490 nam de zusterabdij Vicoigne Denderwindeke over.

509 - VAN DE PERRE Dirk; VAN HAUWE Rik, De geschiedenis van Denderwindeke. 1: De vroegste geschiedenis (tot ca. 1100), - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6), p. 193-236.

Middeleeuwse en moderne geschiedenis (94.033/034)

510 - DE MECHELEER Lieve, Enkele bevoegdheidsconflicten in het laatmiddeleeuwse Aalst, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (5-6), p. 263-271.
Behandelt vooral twee processen van Aalst tegen respectievelijk Ronse en Guillaume de Goux, heer van Wedergrate.

511 - DE WAHA M., Bois, avouerie, seigneurie. Hubermont entre Flandre et Hainaut, - Etudes et documents du cercle royal d'Histoire et d'Archéologie d'Ath et de la région et musées athois, 8, 1989, p. 111-149.

Goed voor Ename, Opbrakel, Ronse, Sint-Kornelis-Horebeke en Sint-Maria-Horebeke. Betreft de "betwiste gebieden".

512 - STABEL Peter, "De tering naar de nering"? Urbanisatiegraad en openbare middelen. De kleinere steden in Vlaanderen (14de-16de eeuw), - Gemeentekrediet, 44, 1990 , (2/172), p. 53-64.
Behandelt Aalst, Deinze, Dendermonde, Geraardsbergen en Oudenaarde.

Moderne geschiedenis (94.034)

513 - ALLARD D. (ed.), De Cranevelt correspondentie, Brussel, Koning Boudewijnstichting/Fonds voor het Roerend Cultureel Erfgoed, 1990, 22 p.
Brochure uitgegeven naar aanleiding van de tentoonstelling "Cranevelt, het humanisme: brieven en gedachten (1520-1523)" in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel. Franciscus Craneveldius was een 16de-eeuws humanist die o.a. contacten onderhield met Jodocus Vroeye of Gaverius (Gavere) en Joannes Despauterius (Ninove).

514 - COCK M., Pastoor en deken Pieter De Smet (+ 11 juni 1647). Zijn levensloop, zijn edelsmeedwerk, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (1), p. 33-42.
Pieter De Smet was achtereenvolgens pastoor in Schendelbeke, Kerksken en terug Schendelbeke en deken van het Sint-Hermeskapittel te Ronse.

515 - DE PESSEMIER P., Het einde van de baronie van Sint-Maria-Oudenhove, - Triverius, 20, 1990, (4), p. 6-11.

516 - REINQUIN Anne Marie; VAN BOCKSTAELE Geert (red.), 200ste verjaardag van de Verenigde Nederlandse Staten 1790, (Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Catalogussen, 89), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1990, 151 p.
Catalogus van de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief te Brussel van 12 januari tot 31 maart 1990. Met gegevens over het kartuizerklooster van Sint-Martens-Lierde, de abdij van Ename, Aalst, Schorisse en Jan Frans Vonck.

517 - ROSE An, De landsheerlijke reactie in Vlaanderen: casus Steenhuize, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (4), p. 145-192.
Bestudeert o.a. de figuur van graaf Jean-Baptiste d'Hane-Steenhuyse.

518 - VANDORMAEL Herman, Toen Lamoraal van Egmond Gaasbeek boven Edingen verkoos ... (1562-1564), - Het oude Land van Edingen en omliggende, 18, 1990, (4), p. 217-222.
Egmond was ook kandidaat-koper van de heerlijkheid Ninove.

519 - V[AN] B[OCKSTAELE] G[eert], Aanvulling bij het art. "De aanhouding van de familie Blondel in het woelige Geraardsbergen (1789-1790)" in: Het Land van Aalst, XLI, 1989, p. 251-256, - Het Land van Aalst, 42, 1990, (2-3), p. 144.

Moderne en hedendaagse geschiedenis (94.034/035)

520 - DHONDT Luc, De conservatieve Brabantse Omwenteling

van 1789 en het proces van revolutie en contrarevolutie in de Zuidelijke Nederlanden tussen 1780 en 1830, - Tijdschrift voor geschiedenis, 1989, (3-4/102), p. 422-450.
Algemeen bruikbaar voor het Land van Aalst en vooral de streek van Schorisse.

521 - GACHARD L.P., Documens (sic) politiques et diplomatiques sur la Révolution Belge de 1790, Brussel, 1990.
Anastatische druk. Aangevuld met een concordantietafel.

Hedendaagse geschiedenis (94.035/036)

522 - BRUNEEL Claude, Laïcisation des institutions et mesure de son impact: l'exemple de l'état civil, - Deux contestés de la politique révolutionnaire en Belgique: langue et culte (Etudes sur le XVIIIe Siècle, 16), Brussel, ULB, 1989, p. 63-77.
Algemeen voor het Land van Aalst.

523 - DHONDT Luc, La guerre dite "des paysans" et le processus révolutionnaire en Belgique, - Deux contestés de la politique révolutionnaire en Belgique: langue et culte (Etudes sur le XVIIIe Siècle, 16), Brussel, ULB, 1989, p. 103-117.
Goed voor het Land van Aalst.

524 - DUPONT-BOUCHAT M.S., Les résistances à la révolution. "La Vendée belge" (1798-1799): nationalisme ou religion, - Deux contestés de la politique révolutionnaire en Belgique: langue et culte (Etudes sur le XVIIIe Siècle, 16), Brussel, ULB, 1989, p. 119-164.
Algemeen voor het Land van Aalst.

525 - ERFENIS , De erfenis van de Franse Revolutie 1794-1814, Brussel, 1989, 249 p.
Vele illustraties en ook specifieke gegevens uit het Aalsters stedelijk museum "Het Oud-Hospitaal". Boek uitgegeven naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling in het gebouw van de A.S.L.K. 17 maart-11 juni 1989.

526 - VAN DE VOORDE Hugo; DELSAERT Pierre; PRENEEL Louis; VERAGHTERT Karel; D'HOKER Marc, Bastille, Boerenkrijg en Tricolore. De Franse Revolutie in de Zuidelijke Nederlanden , Leuven, Davidsfonds, 1989, 286 p.
Algemeen bruikbaar en speciale vermeldingen voor Aalst, Denderstreek, Geraardsbergen, Oost-Vlaanderen, Ronse, Scheldedepartement.

527 - BELGIE , België en zijn koningen. Tentoonstellingscataloog, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1990, 68 p.
Met vermelding van Ch. Woeste.

528 - WELLENS Robert; WYNANTS Maurits (red.), België en zijn koningen, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1990, 135 p.
Dossier bij de gelijknamige tentoonstelling van 25 september tot 21 december 1990. Met vermelding van Ch. Woeste.

529 - BAEYENS R., [De wijk] Bohemen [een halve eeuw geleden]

(slot), - Heem- en oudheidkundige kring Wichelen, 16, 1989, (4), p. 41-62.
Het eerste deel werd opgenomen in de bibliografie 1989 onder het nummer 554.

AUTEURSREGISTER

1986 218
25 389
35 115
Aanstelling 104
Allard, D. (ed.) 513
Andries, Daisy 317
Archaeologia 411
Arnould, Maurice-A. 9
Art, Jan 10
Aubert, A. 119
Augustyn, Beatrijs 477
Baert, Karel 219
Baesens, Viviane 345, 346
Baeyens, R. 529
Baguet,P 220,221,222,375
Baillieul, Beatrix 308, 333
Baquet, Paul 499
Barbé, Antoon 496
Barral i Altet, Xavier 309
Bartels, Erik 284
Batjoens, Charles-Henri 448
Bauters, L 424
Bauters, P. 256
Bauwens, Ivan 212
Bavay, Lot 116
Beck 462
Becker, Ulrich 318
Beeckmans, L. 406
Beeckmans, Luk 329
België 527
Bibliografie 38, 39,40
Bidhuisjes 321
Bielen, Jos (transcriptie) 353
Billiet, Godfried 301
Bolly, Jean-Jacques 120
Bombay, Jo 144
Boone, Marc 503
Borremans, E. 390, 412
Bosman, Remi 488
Bostyn, Nicole 471
Bots, M. 145
Boudens, Robrecht 105
Bourgeois, J. 424
Braekman, E.M. 140
Braekman, W.L. 235
Braekman, Willy L. 237
Braet 463
Braet, André 449
Brams, J. 91
Broekhove, M. 100
Brouwerijen 285
Browaeys, Stefaan 319
Brucher, R. 72
Bruneel, Claude
Bruwier, Marinette 168
Bruyneel, Gerard 275
Bruyninckx, Robert 352
Brysbaert, K. 207
Buntinx, W. 478
Butaye (s.j.), D. 121
Buys, J.-Cl. 436
Callebaut, D. 413, 414
Cambier, A. 354, 376
Cambier, Albert 349
Cannuer, C. 437
Cardon, Bert 85
Celis, G. 233
Celtes 425
Christens, R. 328
Cloet, Michel 41, 471
Cockshaw, Pierre (red.) 74
Cock, M. 514
Cock, Marcel 96, 252
Collectanea 11
Collin, Ludo 106,107, 146
Coppejans-Desmedt, H. 479
Cosijns, Eric 496
Cosijns, Roger 102
Cosyns, Eric 274
Cosyn, E. 147
Coulomnier, P. 75
Courteaux, F. 370
Crabbe, H. 164
Crispeels 94
Crombé, Ph. 415, 426, 427
Crombé, Philippe 391
D'Haeseleer, Peter 292
D'Hoker, Marc 526
D'Hondt, E. (inl.) 12
Daelemans, F. 247
Daelman, W. 97
De Baets, A. 223
De Boeck, D. 253
De Boeck, Dirk 242
De Boe, Guy 407
de Buysscher, M. 489
De Chou, F. 148
De Chou, Fr. 490

De Chou, Freddy 224
De Clerck, Donatien 122, 123
De Clerck, J.C.A. 108, 211
De Cock, Louis 203
De Cock, Patrick 141
De Decker, Arthur 450
De Doncker, W. 367
De Donder, Vic 215
De Groote, Koen 392
De Grooth, M.E.Th. (red.)
de Hemptinne, Thérèse 50
De Kegel, Andrea 296
De Kramer, I.J. 260
De Lange, S. 81, 199, 208, 350
De Lathauwer, S. 371
De Leyn, W. 326
De Maesschalck, G. 183
De Maesschalck, Gus 324
De Maeyer, Jan (red.) 204
De Mecheleer, Lieve 510
De Meester, P. 424
De Meulemeester, Johnny 393
De Mol, Raymond 257
de Mûelenaere, J 383
De Mulder, Danny 209
De Mulder, G. 424
De Nauw, E. 344
De Paepe, Pol 225
De Pessemier, P. 80, 142, 515
de Pessemier, Paul 491
de Ploey, Jan 276
De Poortere, B. 492
De Pooter, E. 489
De Pooter, Erik 329
De Preter, R. (red.) 163
De Punt, Johan 242
De Rammelaere, Carlos 226
De Rouck, G. 200
De Schepper, Marcus (red.) 42
De Smet, Antoine 331
De Smet, G. (medew.) 195
De Smet, L. 258
De Smet, Luc 496
De Smet, Lucien 13
De Smet, Maurits 355
De Smet, Valeer 493
De Spiegeler, P. 20
De Swaef, W. 394
De Swaef, Walter 395, 408, 416, 428, 429
De Temmerman, L. 101, 259, 322
De Tier, Veronique 377
De Tremerie, Eddy 252
De Vleeschauwer, Dirk 268
De Vocht, R. 356
De Vocht, Roger 438, 439
De Vogelaere, Gilbert 493
De Vos, G. 82
De Vreese, Katrien 471
De Vuyst, Julien 117, 124
De Waele, M. 47
De Waha, M. 511
De Weerdt, Denise 43
Debrabandere, F. 381
Deckers, Guy 295
Decock, M. 44
Decrits, M. 174, 216
Decrits, Marc 79
Defever, Gert 338
Delsaert, Pierre 526
Demey, Anthony 296, 311
Demoulin, L. 480
Den Haese, P. e.a. 357
Denderende 494
Denewet, L. 260
Desmaele, Bernard 172
Devogelaere, Antoon 269
Devolder, Conny 440
Devolder, J. 36
Devos, M. 374
Devos, P. 312
Devos, Patrick 296
Dhondt, Luc 520, 523
Dobbelaere, Karel 45
Dubois, Marc (medew.) 311
Duhameeuw, Anne e.a. 308
Duplessis, Jean Pierre 76
Dupont-Bouchat, M.S. 524
Duquenne, Xavier 304
Duvosquel, Jean-Marie (introd.) 120
Elsemans, H. 286
Ephrem 358
Erfenis 525
Eruynck, A. 417, 418
Eruynck, Anton 396
Félix-André, A. 46
Ferket, R. 286
Filles 125
Fobe, Bart 306
Franchet, Jean-Luc 496
François, Luc 1, 10

Fransaer, Frans 307
Gachard, L.P. 521
Gaillard, M. 126
Gaus, H. 47
Gauthier, A. 397
Gedenkboek 201
Genicot, Léopold (red.) 48
Gheysen, K. 303
Ghys, G. 184
Gies, Albert 185
Gils, P.-M. 92
Gistelinck, F. (ed.) 130
Glorieux-De Gand, Thérèse 86
Godding, Philippe 166
Godfroid, S. 359,360, 390
Goeminne, L. 260
Gontrode 109
Halkin, F. 14
Handelingen 495
Hanssens, S. 15, 16
Hasquin, Hervé (red.) 158
Hauman, M. 238
Haverals, M. (medew.) 65
Heesakkers, Chris L. 42
Heilige 323
Henderickx, Gh. 231
Hendrickx, Frans 49, 50
Hendrix, Guido 127
Heyse, Marleen 320
Heyvaert, H. 175
Heyvaert, Herman 488
Historiek 287
Hoebeke, G. (ir). 232
Holemans, Herman 261, 441
Huldeboek 149
Huylebroek, E. 110
Huys, Paul 217, 227, 262, 263, 264
Index 17, 18
Inhoudsopgave 19
J.M. 384
Janssens, Gustaaf 481
Joris, A. 20
Kelders, A. 467
Kerckhaert, Noël 268, 379
Kint, Phil 277
Koch, A.C.F. 505
Koninklijke 51
Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde, Vlaamse Afdeling 52
Kroniek 53, 54, 55
Laleman, M.C. 419
Laleman, Marie Christine 398
Lamarcq, Danny 249
Lamarcq, Danny (red.) 496
Lamberigts, M. 130
Lant 243
Lauwers, Hugo (eindred.) 205
Lebacq, L. 98
Lefèvre, Jean-Baptiste 120
Lemmens, Karel 265
Lemoine-Isabeau, Claire 244
Lenders, Piet 169
Lenoir, M.-C. 382
Liénardy, Anne 87
Liesen, Bruno 73
Liessens, G. 236
Liessens, Gerrit 114, 242
Linters, Adriaan 422
Mac Lean, J. 270
Maes, Johnny 111
Maes, P. 303
Manning, E. 21, 22
Maréchal, Griet 483
Maréchal, Griet (eindred.) 482
Martin, Jochen (élaboration) 118
Marynissen, A. 56
Matthijs, P. 369
Meerschaert, Denis 423
Meesters, T. 260
Merkwaardige 250
Meulemeester, Jean Luc (samensteller) 95, 302, 399
Meyers, W.C.M. 57, 58, 59, 60, 61
Mikkers, E. 23, 24
Milis, Ludo 62
Misonne, Daniel 120
Moens, J. 315
Moesen, Wim 170
Molens 266
Monfrin, J. 472
Montulet-Henneau, M.E. 128
Morre, V. 176, 178, 186, 187
Mortgat, Christian 464
Narmon, François (préf.) 120
Nationaal 442
Nationale 37
Nenquin, J. 400
Neukermans, E. 188
Nouvelle 443

Ockeley, Jaak 129
Oers, Wim 333
Olsen, J. 339, 340, 452
Olsen, Jan 451
Oorkonde 473
Oorlog 189
Pairon, Erwin 25
Papier 88
Parent, J.-P. 430
Patoor, W. 380
Pattin, A. 89
Penneman, T. (drs.) 232
Petit, N. 492
Philipot, Paul 298
Phlips, Frans 234
Pieters, M. 401, 420, 431, 432
Poelman, Roger 385
Pollet, A.-M. 90
Poulain, Norbert (medew.) 311
Preneel, Louis 526
Prevenier, W. (inl.) 1
Priester 150
Publicaties 63
Puntfabriek 291
Put, Eddy 173
Quaghebeur, P. 160
Raemdonck, Marie-Madeleine 461
Raman, Anny 74
Rasschaert, A. 183
Registers 26
Reinquin, Anne Marie 516
Repertorium 27
Revue 28
Ries, J. 151
Robijns, Luc 296
Rogge, M. 409, 410
Rogge, Marc 83
Rombaut, Hans 477
Rommelaere, J. 402
Roose, P. 361, 362, 363, 364
Rose, An 517
Ruys, R. 197, 325, 365
Ruys, Robert 506
Ryckeboer, Hugo 377
Ryserhove, A. 239
Sabbe, M. 130
Samenvattingen 2, 3, 4
San 131
Santy, F. 29
Schalk-Van de Velde, C. 453
Schellekens, Emmanuel 293
Schneebalg-Perelman, Sophie 345, 346
Schrije, Roger 444
Sercu, St. 152
Sillis, Frans 66
Smeyers, M. (uitg.) 297
Soetaert, P. 468
Somers, Roger (vert.) 353
Sorgeloos, Claude 9
Soyeur, Robert 271
Speliers, J. 240
Spillemaeckers, L. (vert.) 353
Sprokkelingen 497
Stabel, Peter 512
Stevens, C. 484
Stevens, Guy 214
Steyaert, Rozemie 113, 294, 313
Storms, Marc (coördinator) 77
Strijkers, H. 372
Strijpens, Hendrik 288
Stuart, P. 282
Stuyck, Raf 433
Surdiacourt, D. 228
Tables 30, 31
Taghon, P. 190
Tempels 299
Tentoonstelling 300
Thoen, Erik 434
Thoen, H. 409
Thoen, Hugo 407
Tihon, A. 139
Tihon, André 64
Tijd 366
Top, S. (uitg.) 241
Top, Stefaan 5
Trio, Paul 103
Trommelmans, W. 33
Trommelmans, Wim 32
Tulleken, H. 351
Twintig 327
Uytterhaegen, F. 469
Uyttersprot, Clemens 179
Uyttersprot, Marc 334, 386, 202, 267, 465
Van Acker, K.G. 507
Van Audenhove, Marcel 168, 171
Van Belle, A. 65
Van Bockstaele, G. 132
Van Bockstaele Geert 153, 154, 203, 516
Van Branteghem, Petrus 454

Van Butsele, Paul 455,456,457,474
Van Campenhout, Frans 155
Van Cauteren, Paul 368
Van Cleven, Jean 347
Van Craenenbroeck, Wim 314
van Daele, Adiel 34
Van Damme; Philippe 87
Van de Merckt, G. 445
Van de Merckt, Gaston 180, 181
Van de Mergel, F 80, 342, 458, 466, 498
Van de Mergel, Frans 499
Van de Perre, Dirk 245, 246,508, 509
Van de Perre, Stijn 133
Van de Slijke, M. 484
Van de Voorde, Hugo 526
Van de Wiele, J. 281
Van de Wiel, C. 485, 486
Van den Bossche, Hedwig 330
Van den Eijnde, S. 66, 67
Van den Nest, G. 231
Van den Noortgate, Machteld 475
Van der Eecken, G. 229
Van Der Gucht, Katrien 487
Van der Haegen, H. 247
Van der Hoeven, K. 78
Van der Horst, C.E. 260
Van der Linden, Geert 305
Van der Linden, Jo 446
Van der Linden, Renaat 378
Van der Plaetsen, P. 403, 404
Van der Speeten, J 98, 177, 191, 192
Van der Speeten, Maurits 112
Van der Sypt, Kristien 377
Van Dorpe, Fred 447
Van Driessche, A. 75
Van Driessche, L. 98
Van Eeckhoudt, Luc 138, 341
Van Eenoo, R. 47
Van Eenoo, R. (red.) 68
Van Elslande, Rudy 335
Van Ermen, E. 247
Van Ermen, Eduard 69
Van Goethem, H. 373
Van Hautegem, L. 198
Van Hauwe, Rik 246, 509
Van Hee, Robrecht (ed.) 254
Van Hoefs, Ann 213
Van Isterdael, H. 70
Van Keymeulen, Jacques 377
Van Langenhoven, B. 278, 289
Van Langenhove, Roger 459
Van Lennep, Jacques 337
Van Leuven, Eddy 279
Van Liedekerke, Maurits 156
Van Molle, Leen 161
Van Mol, Clemens 500
Van Overstraeten, André 99
Van Remoortere, Julien 134, 210
Van Roy, F. 98
Van Vaeck, M. 6
Van Vlierden, C. 297
Van Werveke, H. 7
Vande Winkel, Georges 113, 272 283
Vanden Borre, Hugo 336
Vanden Herrewegen, Anne-Marie 203
Vandenabeele, J.C. 430
Vandenbroeck, Paul 348
VandermeerschLantmeeters,E. 143, 343
Vandevelde, L. 196
Vandewiele, Leo J. 255
Vandormael, Herman 84, 518
Vanhamel, W. (uitgevers) 91
Vanlandschoot, R. 157
Vanmaercke-Gottigny, Marie-Christine 496
Vanneste, Jacques 170
Vanopbroeke, C. 230
Vansina, Yolanda 170
Veilleux, Armand 35
Venneman, Rosane 460
Verachten, Lucie 135, 501
Veraghtert, Karel 526
Verbeke, Gerard 93
Verdwenen 332
Verhaegen, M.-P. 193
Verhaeghe, Frans 393, 421
Verhandelingen 8
Verhulst, Adriaan 158, 273
Verleyen, W. 136, 137
Verleyen, Wilfried 138, 470, 476
Vermeire, A. 435
Vermeulen, F. 409
Verpaalen, J. 256
Verpoest, Luc 310
Verschaeren, José 387
Verschaffel, Adam 167, 194

Verstappen, J.	165
Verstraeten, E.	182
Verstraeten, Raf	280
Verstraeten, Robert	461
Versyck, Jovanka	195
Vervliet, H.D.L. (ed.)	71
Vier	405
Voor	159
V[an] B[ockstaele], G[eert]	519
Wat	251
Watelet, Marcel	248
Waterschoot, Werner	388
Watté, Frans	50
Wauters, E.	316
Wellens, Luk (eindredacteur)	77
Wellens, Robert	528
Witte, E.	163
Wouters, V.	290
Wynants, Maurits (red.)	528
Zeventig	206
Zoete, A..	162

PERSONENREGISTER

Abbeloos, Helena Alice 444
Aertssens, Henricus 353
Ambrosius (Sint-) 181
Anna (Sint-) 336
Anneessens, C. 359
Antonius (H.) 98
Baele, Herman 438
Bakelandt 165
Barrez, Romanus 476
Bartholomeus (H.) 85
Batjoens (familie) 448
Beck, A. (dr.) 462
Beerens (familie) 83
Beerens, Sylvain 351
Benthuys, C. 242
Bernardus van Clairvaux 127, 130
Bert de l'Arbre, Louis 204
Bette, Honorata Marie Theodora 436
Blondel (familie) 491, 519
Bockstal, Henri J. 79, 445
Boudewijn 352
Braet, A. 463
Braun 332
Calewaert, Charles Justin 106
Cambier (familie) 470
Cambier, Odo 470
Camu, Louis 476
Caulier, Jean-Baptiste 349
Celis, G. 233
Christophorus (Sint-) 102
Cluysenaar, J.P. 315
Cohen, Georges 313
Colpaert, André 294
Coppieters, Honoré 105
Cornelius (Sint-) 96, 122, 353
Cranevelt, Francis 513
Crick, Jef 385, 386
Croÿ, Charles de 120
Cyprianus (Sint-) 353
D'Alost, Pierre 345
D'Enghien II, Pierre 346
D'Enghien, Pierre 345
D'Hane-Steenhuyse, Jean-Baptiste (graaf) 517
Daens, Adolf 144, 146, 150, 151,152,159
Daens, August 144
Damianus Wala 353
Darchis, Lamber 480
David, Joannes 486
De Bruyn, Louis 155
De Clippele, Hubertus 476
De Deyn, Ph. 242
De Deyn, Philips 246, 330
De Mayer, Benediktus 112
De Mont, Pol 387
De Mulder, Herman Theophile 444
De Naeyer 293
De Paepe 450
De Paepe, Placide 453
De Pelsmaeker, Jan 252
De Poorter, G. 243
De Saedeleer 327
De Saedeleer, Valerius 352
De Smet, Pieter 514
De Wilde, Lodewijk 439
De Wolf-Cosyns 288
De Zomer, Catharina 121
Decubber, Marcel 207
Dekens, J.D. 242
Delmotte, Ephrem 358, 366
Despauterius, Joannes 513
Diederik van de Elza 504
Eere (baron d') 174
Egmond, Lamoraal van 84, 518
Ferdinand (pater) 117
Ferraris (graaf de) 261
Filips de Goede 162
Gaverius, Jodocus 513
Geerinckx 293
Gérard de Sottenghien 437
Gerlo, Aloïs 42
Gerson, Johannes 74
Gies, Albert 185
Grenier (familie) 331
Grupello 143
Guens, Gilbert 235
Guillaume de Goux 510
Harlez de Deulin, Charles de 151
Heinsius, Danië 388
Heinsius, Nicolaas 388
Hendrickx, Urbanus 137
Herdewijn, Maurits Alfons Catharina 255

Hertsens, Petrus Josephus 108
Horenbault, Jacques 245, 330
Horenbaut, J. 242
Horenbaut, Judocus 130
Hullebroeck, Emiel 356
Jan de Lichte 165
Jan van Voorspoel 473
Jan zonder Vrees 162
Johannes de Doper 95, 212, 301, 302
Johannes van het Kruis 131
Juan de la Cruz (San) 131
Kristoffel (Sint-) 102
Lambrecht, Henri Charles 107
Laurentius (Sint-) 319
Lercangée 104
Linthout (familie) 459
Manilius, Bauduyn 121
Margareta van Ghistele 506
Maria (H.) 97
Martens, Dirk 74
Meganck, Jozef 131
Mercy 165
Mesre de Pas, de (familie) 491
Milheuser, Iulius 330
Moerbeke (geslacht) 91
Montigny, Adrien de 120
Mortgat (familie) 464
Napoleon 175
Nauwelaerts 165
Neukermans, E. 188
Niklaas (Sint-) 317
Norman, de (familie) 491
Olbrechts, F.M. 233
Pameleire, Jan 96
Pauwels, Honoré 117
Peirsman, Fidelis 239
Plasmans 322
Poelaert, Eduard 113
Pollet, Abel 165
Roelandt, Louis 270
Roos 293
Sacré (familie) 460
Sanderus, A. 245, 330
Scheerlinckx, Rumoldus 476
Schietekat (familie) 381
Schoreels 256
Schouppe, A. 110
Segers, J.B. 242
Soens, P. 130
Spiers, Donat 180
Steurbaut, Ferdinand 452
Steurbaut, Philip 452
Teirlinck, Herman 458
Van Aelst I, Pieter 345
Van Aelst II (le Jeune), Pierre 346
Van Assche, Modest (Dom) 157
Van Beugem, Isidoor 447
Van Beuscum, Paulus 109
Van Bourgondië, Karel Frans Lodewijk 436
Van Branteghem (familie) 454
Van de Velde, Henry 313
Van der Kelen 267
Van der Linden, Renaat 233
Van der Massen, J.B. 242
Van der Meulen, J. 242
Van der Speeten (familie) 112
Van Edingen, Pieter 345
Van Eesbeeck, Jan-Baptiste 249
Van Gansbeke, Desiderius 111
Van Gijseghem, Jan 246
Van Havermaet, Ghislenus 132
Van Havermaet, Sebastiaen 446
Van Hecke, J. 243
Van Hecke, Modest 340
Van Hoe-Verstuyft 165
Van Lierde, Ambrosius 476
Van Lierde, Remi 194
Van Nieuwenborgh, Michael 136
Van Nuffel (familie) 449
Van Peteghem, Pieter 361, 362, 363, 364
Van Sinay 242
Van Vaerenbergh, Frans 116
Van Wesepoel, M. 465
Vastersavens, Silvester 476
Vastraete, J. 143
Verbrugghen (familie) 476
Verdoodt, Isidoor 447
Vervliet, Hendrik D.L. 42
Vindevogel, Leo 184, 195
Vlamyncx, Elizabeth 235
Vonck, Jan Frans 516
Vroeye, Jodocus 513
Walckiers (familie 328
Walckiers, Adrien-Ange de 328
Walter van Zottegem 130
Waltniel, Louis 149
Wattez, Omer 208
Wauters, Marcel 384
Willem Brandius 335

Willem van Moerbeke 91, 92, 93
Woeste, Charles 527, 528
Wouter van Iddergem 476
Yperman, Jehan 254

TOPOGRAFISCH REGISTER

Aaigem 114, 124, 236, 292, 317, 476, 489
Aalst 74, 115, 121, 125, 129, 130, 131, 156, 161, 168, 170, 179, 219, 25, 234, 237, 240, 249, 250, 255, 288, 292, 293, 299, 307, 310, 311, 315, 323, 338, 345, 346, 352, 355, 367, 383, 384, 385, 394, 395, 397, 400, 403, 411, 417, 420, 422, 426, 444, 449, 459, 460, 464, 476, 494, 503, 510, 512, 516, 525, 526
Aalst (arrondissement) 148, 149
Aalst (decanaat) 105, 471
Aalst (Land van) 166, 217, 245, 448, 520, 522, 523, 524
Affligem 130, 136, 137, 138, 341, 470, 476, 485
Antwerpen (bisdom) 486
Anvaing 199, 200
Appelterre 161
Appelterre-Eichem 174, 239, 453
Arrouaise 486
Aspelare 161, 166, 242
Asse 242
Baardegem 108, 164, 211, 461
Balegem 250, 258, 290, 438, 451
Bambrugge 161, 292
Beerlegem 421, 439
Berchem 98, 262, 455
Berlare 182, 280, 336, 446, 460
Beveren 239, 477
Boelare 472
Borchtlombeek 123
Borsbeke 174
Brakel 80, 101, 209, 220, 375, 466
Brugelette 437
Brugge 477
Brugge (bisdom) 486
Brussel 73, 74, 345, 346
Buggenhout 464
Burst 83, 292, 403
De Pinte 111
Deftinge 227, 335
Deinze 124, 512
Dender 306
Denderhoutem 110, 444
Denderleeuw 123, 130, 155, 156, 161
Dendermonde 219, 225, 240, 242, 293, 338, 464, 494, 512
Dendermonde (arrondissement) 141, 296
Denderstreek 526
Denderwindeke 123, 174, 246, 249, 256, 419, 444, 508, 509
Dikkelvenne 451
Doornik 349, 477
Doornik (bisdom) 486
Drongen 123, 144, 146
Edelare 99, 361

Edingen 283, 345, 346, 518
Eeklo (arrondissement) 296
Eernegem 361
Eine 361
Elene 477
Elst 250, 498, 501
Ename 89, 174, 319, 361, 398, 403, 411, 413, 414, 419, 421, 426, 430, 42, 477, 485, 511, 516
Erembodegem 157, 213, 250, 361, 400, 463, 476, 503
Erondegem 257, 292
Erpe 215, 253, 292, 361, 392, 400, 429
Erpe-Mere 26, 242
Erwetegem 123
Etikhove 262, 327, 361, 455
Everbeek 259, 266, 361
Gaasbeek 84, 518
Galmaarden 444
Gavere 331, 472, 503, 513
Gent 8, 103, 121, 135, 159, 169, 242, 281, 308, 338, 361, 362, 363, 374, 388, 411, 412, 413, 415, 417, 418, 420, 434, 478, 503, 505
Gent (bisdom) 105, 106, 107, 486
Gentbrugge 291, 310, 332, 380, 439, 451, 453
Geraardsbergen 18, 82, 84, 129, 130, 132, 134, 139, 143, 148, 161, 167, 202, 203, 204, 28, 224, 228, 262, 263, 284, 300, 344, 359, 361, 388, 390, 403, 411, 412, 448, 470, 473, 477, 485, 494, 503, 512, 519, 526
Geraardsbergen(decanaat) 471
Gijzege 361, 500
Gijzenzele 109, 451
Goeferdinge 227
Gontrode 109, 232, 303, 310, 451
Grimbergen 123
Grimminge 86, 120, 125, 128, 130, 134, 227, 361, 477
Grotenberge 123, 249, 305
Haalter 75, 111, 242, 292, 400
Halle 306
Heldergem 112
Hemelveerdegem 301, 361
Herderse 98, 175, 361, 431, 432, 449
Hermelgem 402
Herne 306
Herzele 161, 329, 477
Hofstade 161, 249, 334, 361, 408, 449
Horebeke 250
Hubermont 511
Ichtegem 362
Idderge 476
Idegem 227, 252
Ieper (bisdom) 486
Impe 249
Jette 123, 130
Kalken 362
Kerksken 292, 514

Kester 406
Kluisbergen 250, 426
Kongo 117
Kortrijk 406, 434, 477
Kruishoutem 362
Kwaremont 455
Laarne 362
Landskouter 109, 400, 451
Lede 97, 231, 242, 278, 289, 292, 310, 362, 401, 403, 424, 425, 436
Ledeberg 493
Leeuwergem 477
Leie 434
Leupegem 174, 196
Leuven 12, 444
Liedekerke 123, 130, 215, 267, 326, 362, 497
Lieferinge 94
Lierde 351
Luik (bisdom) 486
Maarke-Kerkem 400
Mark 306
Massemen 141, 250, 296, 363, 472
Mater 174, 262, 287
Mechelen (aartsbisdom) 129, 471, 486
Meerbeke 113, 126, 363, 496
Meilegem 400, 402
Melden 363, 455
Meldert 136, 137, 138, 210, 211, 363
Melle 201, 223, 243, 303, 339, 340, 363, 372, 424, 451
Melsen 451
Mere 116, 207, 292, 396, 400, 403, 409, 416, 425, 428
Merelbeke 193, 303, 507
Mespelare 141, 296
Michelbeke 322, 409, 491, 501
Moerbeke 91, 92, 93, 153, 227
Moerbeke-Waas 98
Moerzeke 363
Mont-Saint-Martin (F) 123
Moorsel 126, 137, 138, 285, 316, 363, 400, 401, 449
Moortsele 98, 400, 451
Munkzwalm 100, 435
Munte 451
Namen (bisdom) 486
Nederboelare 425
Nederboelare (kanton) 227
Nederbrakel 174, 221, 222, 266, 363, 375, 403, 499
Nederename 174
Nederhassel 161
Nederzwalm 402
Nederzwalm-Hermelgem 400, 402
Neigem 174, 496
Nevele 363
Nieuwenhove 227
Nieuwerkerken 292, 363

Ninove 74, 96, 113, 122, 123, 129, 130, 131, 133, 134, 149, 161, 166, 206, 214, 235, 272, 283, 294, 298, 313, 318, 328, 349, 353, 363, 387, 472, 475, 476, 486, 494, 496, 503, 513, 518
Ninove (kanton) 227
Ninove-Halle (decanaat) 471
Nukerke 455
Okegem 19, 98, 112, 123, 177, 185, 188, 191, 192, 215
Onkerzele 227
Oombergen 477
Oordegem 400
Oordegem (decanaat) 71
Oost-Vlaanderen 526
Oostakker 275
Oostende 358, 366
Oosterzele 258, 451
Oosterzele (decanaat) 471
Opbrakel 176, 178, 186, 187, 215, 511
Ophasselt 227
Ottergem 292
Oudenaarde 82, 343, 430, 455, 456, 457, 512
Oudenaarde (arrondissement) 142
Outer 161
Overboelare 194, 226, 227
Overmere 363
Pamel 214
Pamele 472
Pollare 102, 104, 161, 166, 174, 235, 321, 363, 472
Porcheresse 464
Raismes (F) 123
Ressegem 174
Roborst 210, 435
Rome 480
Ronse 76, 79, 82, 129, 161, 181, 184, 195, 199, 200,210,216, 230, 39, 312, 320, 349, 354, 358, 363, 366,376, 382, 391, 403, 411, 415, 418, 422,423,424,426,427,430, 445, 462, 474, 477, 510, 511, 514, 526
Ronse (decanaat) 471, 514
Roosdaal 214
Rozebeke 435
Schelde 433
Scheldedepartement 526
Schelderode 303, 451
Scheldewindeke 263, 451
Schellebelle 141, 229, 296, 364
Schendelbeke 227, 514
Schoonaarde 141, 296
Schorisse 129, 174, 364, 426, 430, 477, 516, 520
Serskamp 96, 123, 130, 141, 310, 506
Sint-Amandsberg 242
Sint-Blasius-Boekel 435
Sint-Denijs-Boekel 435

Sint-Denijs-Westrem 364
Sint-Goriks-Oudenhove 100, 123, 502
Sint-Kornelis-Horebeke 364, 511
Sint-Lievens-Esse 174, 364, 409, 477
Sint-Lievens-Houtem 174, 364
Sint-Maria-Horebeke 140, 364, 477, 511
Sint-Maria-Latem 210
Sint-Maria-Oudenhove 111, 364, 491, 501, 515
Sint-Martens-Lierde 477, 516
Sint-Niklaas (arrondissement) 296
Sint-Pieters-Kapelle 306
Sint-Pieters-Leeuw (decanaat) 94, 471
Smeerebbe 476
Smeerebbe-Vloerzegem 227
Smetlede 400
Steenhuize-Wijnhuize 477, 517
Strijpen 123, 242, 502
Strijtem 306
Teralfene 326, 497
Tongeren 406
Velzeke 81, 83, 119, 262, 403, 405, 407, 409, 410
Vermand (F) 508
Viane 227, 477
Vicoigne (F) 508
Vlekkem 292
Vlierzele 264
Volkegem 174, 477
Voorde 123, 227
Vurste 451
Waarbeke 227
Waasten 486
Wakken 436
Warneton 486
Wedergrate 510
Welden 174
Welle 154, 156, 161
Westrem 141, 296
Wetteren 250
Wichelen 141, 183, 197, 280, 296, 324, 325, 369, 446, 506,529
Wichelen-Serskamp 465
Wieze 141, 210, 215, 250, 296, 488
Zandbergen 227, 274
Zarlardinge 227, 490
Zegelsem 198, 409, 425, 458
Zenne 306
Zonnegem 292
Zottegem 82, 84, 100, 123, 130, 139, 161, 174, 209, 250, 330, 341, 405, 410,437, 438, 469
Zottegem (kanton) 227
Zwalm 82, 100, 435, 492

INHOUD BIBLIOGRAFIE 1990

ONDERWERP	nummers
O. ALGEMEENHEDEN	1-90
Bibliografieën van scripties en verhandelingen (013)	1-8
Bibliografieën van tijdschriften (014)	9-35
Nationale, regionale, lokale bibliografieën (015)	36-37
Vakbibliografieën (016)	38-71
Bibliotheekwezen (02)	72-74
Bibliotheken (026/027)	75-78
Tijdschriften (m.i.v. geschiedenis van) (05)	79-80
Musea. Museologie (069)	81-84
Codicologie. Boekgeschiedenis (09)	85-90
1. FILOSOFIE. PSYCHOLOGIE	91-93
2. GODSDIENST. THEOLOGIE	94-140
Christendom (23/28)	94
Heiligen(verering). Bedevaarten (235)	95-99
Praktische theologie. Kerkelijke kunst en symboliek. Kerkmeubilair en -versiering (24)	100-101
Pastoraal theologie. Broederschappen (25)	102-103
Kerkbestuur en -organisatie (262)	104-113
Liturgie (264)	114
Missionering (266)	115-117
Kerkgeschiedenis (algemeen) (27)	118
Christelijke, religieuze ordes (271)	119-138
Schisma's. Ketterijen (273)	139
Protestantse kerken (283/289)	140
3. SOCIALE WETENSCHAPPEN	141-241
Verkiezingen (324)	141-142
Migratie (325.1/2)	143
Politieke partijen en bewegingen (329)	144-158
Vakbeweging. Lonen (331)	159
Coöperaties. Economische organisatievormen (334)	160-161
Financiën (336)	162-163
Strafrecht. Criminaliteit (343)	164-165
Privaatrecht (347)	166
Openbaar bestuur. Taken van de overheidsorganen (35)	167-173
Defensie. Krijgsgeschiedenis (355)	174-177
Wereldoorlog 1914-18 (355 WOI)	178-182
Wereldoorlog 1939-45 (355 WOII)	183-195
Maatschappelijk werk. Verzekeringswezen (36)	196
Opvoeding. Onderwijs (373)	197-204
Jeugdvorming. Jeugdwerk (374.3)	205-206

Volwassenenvorming. Vormingswerk (374.7) 207
Toerisme. Vrijetijdsbesteding (379.8) 208-210
Metrologie (389) 211
Volkskunde (39) 212
Zeden en gebruiken in particulier leven (392) 213-215
Bijnamen. Spotnamen (392.91) 216-217
Openbaar en maatschappelijk leven (394) 218-230
Sagen. Legenden. Sprookjes (398.2) 231-232
Kalenderfeesten (398.33) 233-234
Heksen. Geesten. Spoken (398.4) 235-236
Volksliederen (398.8) 237-241
5. WISKUNDE. NATUURWETENSCHAPPEN 242-250
Kartografie. Landmeetkunde (528) 242-248
Chronologie. Tijdsbepaling (529) 249
Plantkunde (58) 250
6. TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN 251-295
Patenten. Uitvindingen (608) 251
Geneeskunde. Hygiëne. Farmacie (61) 252-255
Molinologie (620.9) 256-267
Elektriciteit (621.31) 268
Verlichting (openbaar en privé) (628.9) 269-272
Landbouw. Bosbouw. Jacht. Visserij (63) 273-280
Grafische industrie. Uitgeverij. Boekhandel (655) 281
Verkeersorganisatie. Verkeerswezen (656) 282-284
Gistingsbedrijven. Drank. Genotsmiddelenindustrie (663) 285-290
Mechanische technologie. Verschillende industrieën en ambachten (67) 291-294
Bouwwezen (69) 295
7. KUNST. SPORT 296-369
Kunst (algemeen) (7) 296-302
Ruimtelijke ordening. Landschap. Tuinarchitectuur (71) 303-305
Architectuur (72) 306-313
Openbare gebouwen. Commerciële en industriële gebouwen (725) 314-316
Religieuze bouwkunst (726) 317-325
Gebouwen voor opleidings-, wetenschappelijke en culturele doeleinden (727) 326-327
Burgerlijke architectuur (728) 328-333
Beeldhouwkunst (73) 334-341
Munt- en penningkunde. Numismatiek (737) 342
Kunstsmederij (739) 343
Kunstnijverheid. Design (745) 344-346
Binnenhuisarchitectuur (747) 347-348
Meubelkunst (749) 349

Schilderkunst (75) 350-351
Fotografie (77) 352
Muziek (78) 353-366
Sport (79) 367-368
Theater (792) 369
8. FILOLOGIE. LITERATUUR 370-388
Taalkunde (80) 370-372
Taalgrens. Taaltoestanden (800.7) 373
Vaktalen (800.86) 374
Dialecten (800.87) 375-378
Toponymie (801.311) 379-380
Onomastiek (801.313) 381-382
Literatuur (82/89) 383-388
9. GEOGRAFIE. BIOGRAFIE. GESCHIEDENIS 389-529
Archeologie (902) 389-405
Archeologie van de oudheid (902.032) 406-410
Archeologie van de middeleeuwen (902.033) 411-421
Industriële archeologie (902.035) 422-423
Prehistorie (903) 424-432
Geografie (91) 433-435
Biografie. Prosopografie (929) 436-447
Genealogie (929.5) 448-461
Heraldiek (929.6) 462-466
Geschiedtheorie. Historiografie (930) 467-470
Bronnenstudie en -uitgaven. Diplomatiek (930.22) 471-476
Archiefinventarissen. Archiefwezen (930.25) 477-487
Middeleeuwse, moderne en hedendaagse geschiedenis (94) 488-502
Middeleeuwse geschiedenis (94.033) 503-509
Middeleeuwse en moderne geschiedenis (94.033/034) 510-512
Moderne geschiedenis (94.034) 513-519
Moderne en hedendaagse geschiedenis (94.034/035) 520-521
Hedendaagse geschiedenis (94.035/036) 522-529

AUTEURSREGISTER 314
PERSONENREGISTER 320
TOPOGRAFISCH REGISTER 323
INHOUD 328

DE WITTE KAPROENEN TE AALST (1908-1935)

D. BUTAYE

Na de vele studies die vroeger over de Vlaamse Beweging gepubliceerd werden, is er in onze tijd een intense belangstelling ontstaan voor de jeugdaktiviteit in de Vlaamse strijd. Aldus kwamen o.a. twee belangrijke publicaties dit aspect belichten: *Bewogen Jeugd* door Lieve Gevers (1) en *Bloei en Ondergang van het A.K.V.S.* door *Dr. Louis Vos* (2). Beide diepgaande studies richten hun aandacht op gans Vlaanderen. Er zijn echter nog massa's regionale en lokale gegevens die op een studie wachten. Vandaar dat het zinvol is te onderzoeken hoe de werking van De Witte Kaproenen te Aalst verliep. Hun bond vormde een jeugdafdeling van het A.K.V.S. en was bestemd voor de bestuderende jeugd van Aalst en omstreken. De aktiviteiten van de gilde werden genoteerd in hun verslagboeken doch reeds in 1933 kloeg de schrijver over het feit dat heel wat verslagschriften zoek waren geraakt. Over de eerste veertien jaren 1908-22 hebben we inderdaad niet alle oorspronkelijke bronnen nl. alleen vier verslagschriften uit 1910-1914 en een beschrijving van de oorlogsjaren 1914-18 (3), doch we vinden een aanzienlijke steun in het feit dat de werking van de jaren 1908-17 uitvoerig en knap werd samengevat door O. Van de Vyver die zelf Witte Kaproen en Retostudent was toen hij ca 1933-34, steunend op thans verdwenen en toen blijkbaar weer opgedoken verslagen, alle belangrijke gebeurtenissen noteerde (4). Voor de periode daarna beschikken we over een volumineus verslagschrift en een bundel losse verslagen die samen de jaren van 1923 tot 1935 bestrijken (5). Vandaar dat we in deze bijdrage eerst een schets maken over de eerste zes jaren vóór 1914 (tijdens de eerste wereldoorlog was de werking begrijpelijkerwijze zeer schraal of soms zelfs nihil). Daarna zullen we de hoofdaandacht richten op de twaalf jaren werking van 1923 tot 1935, jaren van grote bloei, gevolgd door moeilijkheden, overlevingsstrijd en ondergang. Voor de kleine periode daartussen, 1919-1922, hebben we geen verslagschrift - dat is verloren - doch we beschikken over andere bronnen die ons wel niet volledig maar toch vrij goed inlichten over deze eerste jaren na de oor-

(1) L. GEVERS, *Bewogen Jeugd. Ontstaan en ontwikkeling van de katholieke Vlaamse Studentenbeweging 1830-1894*, Leuven 1987.

(2) L. VOS, *Bloei en ondergang van het A.K.V.S. Geschiedenis van de katholieke Vlaamse Studentenbeweging 1914-1935*, Leuven 1982.

(3) Twee hiervan berusten in het archief van het St.-Jozefscollege, Aalst, twee andere met daarbij nog een beschrijving van de oorlogsjaren in *Arch. en Mus. van het Vlaams Studentenleven*, Bibl. K.U. Leuven. Zie verder noot 16.

(4) Verslag bij de auteur. Eén ex. berust ook in *Arch. en Mus. van het Vlaams Studentenleven*, Bibl. K.U. Leuven.

(5) Archief St.-Jozefscollege Aalst. Een fotokopie ervan is te vinden in *Arch. en Mus. van het Vlaams Studentenleven.*

log. Kortom, over de 27 jaren dat de Witte Kaproenen bestonden, zijn we voldoende geïnformeerd om een coherent beeld te kunnen tekenen.

1. Stichting en uitbouw

Het Vlaams bewustzijn dat vanaf Rodenbach (1875: De Groote Stooringe te Roeselare) steeds sterker was gegroeid bij de jeugd van het Middelbaar en Hoger Onderwijs, was een gunstige voedingsbodem voor de oprichting van heel wat lokale studentenbonden. Op 26 december 1908 kwamen te Aalst een achttal studenten bijeen en besloten over te gaan tot de oprichting van een "Katholieke Vlaamsche Studentenbond van Aalst en Omtrek" (zo zou de bond jaren lang heten, de bond werd echter ook gilde genoemd). De stichters waren Frantz Boeykens (6), Hilaire Gravez (toen Retostudent), J. Claes en J. Crick (7). Op 2 januari 1909 werd de naam "De Witte Kaproenen" aanvaard, de groep telde toen twaalf leden. De naam Witte Kaproenen verwijst naar de leden van een militiekorps die witte kappen droegen en te Gent in 1379 in opstand kwamen tegen Lodewijk van Male, onder leiding van Jan Yoens. Deze naam was een louter lokale naam. De Katholieke Vlaamse Studentenbond heet te Denderleeuw "De Klauwaarts", "Hou ende Trou" te Zottegem, "Al groeiende bloeiende" te Lokeren, "Door Lijden Gelouterd" en "Klimop" te Oudenaarde. Het zou te Aalst een bond worden die zijn werking alleen tijdens de drie vakanties zou ontplooien. Een paar vergaderingen tijdens de Paasvakantie, de aanwerving van nieuwe leden en het zoeken naar een gepaste struktuur gaven onvoldoende zelfvertrouwen om op 7 augustus 1909 de bond officieel te stichten voor een groep van 36 leden. Het doel van de bond was alle Vlaamsgezinde studenten en leerlingen bijeen te brengen om een Vlaamse werking te ontplooien die zich bijzonder zou toeleggen op de

(6) Frantz Boeykens was tweedejaars-student in de Rechten. Reto 1907. Hij werd later vrederechter in het kanton Elsene.

(7) In zijn gedegen boek *De Jezuïeten te Aalst*, Aalst 1980, Deel 2, p. 260, suggereert J. DE BROUWER dat pater Stracke wellicht betrokken was bij de stichting van De Witte Kaproenen te Aalst, Dit is zeer onwaarschijnlijk omdat de stichting al gebeurde in dec. 1908, terwijl p. Stracke pas in augustus 1909 naar Aalst kwam om er de retorika te doceren. Bij gebrek aan een bewaard verslagschrift over de eerste twee jaar is het niet duidelijk wie toen de bond leidde. In het jaar 1909 was Frantz Boeykens ongetwijfeld wel de voorzitter, misschien ook in 1910. In 1911 was Albrecht Bauwens voorzitter; in april 1912 werd H. De Veylder tot voorzitter gekozen, maar hij aanvaardde niet, hierop kreeg Hilaire Gravez de leiding toegewezen. Hilaire Gravez (1889-1974) werd later een befaamd dokter en politicus te Aalst. Na 1918 behoorde hij tot de voorzitters van het A.K.V.S. (hoofdbestuur). In 1925 richtte hij het Vlaamse Geneesherenverbond op. Hij was Vlaams-nationaal senator van 1929 tot 1933 voor Aalst-Oudenaarde, en van 1936 tot 1939 voor Gent-Eeklo. Hij publiceerde *De Vlaamse Frontbeweging* en enkele geneeskundige studies die hem groot aanzien bezorgden. Meer gegevens in *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, 1973, deel 1, p. 613 en bij J. DE BROUWER, *o.c.*, deel 3, p. 114.

ontwikkeling van de eigen taal, de eigen volksaard en godsdienst, om deze later in het openbaar leven aktief te bevorderen. Zelfvorming vandaag, in dienst van de aktie morgen. Er waren twee onderafdelingen die elk een aparte werking zouden hebben, één voor universitaire en één voor de vier hoogste klassen van het middelbaar onderwijs. Beide kozen hun eigen voorzitter, ondervoorzitter, schrijver-schatbewaarder en een tweetal bestuursleden. Een universitair had de leiding van de middelbare afdeling. Verder was er nog een algemeen overkoepelend bestuur. Binnen deze tweeledige struktuur zou men nog groepen oprichten voor specifieke doeleinden: één voor sociale werken, één voor literatuur en één voor toneel. Alleen de laatste zou werkelijk succesrijk worden (8). De vergaderingen vonden eerst plaats in De Katholieke Kring, vervolgens in De Werkmanskring of in het Sint-Jansgasthof, en uiteindelijk vanaf 1911 in het Sint-Jozefscollege dat de definitieve ontmoetingsplaats zou blijven. Vanaf augustus 1912 zou de scheiding tussen universitairs en humanioraleerlingen opgeheven worden en zouden alle bijeenkomsten gemeenschappelijk zijn.

De werking van de eerste jaren bestond vooral in de organisatie van voordrachten, doch er waren ook liederavonden en toneelopvoeringen. Op 8 april 1910 (men telde toen 30 leden) sprak de erevoorzitter, advokaat Eug. Bosteels, over "De ware grondbeginselen van onze Vlaams studentenbeweging". Op 20 augustus 1910 was Jozef Van Mierlo s.j., de grote ontdekker van onze middeleeuwse literatuur, de gastspreker. De Rector van het St.-Jozefscollege, Eug. Borreman, woonde de vergadering bij en nam na de conferentie het woord om de bond geluk te wensen en de collegeleerlingen aan te zetten zo talrijk mogelijk bij De Witte Kaproenen aan te sluiten. In hetzelfde jaar vonden nog drie vergaderingen plaats: een debatavond over het Socialisme, het debat werd gevoerd door de heren Bauwens en Boeykens (9); een "Groote Lieder- en Muziekavond" op 19 september met vrije toegang voor niet-leden. In deze avond was niettemin toch een voordracht ingelast waarin Prof. Van Hecke het had over "De maatschappelijke plichten van de studerende jeugd". Later op 8 oktober besprak de Heer Janssens de zin en de betekenis van een Vlaamse Hogeschool.

Dit laatste thema bleek al duidelijk brandend aktueel te zijn. De Heer Janssens werd op 9 januari 1911 opnieuw uitgenodigd om over de vervlaamsing van het Hoger Onderwijs te spreken. Hetzelfde thema was ook aan bod toen de bond op 19 april aansloot bij een kongres over "Katholieke en Maatschappelijke Werken" en daarin de oprichting had bepleit van een sektie voor studenten. De wetsvoorstellen voor een nieuwe schoolwet en voor de vervlaamsing van de universiteit van

(8) Op 13 sept. 1909 werd reeds het stuk *Wazenaers te Ertvelde* opgevoerd.
(9) De initialen werden niet genoteerd, doch het betrof waarschijnlijk Albrecht Bauwens. De heer Boeykens kan moeilijk iemand anders zijn dan de stichter.

Gent hielden de verhitte gemoederen bezig (10). Onder de titel "De studenten te Aalst" schreef de plaatselijke krant: "Wij eisen een Vlaamse hogeschool, dit was de kreet die na de algemene sluitingsvergadering van het kongres, opsteeg uit de borsten van de zo talrijk opgekomen studenten en die luid weergalmde door de wijde speelplaats van het St.-Jozefscollege. Overheerlijk was het die schaar van jonge krachten onze straten te zien doorkruisen, indrukwekkend ze te horen aanheffen die schone Vlaamse liederen, die waren als een kreet van 't hart, als een weerspiegeling van hun aller ideaal". Telegrams werden gestuurd naar Minister Schollaert als steun voor zijn wetsontwerp over de nieuwe schoolwet, en naar Kardinaal Mercier om de vervlaamsing van Leuven te vragen. De nieuwe schoolwet was ook het onderwerp van de conferentie door de heer Constant De Clerck op 27 april. Op 7 augustus 1911 sprak advokaat Eug. Bosteels over "De plichten van de Vlaamse Jeugd". Een maand later bracht Valéry D'Hondt in een vergadering, die werd bijgewoond door P. Stracke s.j. en zijn Retorikaleerlingen, hulde aan Herman Broeckaert, dichter en schilder uit Dendermonde. Enkele weken later, op 22 september 1911, gaf P. Stracke zelf een voordracht over de waarde van onze eigen Vlaamse literatuur. Af en toe werd ook een spreker uitgenodigd die het had over totaal andere onderwerpen: "Het nut van meststoffen" (de heer De Veylder op 3 september 1910), "Verantwoordelijkheid bij misdrijven" (Jozef De Vis op 17 april 1911), "De ijzerweg van Bagdad" (Fritz Pape, 23 augustus 1911), "De vuurbergen" (de heer Jacobs op 12 september 1911).

Het jaar 1912 verliep moeizamer. Op 10 april 1912 bracht N. Renders een lezing over Hippoliet Van Peene, de dichter van de Vlaamse Leeuw, een week later trok de gilde op bedevaart naar de gouwdag te Oostakker. Al bij al een magere werking. Het eerste vuur was gedoofd bij de universitairs. In de loop van 1912 klaagt de verslaggever telkens over het feit dat zo weinig universitairs kwamen opdagen, slechts 7 à 8 leden. Ook toen dr. Rubbens uit Lede, op 17 april 1912 één uur kwam spreken over het Christen Vlaams Verbond dat te Brugge gesticht was door advok. De Visschere om dronkenschap en zedeloosheid te bestrijden, waren er, zo noteert de schrijver, heel weinig universitairs; de opkomst van 25 leden was te danken aan het feit dat men veiligheidshalve ook de collegeleerlingen had uitgenodigd. Bovendien gingen bepaalde sprekers hun voordracht apart houden in beide afdelingen: aldus sprak N. Renders op 10 en 14 april eerst voor de ouderen, daarna voor de jongeren. Dat was hinderlijk. Het is daarom dat men op 14 augustus 1912, op voorstel van het bestuurslid E.H. De Beer uit Hofstade, besloot de

(10) Het wetsvoorstel Schollaert van 1911 voorzag de schoolplicht tot 14 jaar, kosteloosheid van het Lager Onderwijs en de financieel gelijke behandeling van de vrije en officiële schoolnetten voor datzelfde Lager Onderwijs. Het voorstel kreeg onvoldoende steun en Schollaert nam ontslag. Datzelfde jaar had Frans Van Cauwelaert een wetsvoorstel neergelegd tot vernederlandsing van de universiteit van Gent. Ook dit voorstel mislukte.

twee afdelingen van universitairs en humanioraleerlingen samen te smelten.

De hierboven vermelde voordrachten tot en met 1911, betroffen de werking der universitairs. Over de aktiviteit der leerlingen worden we ingelicht door een klein schriftje dat het jaar 1911-1912 beschrijft, toen Hilaire Gravez hoofdman was van de jongerengilde. Karakteristiek is dat deze vergaderingen niet zo zwaarwichtig waren, maar een mengeling vertoonden van voorgedragen gedichten of prozastukjes, praktische regelingen, het zingen van liederen en daar tussendoor de toespraken over Vlaamse kwesties. Het jaar 1912 was voor de humanioraafdeling, onder leiding van Hilaire Gravez, een bijzonder goed jaar: tijdens de Nieuwjaarsperiode organiseerden ze één vergadering, tijdens de Paasvakantie twee met bovendien de tocht naar de gouwdag te Oostakker, en zes vergaderingen tijdens de grote vakantie, die echter gedeeltelijk al samen met de universitairs verliepen. De volgende gespreksonderwerpen werden o.a. behandeld: V. Cooreman sprak over Conscience, Wellekens uit Welle (geen initiaal) over onze toneelliteratuur, Jan Schockaert over sportoverdrijving als een struikelsteen voor Vlaamse en sociale aktie, E.H. Cartuyvels over de Vlaamse problematiek en E. De Schaepdrijver over de methodes om een goede toespraak te houden. Daarbij kwamen dan nog de herhalingen voor de toneelopvoering. Op 12 september 1912 trokken twaalf leden, één derde van het totaal aantal, naar een studentenbijeenkomst te Buggenhout, waar P. Stracke s.j. sprak over Conscience en P.J. Calbrecht, Scheutist, over de leuze van Pius XI die later zoveel opgang zou maken "Alles hernieuwen in Christus". Drie dagen later, op 15 september, voerde de bond, onder de kundige leiding van P. Stracke en P.W. Maas, allebei leraars aan het St.-Jozefscollege, *De Brugse Metten of Breydel* en *De Coninck* op, een drama in vijf bedrijven, dat een daverend applaus kreeg van het publiek. Onvermoeibaar trok de gilde reeds de volgende dag met 26 leden naar Asse waar de plaatselijke studentenbond zijn tienjarig bestaan vierde: de heer Huysmans hield daar een toespraak over het Lager Onderwijs en Prof. Lambrechts over Conscience, de gevierde schrijver die door zijn romans (o.a. *De Leeuw van Vlaanderen*, *De Kerels van Vlaanderen*) zoveel Vlaamse gevoelens had wakker geroepen dat hij telkens opnieuw op de feestrepertoria terug te vinden is. Nauwelijks twee dagen later, op 18 september 1912, was er een algemene vergadering van de gilde waar drie sprekers het woord voerden: hoofdman Hilaire Gravez over "Vlaamsgezindheid", Filip De Pillecyn over "Verbroedering van de Vlaamse studenten" (11) en P.W.

(11) Filip De Pillecyn was in 1912 algemeen voorzitter van het A.K.V.S. In zijn toespraak beklemtoonde hij dat de samenwerking van universitaire en collegeleerlingen in één gilde veruit te verkiezen was. Deze algemene vergadering werd door zeer veel leden bijgewoond doch de verslaggever voegt eraan toe: "Het is jammer dat we het, om zo te zeggen, op iedere vergadering moeten vaststellen, de aanwezige hoogstudenten kon men op de vingers tellen".

Maas s.j. over "Het ideaal van de Vlaamse student" (12). Ondertussen waren nieuwe statuten opgesteld, nu de twee afdelingen versmolten waren.

In 1913 bleven zowel Hil. Gravez als P.W. Maas s.j. in hun funktie gehandhaafd, de eerste als hoofdman, de tweede als proost. De grote objektieven van de Vlaamse Aktie vonden ook in 1913 hun weerklank in de gilde. Zo besprak de oudvoorzitter A. Bauwens op 22 maart de toestand in het Belgisch leger en betreurde dat de Vlaamse eis om aparte Vlaamse en Waalse regimenten op te richten, niet werd ingewilligd. Op 25 maart werd de versmelting der beide afdelingen, van universitairs en collegeleerlingen, bekrachtigd met 20 stemmen tegen 8 (13). In dezelfde vergadering sprak Edw. De Schaepdrijver over de geschiedenis van onze letterkunde. Vier dagen later kregen we twee nieuwe voordrachten: de heer Triest, uit Lede, had het over de leuze "A.V.V.-V.V.K." en de heer R. De Hauwere, uit Wieze, over "Handelen volgens zijn overtuiging". Ondertussen was in de schoot van de gilde een nieuwe onderafdeling opgericht die aktie wou voeren tegen het drankmisbruik. Niet minder dan zestig leden en sympathisanten trokken op 1 april mee naar de jaarlijkse A.K.V.S.-gouwdag te Oostakker: tijdens de H. Mis met vlaggewijding hield P. Stracke de gelegenheidstoespraak, terwijl in de feestzitting advok. Eug. Bosteels sprak over "Geestdrift" en Cyriel Verschaeve over "De betekenis van het vaandel". De bond bloeide volop.

Tijdens de grote vakantie 1913 werden eerst drie aktiviteiten genoteerd: op 9 augustus vond een Hugo Verriest-hulde plaats, een ganse vergadering werd eraan gewijd. Op 14 augustus hield P. Jozef Jacobs s.j. die sinds één jaar P. Stracke was opgevolgd als Reto-leraar, een voordracht over de literaire kwaliteiten van Rodenbach, waarna Filip De Pillecyn de Vlaamse Beweging besprak. Opmerkelijk is nog het volgende: de gilde onderhandelde met andere gilden om een overkoepelende arrondissementsbond te vormen (Aalst, Ninove, Zottegem, Geraardsbergen) maar naderhand lijkt deze poging reeds na de ontkieming gestorven te zijn. De grootste aktiviteit echter die een enorme indruk naliet, was de organisatie van de Landdag van het A.K.V.S. te Aalst op Zondag 31 augustus 1913. Op de vooravond voerden De Witte

(12) P. Willem Maes s.j., proost, sprak hier over het Vlaams ideaal en de verheffing van het volk. Hij was in 1910-14 leraar in het St.-Jozefscollege van de 3e lat. en de poësis. Op 30 dec. 1912 sprak hij voor 30 leden van de gilde over alcoholisme. Later zou hij zich nationaal en internationaal sterk inzetten tegen het misbruik van drank en roken. Hij werd de promotor van Sobrietas en betoogde dat zijn aktie ontstaan was uit de Vlaamse Beweging, vanuit de diepe zorg voor het *Arm Vlaanderen* van Stracke.

(13) Dat deze beslissing niet overal even gelukkig werd gevonden kan men merken aan het feit dat in het St.-Jozefscollege een aparte Vlaamse Bond werd gesticht in april 1913, die onder het erevoorzitterschap van de rector E. Borreman een Vlaamse werking ontplooide tijdens het schooljaar 1913-14. De verslagen van die werking zijn in een lijvig schrift bewaard.

Kaproenen *Jacob van Artevelde* op, drama in vier bedrijven naar Conscience, voor een volgepropte zaal in het St.-Jozefscollege. De gilde had een nieuwe leeuwevlag gekocht, die op de Landdag vóór de H. Mis zou gewijd worden. Op de Landdag zelf, de Zondag dus, was er eerst een plechtige Hoogmis in St.-Martinuskerk tijdens dewelke Pater Renaat De Vos O. Cap. de homilie hield rond het thema "Wat Vlaamsgezindheid wel en wat ze niet is". Hierna vond een eerste zitting plaats in het feestelijk versierde St.-Jozefscollege, in aanwezigheid van o.a. rector A. Taelman, deken Roelandts, E.H. Crick en dokter Is. Bauwens. De voorzitter A. Geerts hield de openingsrede waarna de nieuwe rector A. Taelman s.j. de aanwezigen toesprak en o.m. zei: "Men kan onze zaak tegenhouden noch overwinnen. Ons volk is hartgrondig goed, arm aan stoffelijke goederen, vertraagd in zijn ontwikkeling. Wij willen dat volk door zijn taal opvoeren tot de hoogste toppen der hogere kultuur" (14). Hierop verleende de voorzitter het woord aan de hoofdspreker dr. J. Goossenaerts die een vergelijking bracht tussen de Nederlandse en de Franse taal. In de namiddag volgde een grootse optocht van de 300 à 400 studenten door de straten van de stad, waarna de Burgemeester een vertegenwoordiging van de A.K.V.S.-leiding op het stadhuis ontving (15). Daarop volgde de tweede feestzitting in het college, tijdens dewelke Dr. Verachtert sprak over Beschaafde Omgangstaal en prof. L. Van Puyvelde de rijkdom aantoonde van onze taal als kunstuiting. Tenslotte nam nog Lodewijk Dosfel het woord om te onderstrepen hoeveel er nog moest veranderen vooraleer Vlaanderen eindelijk zou krijgen waar het recht op had. Een week later, op 6 september volgde een tweede opvoering van *Jacob van Artevelde*. Op 20 september werd het nieuw bestuur gekozen voor het volgende werkjaar. Hilaire Gravez bleef hoofdman (sinds 1912 synoniem van voorzitter), terwijl ook P.W. Maas s.j. in zijn funktie van proost werd herbevestigd.

Het nieuwe jaar heette echter 1914. Er vonden nog twee vergaderingen plaats in januari en in de Paasvakantie, doch toen brak de wereldoorlog uit en maakte een einde aan elke werking. Na anderhalf à twee jaar werd in 1916 een poging gedaan om de bond opnieuw op te richten door Leo De Vos, Edw. Clinckaert, Pater Van de Wouwer s.j. en Antoon Mermans. Hilaire Gravez die aan het front stond werd voorlopig vervangen door zijn broer Louis, Leo De Vos werd secretaris en P. Van de Wouwer s.j. proost, zodat men hoopte opnieuw te kunnen van wal steken. Op elf juli 1916 organiseerde de gilde in de toneelzaal van het college, in aanwezigheid van de rector P. Taelman, P. Evar. Bauwens e.a. een feestzitting: hierin hielden Leo De Vos, Ant. Mermans en

(14) Aldus het verslag in *Klokke Roeland*.

(15) Ze werden ontvangen door burgemeester Geeraerdts, de schepenen Bauwens en D'Herdt en gemeenteraadslid Van den Steen (verslag in *Klokke Roeland*).

Maurice Ketels een voordracht, resp. over Gezelle, Verriest en Rodenbach, terwijl Frans Clinckaert, Leo De Vos en H. Matthieu muziek en liederen brachten. Andere vergaderingen volgden. In 1917 was Antoon Mermans, Retoleerling, voorzitter van de gilde. Korte tijd vóór elf juli 1917 vond een incident plaats toen hij, tegen het collegeverbod in, en samen met 13 collegeleerlingen, waaronder velen uit de Reto, een aktivistische meeting ging bijwonen te Aalst in "De Vier Winden", waar Antoon Jacob kwam spreken. Ze kregen alleen een strafstudie. Het voorval veroorzaakte heel wat herrie (16). Op elf juli 1917 werd het college een militair hospitaal, zodat het onmogelijk was daar nog langer te vergaderen. Tot het einde van de oorlog viel alle aktiviteit stil.

In 1919 herbegon de werking. Over de jaren 1919-1922 bleef geen verslagschrift bewaard, zodat we geen namen kennen van leden of bestuur. Via andere bronnen echter komen we wel een en ander te weten over hun aktiviteiten. In de loop van 1919 werden nieuwe statuten opgesteld en besproken, ze werden goedgekeurd op 3 januari 1920. Ze zijn bewaard (17). Als doel wordt vooropgesteld: "de verspreiding der Vlaamsgezinde gedachte onder de Vlaamse jeugd, met het oog op de herwording van het Vlaamse volk". Elk lid verbindt zich zijn Christen-Vlaamse plichten niet te kort te doen. In de schoot der gilde kunnen ook afdelingen gesticht worden: Communiebond, Studiekring, Drankbestrijdingsbond, Hoogstudentenbond, Symfonie, Wandelingenbond enz. De leden worden ertoe aangezet in hun dorp of stad werkzaam te zijn in godsdienstige, sociale en Vlaamsgezinde verenigingen. Jaarlijks kiezen de leden het bestuur: de voorzitter (elders ook hoofdman genoemd) is een universitair, de ondervoorzitter een collegeleerling, verder zetelen in het bestuur de schrijver, de penningmeester, de vaandrig, de verantwoordelijke voor de eigen bibliotheek der Witte Kaproenen (18) en nog twee raadsleden die de ene het college, de ande-

(16) Relaas bewaard in een uitvoerige brief van 14 blz., door Ant. Mermans in 1931 aan Frans Tack, Witte Kaproen, gericht en waarin hij de werking van de gilde beschrijft tijdens de oorlog. *Arch. en mus. van het Vlaams Studentenleven*, Bibl. K.U. Leuven.
Antoon Mermans begon in 1917 zijn studies aan de universiteit van Gent die tijdens de oorlog vernederlandst was, doch na 1918 werd zijn loopbaan hierom gebroken. "Langs het Daenisme kwam hij in de Frontpartij en later in het V.N.V. Reeds vóór 1940 werd hij hoofdredakteur van "Volk en Staat". In mei 1940 werd hij samen met vele Vlamingen in de beruchte spooktrein naar Franse interneringskampen gevoerd... In de repressieperiode werd hij veroordeeld en verscheidene jaren opgesloten. Nadien werkte hij op de redaktie van *Kerkelijk Leven* te Antwerpen, later bij het Christelijk Onderwijzersverbond te Brussel. Overleed te Schilde in 1963". J. DE BROUWER, *o.c.*, Deel III, p. 127.

(17) Gedrukt bij P. Van Schuylenbergh, Aalst, 1920, 8 blz. *Arch. en Mus. VI, Stud. leven*, Bibl. K.U. Leuven.

(18) Een gedrukte katalogus zonder jaar (zelfde drukker als de statuten) is bewaard. Hij telt 8 blz. met 236 titels. Verder nog een gestencilde lijst van 4 blz. uit 1932, met 133 titels.

re de hoogstudenten vertegenwoordigen. Tenslotte is er de proost die niet herkozen wordt doch "dezelfde blijkt, buiten onvoorziene omstandigheden". P. Jozef Van Opdenbosch s.j. die van september 1919 tot september 1921 leraar was in het college (waar hij in 1910 de Reto had beëindigd) was waarschijnlijk de proost van de bond in die jaren. - Op 4 september 1921 gaven De Witte Kaproenen een toneelfeest met het Kruistochtentreurspel *Ten aanval* door Lod. Dosfel, en het blijspel *De gril van de hertog* door G. Nielen. Dit toneel werd gespeeld op de vooravond van de A.K.V.S.-gouwdag te Aalst op 5 september 1921. De gouwdag was een grote gebeurtenis voor de lokale gilde die mede betrokken was in de organisatie. Meer dan 400 A.K.V.S.-leden stapten zingend door de straten van Aalst. Na de gelegenheidshomilie tijdens de H. Mis door P. Oswald, waren er gedurende de feestzitting twee belangrijke toespraken door Berten Pil en volksvertegenwoordiger Van Schuylenbergh (19). Vóór deze memorabele dag, had de gilde die toen floreerde met 75 leden, datzelfde jaar nog enkele vergaderingen gehad, met als thema's: "De Vlaming op kruistocht", "Deelnemen aan de sociale studentenaktie om een Vlaams Leeuwke te dragen" en "Het belang van de Eucharistie: de E.K." (20). Daarna verslapte de werking misschien, want de gilde krijgt in De Blauwvoet tweemaal kritiek omdat ze geen verslag had ingestuurd over de werking tijdens de Kerst- en Paasvakantie van 1922 (21). De bond krijgt dan weer een pluim voor zijn aktiviteiten tijdens de grote vakantie 1922: hij wordt geprezen om zijn flinke vergaderingen en om de opvoering van het toneelstuk *Henry Masterton of de verdrukking van Ierland*" (22). Tenslotte is er nog het jaar 1923: tijdens de korte Kerstvakantie organiseren De Witte Kaproenen een uitstekende vergadering rond de vraag: "Hoe kunnen we idealisme verwerken in onze strijd?", waarop, zo meldt het verslag, een vinnige diskussie volgde. Ook de Paaswerking verloopt vlot en enthousiast met haar twee vergaderingen waarin "Socialisme" en "Fascisme" de kernonderwerpen vormden (23). Tot zover deze eerste jaren na de oorlog. Vanaf september 1923 beschikken we opnieuw over een degelijk verslagboek, dat zorgvuldig de namen vermeldt van de leden, het bestuur, de sprekers en een ruimer aandacht wijdt aan de aktiviteiten.

2. De bloei vanaf 1923 tot 1928

De Witte Kaproenen bleven als vroeger een bond met een werking die beperkt bleef tot de vakanties, want hun leden bestonden hoofdza-

(19) *De Blauwvoet*, 1921, nr. 6, afdelingen.
(20) *Id.* nr. 4, blz. 8.
(21) *Id.* 1922 nrs. 6 en 7, afdelingen.
(22) *Id.* 1922 nr. 1 blz. 39.
(23) *Id.* 1923, nrs. 2 en 3, blz. 76 en 138.

kelijk uit humanioraleerlingen (meestal uit het St.-Jozefscollege) en enkele universitairs. Dat gebeurde bijna overal zo. Inderdaad, van de 43 Vlaamse Studentenbonden in Oost-Vlaanderen waren er in 1921 36 vakantiebonden en slechts 7 collegebonden. Zoals De Blauwvoet noteert hadden de laatsten hun werking "intra muros" tijdens het schooljaar, de eersten "extra muros" tijdens de vakantie, en hadden ze elk een eigen, aparte organisatie (24). Voor het schooljaar 1923-1924 noteert de verslaggever Jozef Van Branteghem 96 collegeleerlingen en 16 universitairs als leden, doch de namen van hen die het lidgeld niet betaald hadden, werden later doorstreept, zodat er uiteindelijk 35 leerlingen en 8 universitairs overbleven (25). De vergaderingen vonden plaats in het St.-Jozefscollege. De hoofdman was een universitair in de jaren 1923-26 (Jozef Van de Velde, drie opeenvolgende jaren), doch, tegen de regel in, was zijn opvolger Albert De Vos in 1926-27 een leerling uit retorika. E.H. Maurits Ketels was proost tot 1927 en speelde een aanzienlijke rol in de gilde (26). Zelf was hij vroeger als leerling lid geweest van de bond in 1911-12, toen Hilaire Gravez hoofdman was.

De werking van de bond in de twintiger jaren kan men moeilijk vergelijken met de latere jeugdbewegingen: sport en spel, kamperen en trekken waren er niet bij. Tijdens de vakanties was er theoretisch elke week een vergadering. Daarnaast was het opvoeren van een toneelstuk, zeker in de bloeitijd, een aktiviteit die hoge prioriteit had. Het waren geen lichte stukken, maar meestal voldragen toneelwerken die men voor het voetlicht bracht. Van 1924 tot 1928 werden vier toneelstuk-

(24) *De Blauwvoet*, 1921 nr. 4, p. 8. We vonden twee voorbeelden van een Vlaamse Bond te Aalst die tijdens het schooljaar werkte. Eerst in 1913 onder het erevoorzitterschap van Rector Borreman, een groep die zich "Vlaamsche Bond" noemde en een buitengewoon dynamische aktiviteit aan de dag legde. Hun verslagschrift is bewaard. Er is een tweede geval: in de paasvakantie 1923 beslisten De Witte Kaproenen een Knapenbond te stichten. Deze was zeer aktief in 1924 en droeg als naam "Knapenbond De Witte Kaproenen". Er is ook hier een verslagschrift bewaard dat zo zorgvuldig de programma's van acht vergaderingen uitwerkt (zonder ooit namen van leden te vermelden) dat het de indruk geeft het werkschrift van een leraar-proost te zijn geweest met documentatie voor de te houden vergaderingen. Het is echter naar de inhoud toe zo degelijk en zwaarwichtig dat het moeilijk kan bestemd zijn geweest voor knapenvergaderingen (al luidt de titel ook: Knapenbond) doch voor oudere leerlingen. Dus toch twee gevallen van "intra muros"-werking. Daar we ons beperken tot de vakantiebond kunnen we jammer genoeg niet ingaan op de boeiende inhoud van deze verslagschriften uit 1923 en 1924.

(25) In 1924 woonden 45 à 50 leden de vergaderingen bij, blijkbaar werden enkele geschrapten toch toegelaten. In 1925 telden de bijeenkomsten 30 à 40 leden. We beschikken over de ledenlijsten van de volgende jaren: 1910-12; 1923-24; 1926-27; en 1930 tot 1933.

(26) E.H. Maurits Ketels, ° Erpe 1898 maar te Aalst opgegroeid, priester gewijd in 1922. Hij was leraar aan het college te Ninove 1922-1924, en aan het St.-Jozefsgesticht te St.-Niklaas 1924-1928. In 1928 werd hij onderpastoor te St.-Niklaas, later in 1931 nationaal proost van het A.C.V. en pastoor op de Kerstparochie te Gent vanaf 1952. Overleed daar in 1956. Toen hij leraar was bracht hij de vakanties door te Aalst (J. DE BROUWER, *o.c.*, Deel III, p. 125).

ken in de grote vakantie opgevoerd: *Reyvaert de Tempelridder* van L. De Geeter naar A. Duclos (1924) (27), *Shylock* van Shakespeare (1925). *Ferdinand Verbiest* van Cyr. Verschaeve (1926), en *Constant Lievens* van Ysabie, gevolgd door het blijspel *Tobbende zusterkunsten* (1928). In augustus 1925 rezen er even moeilijkheden in verband met de toneelopvoeringen: de rector van het St.-Jozefscollege, P. Edgar Joliet, stuurde de bond een brief waarin hij dreigde de collegezaal niet meer te laten gebruiken voor repetities en opvoeringen, indien hun Vlaamse-Leeuwvlaggen geen driekleurig Belgisch lint zouden dragen. Op die eis werd blijkbaar ingegaan. Regelmatig werd er in de vergaderingen op gewezen dat de bond via het toneel een sociale rol vervulde, door een ruim publiek beschaving, cultuur en Vlaamse geest bij te brengen. Ook was het voor De Witte Kaproenen een uitstekende gelegenheid om een verzorgde taal te leren spreken. Het leren hanteren van het Algemeen Beschaafd Nederlands was inderdaad één van de hoofdobjektieven van de gildewerking, waar de leden in bijna alle bijeenkomsten op attent gemaakt werden.

De vergaderingen begonnen steeds met een gebed en De Zwarte Leeuw, en eindigden met een slotgebed en De Vlaamse Leeuw, een "dreunende" Vlaamse Leeuw, zo stipte de schrijver telkens weer aan. Na de opening werd het verslag van de vorige vergadering voorgelezen. Daarop volgden de diverse onderdelen, zoals declamaties (28), liederen (29), het woord van de hoofdman en de proost, maar de kern werd steeds gevormd door één of meer langere toespraken, al of niet gevolgd door een diskussie. Toch is het overdreven die vergaderingen als studiekringen te bestempelen, want ze verliepen jong en geanimeerd, er werden liederen gezongen en bijna altijd gaven de leden declamaties ten beste, iets wat de jongsten onder hen al best aankonden. De oudere leden daarentegen werden met klem aangespoord een studie te maken die enigszins verband hield met de Vlaamse Beweging en deze naar voor te brengen. Van 1924 tot 1928 vinden we een hele reeks toespraken die het persoonlijk werk van de leden waren. We sommen ze even op omdat ze een goede kijk geven op de leefwereld van de gilde. "Beschaafde eigen taal" (vaandrig Omer Verleysen 1924),

(27) Het eerste bedrijf speelt te Affligem op 11 juli 1319.

(28) Bij de keus voordrachtstukken ging de voorkeur naar Rodenbach (bijv. *Fierheid, Sneyssens, Die hoge bomen, Nieuwjaarsgroet aan de Vlaamse Studentenbonden, De eerste martelaar)* of Gezelle (bijv. *Groeninge, 't En zal*), verder een hele reeks teksten o.a. van Vondel, A. Nahon, R. De Clercq, Frans Daels. Op de gouwdag van 1925 te Oudenaarde kreeg "onze benjamin Van Opdenbosch" de eerste prijs bij het voordragen van "Dode soldaat".

(29) Werden regelmatig gezongen o.a.: Waarom ik Vlaming ben - Het Vlaamse heir staat immer pal - Nu een lied der Vlaamse zonen (Blauwvoetlied) - De trommel slaat - Kerelslied - 't Zijn weiden als wiegende zeeën - O kruise den Vlaming - Het lied der knapenschap. Een paar maal het Wilhelmus. Als luimige liedjes: Ik ben dokter Grijzenbaard - Vader Adam.

"Vlaanderens nationale toekomst" (Leo De Winter 1924), "De studenten en hun sociale rol" (hoofdman Jozef Van de Velde 1925). "De Vlaamsgezindheid bij de jongere studenten" (A. De Vos 1925), "Kristen zijn en Vlaams" (J. Van de Velde 1925), "De Vlaamse beweging" (W. De Winter 1925), "Het toneel in onze studentenbond" (E.H. Ant. Tijsmans 1925) (30) "Wies Moens" (Juul De Backer 1925) (31), "Kerstmis" (Juul Delafortrie 1926, later hoofdman in 1927-28), "De geschiedenis van Ierland" (G. Goubert, onderhoofdman 1926), "De ondergang van de Vlaamse weefnijverheid na 1830" (A. De Vos 1926) "De heerszucht van de Fransen " (Jozef Delafortrie 1926), "Innerlijke en uiterlijke werking van de bond" (hoofdman J. Van de Velde 1926), "Het communisme" (Leo De Winter 1926), "Vlaamse missionarissen in het verleden: De Smet, Damiaan, Lievens" (Fr. Van Volsem 1927), "Ethische en democratische kunst te verkiezen boven estethische en aristocratische kunst" (idem 1928), "Ierland en het Ierse volk" (Juul Delafortrie 1928), "De taal in het algemeen en de Vlaamse taal in 't bijzonder" (Marcel De Bisschop 1928) (32), "De Middeleeuwen" (G. Goubert 1928), "Het doel van onze bond: Vlaanderen vormen door onze eigen verstandelijke en zedelijke ontwikkeling" (hoofdman G. Goubert 1928), "De ontwikkeling van Groot-Nederland door de eeuwen heen" (Jozef Delafortrie 1928), "Albrecht Rodenbach" (N. Van Wezemael, onderhoofdman 1928). Vanzelfsprekend waren er ook talrijke toespraken door de zeer geanimeerde proost E.H. M. Ketels, o.a. "Kristen, democratisch en Vlaams zijn" (1923), "Algemeen Beschaafd Nederlands (1925), 'Sportfurie: overdrijvingen" (1926), "Het studentenapostolaat (1926). Af en toe werd een gastspreker uitgenodigd. Aldus E.H. Van Rechhem die sprak over "De studentenbeweging" (1924) en Pater Van Opdenbosch s.j. die kwam spreken over "De rol van de Vlaamse studentenbonden in de Vlaamse Beweging en het Christendom" (1924).

Ofschoon de uiterlijke werking van De Witte Kaproenen beperkt bleef tot de vakanties, was er toch een brede waaier aktiviteiten, en ook hun ideeëngoed was rijk geschakeerd. Dit ziet men het best in wat ze zelf noemden hun innerlijke en uiterlijke werking. De innerlijke werking of de zelfvorming was essentieel gericht op twee onscheidbare faktoren: Vlaams zijn en kristen zijn, allebei zo diep mogelijk te beleven; het waren twee punten die in elke vergadering steeds uitgebreid aan bod kwamen. Verder waren er sociaal gericht, doch meer in algemene zin, zodat ze zich diep verantwoordelijk voelden voor het

(30) E.H. Antoon Tijsmans was toen seminarist en lid van de bond. Hij werd gewijd in 1928. In 1962 werd hij pastoor-deken te Haaltert.

(31) Juul De Backer, een zeer aktief lid, overleed in 1926. In de vergadering van 7 aug. 1926 werd hem een posthume hulde gebracht.

(32) Marcel De Bisschop, reto 1926, werd apotheker. Hij was burgemeester van Aalst in de jaren 1971-77.

eigen Vlaamse volk en hun latere taak. Sociale kwesties zoals het arbeidersvraagstuk kwamen slechts zelden in het brandpunt van de aandacht, de gildeleden waren kinderen van de min of meer welgestelde burgerij. Een sterke nadruk lag op de zelfstudie: de leden werden steeds opnieuw aangespoord een gedegen studie te maken en deze als eigen werk voor de vergadering te brengen. Daartoe hadden ze ook een eigen bibliotheek. Hun opstelling als overtuigde christenen verschilt niet veel van wat later de Katholieke Aktie zal zijn, maar hun aktie was hoofdzakelijk naar binnen gericht, met de nadruk op gebed, veelvuldige communie en overtuiging. Verscheidene leden werden priester of missionaris (33). Als bond namen ze deel aan parochieaktiviteiten zoals de processies, ofschoon ze daar tot hun spijt hun leeuwevlag niet mochten ontrollen. Hiermee belanden wij bij de naar buiten gerichte aktiviteiten. Ieder jaar namen ze deel aan de A.K.V.S.-gouwdag te Oostakker, ook wel te Oudenaarde, St.-Niklaas, Geraardsbergen, of aan de A.K.V.S.-landdag voor alle provincies. Merkwaardig genoeg stellen we echter vast dat hun werking verder vrij onafhankelijk verliep: van hogerhand kwamen niet zoveel direktieven en zeker geen jaarprogramma's zodat de bond zelf creatief zijn eigen werking moest bepalen. We zien ook dat ze niet zo dikwijls kontakt zochten met andere bonden uit het gewest, wel trokken ze er soms naar toe bij een herdenking of feestviering, doch tot een coördinatie van een bepaalde programma-uitwerking tijdens een jaar of vakantie kwamen ze niet (34). Maar gouw- en landdagen waren essentieel en het bindmiddel bij uitstek met de grote Vlaamse Beweging voor de jeugd. Aan het hoofdbestuur te Leuven werd regelmatig een verslag van de werking opgestuurd en in *De Blauwvoet* kon men lezen wat er in de diverse bonden omging. Dan hebben we de toneelopvoeringen die De Witte Kaproenen zagen als een boodschap naar een ruim publiek toe. Af en toe waren er ook steunakties, bijv. ten voordele van de IJzerstichting of het Bormsfonds; in 1928 werd beslist een armenbeurs op te richten; ook had men de cam-

(33) Werden sekulier priester: Maurits Verhegge, Maurits Ketels, Jozef Gocthals, Ant. Tijsmans, Frans Van Roy. Albert De Vos (hoofdman 1926-27) werd Scheutist en was van 1934 tot 1976 missionaris in Kongo. Werden Jezuïet: Edw. De Schaepdrijver, Fr. Clinckaert, Joz. Van Branteghem, Omer Verleysen, Godfr. Meeûs (India), Urb. D'Hoye (Kongo), J. De Fraine, Omer Van de Vyver. Gust. Van Geert werd dominikaan, de gilde woonde zijn Eremis bij te Aalst in 1925. Emiel Van de Vyver en Karel Vermeren werden benediktijn, terwijl Louis Van de Vyver salesiaan werd. Deze lijst is niet exhaustief.

(34) Op 24 april 1924 nodigden de hoofdman de leden uit naar Denderhoutem te trekken om daar het toneelstuk van de gewestbond bij te wonen. Nadien spreekt de schrijver nooit meer van gewestwerking. De hogere leiding van het A.K.V.S. te Leuven vond een gewestwerking wel wenselijk, en de bonden behoorden uitdrukkelijk tot een bepaald gewest, zoals blijkt uit de verslagen in *De Blauwvoet*, maar een echte samenwerking onder de bonden van het gewest kon het gewest Aalst slechts zelden bereiken.

pagnes om abonnementen te werven op *De Blauwvoet* of op *Bardit* of om Leeuwespeldjes te verkopen. Verder waren de jaarlijkse deelname aan de IJzerbedevaart of aan eenmalige vieringen zoals het Eucharistisch Kongres (1925), het Missiekongres te Turnhout (1926), de Hugo Verriestfeesten te Ingooigem (1926) en dergelijke, belangrijke programmapunten. Daarbij werden de leden er voortdurend op gewezen dat van hen verwacht werd dat ze Algemeen Nederlands zouden spreken. Tenslotte krijgen we al het werk voor hun eigen vergaderingen: een toespraak voorbereiden, liederen aanleren of declamatiestukken naar voor brengen. Sport en spel worden niet vermeld (35), wel wandeltochten (misschien onder invloed van de Duitse jeugdbeweging) en de fietstochten naar de gouwdag toe. Al deze aktiviteiten hadden, we zien het telkens opnieuw, een diep impakt op de leden. Ze hielden van hun bond en herhaaldelijk kwamen oudleden nog eens een vergadering bijwonen (36).

3. Krisis en scheuring

Tijdens de landdag te Brugge, op 23 augustus 1925, had het A.K.V.S. gekozen voor een radikalisering in de zin van het Vlaams nationalisme. Hiertegen namen de Belgische Bisschoppen, die geen anti-Belgische houding wilden dulden, stelling in een gezamenlijke brief op 11 october 1925. Het gevolg was niet alleen dat het A.K.V.S. felle tegenwind begon te krijgen van kerkelijke zijde, doch ook dat, vooral in West- en Oost-Vlaanderen een begin werd gemaakt met de organisatie van de Katholieke Aktie die onder het rechtstreeks gezag zou staan van de bisschoppen. Ook het Algemeen Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond kreeg kritiek te verduren. Het is tegen deze achtergrond dat men de gebeurtenissen te Aalst tussen september 1926 en augustus 1928, moet zien. Tijdens de laatste vergadering van de grote vakantie 1926, even na de zeer geslaagde toneelopvoering van *Ferdinand Verbiest*, verklaarde de proost E.H. M. Ketels dat voortaan de hoogstudenten niet langer deel konden uitmaken van het bestuur der Witte Kaproenen, doch alleen humanioraleerlingen. Hierop nam Jozef Van de Velde ontslag als voorzitter, maar ook, en dit in naam van alle hoogstudenten, als lid van de bond (37).

Een tweede gebeurtenis vond plaats op 20 augustus 1927: dezelfde

(35) Tweemaal was er een kaatswedstrijd in 1925. Later valt geen woord meer over sport. Het plannen van wandeltochten wordt af en toe vermeld doch de uitvoering liep dikwijls vast.

(36) Aldus bijv. dokter René Van Sande en pater Jozef Van opdenbosch s.j. in 1924. Dokter Edward Clinckaert en pater Gustaaf Van Geert o.p. in 1925: telkens spraken ze de vergadering toe.

(37) Jozef Van de Velde, reto 1921, werd dokter te Aalst. Hij overleed in 1949. Hij was drie jaar zonder onderbreking hoofdman van De Witte Kaproenen, van 1923 tot 1926.

proost E.H. Ketels sprak over de ontevredenheid van Mgr. Coppieters, bisschop van Gent, in verband met de A.K.V.S.-landdag te Sint-Niklaas (38) en de nationalistische ideeën bij het A.K.V.S., hij weidde uit over de jeugdbewegingen voor arbeiders en landbouwers in België die een degelijk bestuur hadden, en over het voordeel dat een jeugdbeweging bekwam indien ze zich onder het gezag van de bisschop plaatste. Hij oefende felle kritiek uit op het hoofdbestuur van het A.K.V.S. dat sinds 1925 geen vaste leiding meer gaf en hij zei "Indien er toekomend jaar geen rechtstreekse leiding van het hoofdbestuur komt, zal de studentenbeweging moeten omgedraaid worden onder leiding der bisschoppen en meegaan in de algemene jeugdbeweging. Zoniet gaat de studentenbeweging ten onder". De verslaggever noteert dat dit standpunt op felle kritiek stootte tijdens de diskussie.

De derde gebeurtenis viel voor in augustus 1928. Om deze te begrijpen moet men rekening houden met het feit dat de bisschoppen op 11 april 1928 het Jeugdverbond voor Katholieke Aktie (J.V.K.A.) hadden opgericht, dat als doelstellingen koos een katholieke elite te vormen, de leiding der bisschoppen te erkennen en geen politieke standpunten in te nemen. In de vergadering van 25 augustus 1928 stelde zich de vraag of De Witte Kaproenen als bond zouden deelnemen aan het eerste kongres van het J.V.K.A. Inmiddels was E.H. Ketels geen proost meer doch was opgevolgd door E.H. Jozef Goethals (39). Eenstemmig besloten bestuur en leden, aldus het verslag, niet als bond deel te nemen, doch wel zouden de leden er zoveel mogelijk individueel naartoe trekken, maar zonder de bondsvlag. De reden van de weigering om als bond mee op te trekken met het J.V.K.A. was dat de deelname "strijdig (was) met onze nationalistische principes", en, zo voegt de schrijver eraan toe; "die beslissing door ons getroffen, gold dus als een openbare nationalistische verklaring. Met nadruk deed de voorzitter toen een beroep op de trouw der leden aan bond en bestuur, die nu meer dan waarschijnlijk moeilijke tijden ging(en) doorworstelen". De reaktie bleef niet uit. Drie dagen lager verbood de overheid van het St-.Jozefscollege De Witte Kaproenen nog langer hun vergaderingen op

(38) Tijdens de voorbereiding van de A.K.V.S.-landdag die van 27 tot 29 aug. 1927 te St.-Niklaas zou plaatsvinden, had Mgr. Coppieters, aan wie de toestemming gevraagd was op die landdag een plechtige H. Mis te mogen laten celebreren en de collegelokalen te mogen gebruiken, duidelijk als voorwaarde gesteld dat het A.K.V.S. afstand zou nemen van het nationalisme. Toen hierop niet werd ingegaan op de wijze waarop hij het verstond, weigerde hij de gevraagde toestemming. Cfr. L. VOS, *o.c.*, deel 2, blz. 133.

(39) Jozef Goethals, ° Aalst 1901, retostudent 1922, priester gewijd in 1928, volgde E.H. Ketels op als proost vanaf het schooljaar 1927-28. Van 1928 tot 1937 was hij leraar in het Klein-Seminarie te St.-Niklaas, later werd hij onderpastoor te Ninove, pastoor te Deftinge en van 1953 tot 1975 pastoor te Mijlbeek-Aalst. (J. DE BROUWER, *o.c.*, p. 135). Toen hij nog gewoon lid was van de bond, muntte hij uit in het voordragen van humoristische stukjes (1924).

het college te houden of er toneelstukken op te voeren, en dit vier dagen voor de toneelopvoering van *Constant Lievens*. Een tweede erger gevolg: "Onze proost moest ons noodgedwongen verlaten; niet zonder spijt en ontroering", noteert de schrijver, "zagen we onze goede vriend E.H. Jozef Goethals vertrekken". Samen met vijf leden van De Witte Kaproenen stapte hij over naar het J.V.K.A. Hieruit blijkt dat de beslissing van 25 augustus iets minder "eenstemmig" was dan de verslaggever schrijft. De scheuring was voltrokken. Een scheuring was het inderdaad, want naderhand zouden hun oudproost en ex-leden er aanspraak op maken de echte voortzetters te zijn van De Witte Kaproenen, het alleenrecht te hebben om die naam te dragen en ze zouden eisen dat de verslagboeken, de vlag en de bondskas aan hen zouden overgedragen worden. Hieraan werd begrijpelijkerwijze geen gevolg gegeven.

4. De verdere werking

Van nu af aan had de bond geen proost meer, doch alle vergaderingen werden net als vroeger geopend en beëindigd met een gebed, en de geest bleef konsekwent door en door kristelijk. We kunnen drie fasen onderscheiden.

In een eerste fase die loopt van augustus 1928 tot Pasen 1931, zette men met vereende krachten de vroegere bondswerking voort, in een klimaat van tegenwerking en zonder vergaderlokaal. Reeds op 1 september 1928 vergaderde men in open lucht (de meeste leden waren trouw opgekomen), en diskussieerde er over het nationalisme. Te elfder ure kon men nog een zaal vinden in het Vlaams Huis om het geplande toneelstuk "*Constant Lievens*" op te voeren. Op 15 september 1928 hield de bond haar laatste vakantie-bijeenkomst in Het Paviljoen, een katholiek lokaal: de heer Antoon Mermans, ondervoorzitter van de bond, sprak er over "De Finse studenten tegenover Rusland", en de hoofdman G. Goubert (40) hield een toespraak over "Het nationalisme en het Vlaams nationalisme". Tot grote vreugde van De Witte Kaproenen werd deze vergadering opgeluisterd door aanwezigheid van nog een andere oudvoorzitter, nl. dokter Hilaire Gravez die, zoals de verslaggever uitdrukkelijk vermeldt, De Witte Kaproenen juist twintig jaar eerder had gesticht (dit brengt ons tot het jaar 1908, de stichting was gebeurd tijdens het schooljaar 1908-1909 toen Hil. Gravez leerling in de reto was). Nu kwam hij de jongens steunen in de moeilijke periode die ze doormaakten. Over de verdere werking in het jaar 1929 worden we ingelicht door het verslag over drie augustusvergaderingen. De neiging tot Vlaams nationalisme en het konflikt met de hiërarchie en het J.V.K.A. brachten mee dat de sprekers zich tot onderwer-

(40) Gaston Goubert was, toen hij in 1927 het college verliet, *primus perpetuus* d.i. hij was de eerste geweest in alle klassen van de humaniora. Hij werd dokter.

pen keerden die nauw verwant waren aan de toespraak van G. Goubert in 1928, Frans Tack beschrijft nog een hoofdzakelijk historisch onderwerp "Vlaanderen en de zee" (18 augustus 1929), maar alle volgende toespraken waren veel meer toegespitst op de aktualiteit. R. Philips stelde de vraag: "Is een Zelfstandig Vlaanderen economisch leefbaar?" en antwoordde bevestigend. In een volgende toespraak "Het doel van de Vlaamse studentenbeweging" betoogde Jozef Delafortrie (41) o.a. dat men het A.K.V.S. bij de K.A. wou inlijven doch dat dit onmogelijk is omdat het A.K.V.S.-hoofddoel Vlaams was en dat van de K.A. niet. Beide bewegingen konden echter elk afzonderlijk aan K.A. en Studentenaktie doen. Makker De Lange sprak over "De stiefmoederlijke behandeling van Vlaanderen door België vanaf 1830" en tenslotte behandelde Jef Van de Meerssche "De veroordeling van het A.K.V.S. door de Belgische bisschoppen": hierin wees hij er o.a. op dat Kard. Van Roey alleen het revolutionair nationalisme kon bedoeld hebben, maar "niet ons nationalisme dat wegen inslaat die de Kerk toelaat".
In het schooljaar 1929-30 dat de verslaggever als "de katakombentijd" karakteriseerde, werd Frans Van Volsem (toen eerste-jaarsuniversitair) hoofdman (42). Sinds de scheuring waren de universitairs opnieuw lid geworden van de gilde. Men kampte met een gevoelig geslonken ledenaantal en vooral met het probleem van het vergaderlokaal, het laatste probleem was trouwens de oorzaak van het eerste. In 1928 nog had men eenmaal vergaderd in het huis van de broers Delafortrie, daarna in 1929 en gedeeltelijk ook in 1930 vond men onderdak in Het Vlaams Huis, wat tot gevolg had dat de bond een politieke kleur kreeg. Vanaf 1930 tot Pasen 1931 kwam men samen in een niet-politiek lokaal, het café St.-Elooi. De laatste keus was al even ongelukkig als de eerste want een café viel niet in de smaak van veel ouders. Toch had men in de grote vakantie van 1930 drie goede vergaderingen met 12, 13 en 20

(41) Jozef Delafortrie 1910-1959. "Opgegroeid in het milieu van het Daensisme (zijn moeder was de dochter van Pieter Daens) en van het Vlaams nationalisme, werd hij lid van het Verdinaso. Tijdens de oorlog onthield hij zich van politieke aktie en wijdde zich daarna volledig aan de journalistiek". Hij werd in 1945 eerst redakteur en daarna redaktiesecretaris van *De Nieuwe Standaard*. Hij werkte mee aan het weekblad *De Spectator*. In 1951 werd hij hoofdredakteur van *De Nieuwe Gids*, en was ook lid van de redaktieraad van *Het Volk*. Tijdens zijn humaniora was Jozef, die het spoor gevolgd was van zijn oudere broer Maurits (reto 1921), lid van De Witte Kaproenen en zelfs verscheidene jaren bestuurslid als schrijver. Juul Delafortrie die hoofdman was in 1927-28, beëindigde één jaar na zijn broer Jozef, de Reto in 1929. Hij werd ambtenaar en overleed in 1962. Hun jongste broer Luc Delafortrie, ofschoon geen bestuurslid van de gilde zoals zijn beide broers, was jarenlang een aktief lid. Hij studeerde handelswetenschappen en was geruime tijd bedrijvig als journalist. Hij publiceerde studies o.a. over de Vlaamse Beweging (Joris Van Severen) en het Daensisme. Over Jozef en Luc: *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt 1973, deel 1, p. 384 en 385.

(42) Frans Van Volsem was, net als vroeger G. Goubert, *primus perpetuus* (zie noot 40) toen hij de retorika op het college beëindigde in 1929. Hij werd dokter te Haaltert.

aanwezigen. Leo Meganck en Luc D'Hondt toonden zich de aktiefsten. De eerste gaf drie toespraken "Herman Van den Reek", "Gematigde en echte Vlamingen" en "Vlaanderen bovenal"; de tweede hield een uiteenzetting over "Het Vlaamse volk" en las een hekeldicht op het Belgisch eeuwfeest 1830-1930. Makker R. Philips gaf een nostalgische terugblik op de bloei van De Witte Kaproenen tijdens de vorige jaren. In het jaar 1930-31 werd Frans Van Volsem herkozen, men had toen 20 leden. Doch de bond bloeide niet, men bleef kampen met het gemis aan een goed vergaderlokaal dat door alle ouders kon aanvaard worden.

Vandaar, en dit is dan de tweede fase, dat men vóór Pasen 1931 ging onderhandelen met het St.-Jozefscollege. Hier werd een kompromis bereikt: De Witte Kaproenen zouden opnieuw op het college mogen vergaderen doch tevens een federatie vormen met het J.V.K.A., de vergaderingen van beide bonden zouden gemeenschappelijk zijn. Blijkbaar hoopte de collegeoverheid dat de twee verenigingen door een soort osmose geleidelijk zouden versmelten en dat de dualiteit zou verdwijnen. Er volgden drie gemeenschappelijke vergaderingen, één in de Paasvakantie en twee in het begin van de grote vakantie. Aan de bestuurstafel zaten De Witte Kaproenen links en het J.V.K.A. rechts, met de rector, pater Gessler, als scheidsrechter tussen hen in; de leden van beide bonden zaten in de zaal dooreen. Voorlopig was er aldus een praktische oplossing gegeven aan de nog nooit bijgelegde twistvraag, die in 1928 bij de scheuring gerezen was, nl. wie van beide frakties de echte voortzetting was van De Witte Kaproenen-bond en aanspraak mocht maken op de naam, de verslagboeken, de vlag en de kas. Van die drie vergaderingen zegt de verslaggever alleen dat van beide zijden toespraken werden gehouden: A.K.V.S.-leden over Rodenbach en Renaat de Rudder, J.V.K.A.-leden eveneens over Rodenbach. Doch er moeten allerlei spanningen en diskussies geweest zijn, want De Witte Kaproenen vroegen de toelating om op 8 augustus 1931 een aparte vergadering voor henzelf alleen te beleggen op het college. De rector gaf de toelating doch de leden van het J.V.K.A. namen dit niet en kwamen ostentatief de vergadering bijwonen. Toen ze niet wilden heengaan begon de vergadering dan toch, maar ze beloofde woelig te worden. Inderdaad, Frans Tack, Witte Kaproen, bracht een werk naar voor over "Idealisme" en eindigde met de woorden: "Wij willen onze leuze A.V.V.-V.V.K. niet laten verbasteren, al heet de verbasteraar dan ook K.A." Dit bracht het vuur aan de lont, de twee kampen stonden lijnrecht tegenover elkaar. Er volgde een hevig debat over de vraag of het A.K.V.S. aan politiek deed, waarop De Witte Kaproenen repliceerden dat de K.A. dit ook deed, aangezien de K.A.J. politieke standpunten innam. Men deed een beroep op de rector P. Gessler. Dezelfde avond kwamen de twee bonden in een gemeenschappelijke bestuursvergadering bijeen en P. Gessler nam als scheidsrechter de volgende beslissing: het A.K.V.S. werd erkend als de traditionele studentenbond, zij

alleen konden aanspraak maken op de naam De Witte Kaproenen, verslagboeken, vlag en kas, doch ze moesten opnieuw buiten het college vergaderen. Het J.V.K.A. moest een nieuwe naam kiezen, een nieuwe bond stichten (voortaan zouden ze alleen de naam K.S.A. gebruiken). De Witte Kaproenen hielden geen vergadering meer in 1931 doch herbegonnen hun werking in januari 1932: de derde en laatste fase. Eerst vroegen en bekwamen ze dat hun oudproost E.H. Goethals, die hen in 1928 had verlaten, de scheidsrechterlijke beslissing van P. Gessler zou bevestigen en ondertekenen. 27 leden meldden zich aan, de meesten uit het St.-Jozefscollege (uit de hogere maar nu ook uit de lagere cyclus), daarbuiten nog vijf universitairs. Daarbovenop werden nog 21 A.K.V.S.-lidkaarten aan de man gebracht, de meesten bij internen van het St.-Jozefscollege en ook bij leerlingen uit de streek die buiten het gebied van de gilde woonden. De universitair Frans Van Mol (43) werd tot voorzitter gekozen. De meeste bestuursleden waren nu trouwens universitairs. Het jaar 1932 was enthousiast en heel vruchtbaar: tussen 2 januari en 10 september waren er, gouwdag en landdag meegerekend, tien vergaderingen, waarvan zeven tijdens de grote vakantie. Ze vonden plaats in een privé-huis, bij de familie Meert of bij de familie D'Haese, eenmaal in het Café Korenbloem en enkele malen in open lucht. Als toespraken noteren we: "Nationalisme" (Frans Van Roy) (44), "Willem van Oranje, je maintiendrai" (R. Philips), "Rodenbach", (Omer Van de Vyver, in twee vergaderingen), "Trouw aan het A.K.V.S." (Frans Van Mol), "De tien geboden om een studenbond niet de doen bloeien" (Emiel Van de Vyver), "Antimilitarisme" (L. D'Hondt in twee vergaderingen), "Het doel van het A.K.V.S." (Robrecht Philips: jongens vormen die niet alleen katholiek en Vlaamsnationaal voelen doch ook sterk sociaal gericht zijn). De vergadering van 28 juli 1932 werd bijgewoond door de gouwvoorzitter Jef Werkers die de leden toesprak over A.K.V.S. en jeugdbeweging: "we zijn Vlaamsstrijdend en katholiek ofschoon we niet onder het kerkelijk gezag staan, we zijn geen K.A. maar richten ons wel naar de christelijke godsdienst en moraal". Buiten Aalst woonde de bond de A.K.V.S.-gouwdag te Oostakker en de Landdag te Oude God bij. Op 2 september nam de bond afscheid van Frans Van Roy die priester zou worden en één van de meest bezielde A.K.V.S.-leden genoemd werd. In de loop van september voerde men op het college met vlugschriften een geslaagde campagne ten voordele van het A.K.V.S.: ze leverde voor het volgende schooljaar 1932-33 dertig A.K.V.S.-lidkaarten op, vijftien abonnementen op *De Blauwvoet* en zes op *Bardit*.

Op 7 mei 1933 (twaalf leden waren aanwezig) werd het nieuw bestuur

(43) Frans Van Mol, beëindigde zijn humaniora in het college in 1928 en studeerde rechten. Hij werd advokaat te Aalst. Overleed in 1980.

(44) "Hij sprak over het nationalisme en toonde aan dat wij", aldus de verslaggever, "niet in strijd waren met de katholieke godsdienst".

zonder verkiezing aangesteld door Frans Van Mol: thans was nog wel een universitair voorzitter (Frans Van Volsem) doch onder hem kwam een collegestudent als hoofdman (Omer Van de Vyver, toen leerling in de Poësis) (45). Een heel belangrijke gebeurtenis in deze vergadering was het feit dat de afgetreden voorzitter Frans Van Mol nieuwe statuten aanbracht en voorlas. Ze zouden de verouderde statuten van 3 januari 1920 vervangen. Verdeeld in 21 in handschrift gedetailleerd uitgeschreven artikels, moesten ze voortaan het handvest worden van de Aalsterse bond De Witte Kaproenen. We lichten er de voornaamste bepalingen uit. De gilde was aangesloten bij het A.K.V.S. en stond buiten elke Vlaamse politieke partij. Het doel was de ontwikkeling van het Nederlandse volkseigen en de opvoeding der leden tot leiders met een konsekwent katholieke levenshouding (Nederlands en Katholiek staan in hoofdletters geschreven). De leden moesten o.a. lid zijn van het A.K.V.S., hun christen-Vlaamse plichten nakomen, eens per jaar een eigen werkstuk naar voor brengen en onder elkaar Algemeen Nederlands spreken. De vergaderingen gebeurden tijdens de vakanties en wel als volgt: gebed voor en na de vergadering, inleiding door de voorzitter, verslag van de vorige vergadering, toespraken (steeds één over Vlaamse belangen), lezingen, declamaties en liederen. De voorzitter zou een universitair en de hoofdman liefst een collegeleerling zijn, doch ze werden niet meer gekozen zoals vroeger altijd het geval was geweest, maar aangesteld door het aftredend bestuur. Wel konden de leden het nieuw bestuur weigeren, zo ze niet akkoord gingen. De gilde kon onderafdelingen stichten zoals communiebond, studiekring, drankbestrijdingsbond, hoogstudentenbond, muziekbond, wandelaarsbond enz. Tenslotte werden de leden ertoe aangezet zich in stad of dorp aktief in te zetten in godsdienstige, sociale en Vlaamsgezinde verenigingen.

Deze hooggestemde statuten van 1933 blijken echter in feite een zwanezang geweest te zijn. Inderdaad, in zijn kort verslag over de werking 1932-33 merkt de schrijver op dat de bond weer in de katakombentijd was verzeild, en hoopte hij dat het volgend jaar beter zou zijn. Wel vermeldt hij dat er tijdens de grote vakantie 1933 een drietal vergaderingen door het bestuur belegd werden, doch - zo merkt hij laconiek op - geen enkele kon doorgaan bij gebrek aan voldoende aanwe-

(45) Vier broers Delafortrie waren lid van De Witte Kaproenen. Evenzo de drie broers Van de Vyver. Omer werd Jezuïet en was van 1949 tot 1967 leraar Fyscia en Wiskunde te Bukavu in Zaïre. Daarna was hij drie jaar verbonden aan de Pauselijke Sterrewacht te Castel Gandolfo; later wijdde hij zich te Leuven aan wetenschappelijke opzoekingen. Hij publiceerde o.a. *Lunar Maps of the 17th Century* en *Lettres de J. Ch. della Faille s.j., cosmographe du roi à Madrid 1634-1645*. Louis Van de Vyver werd salesiaan en was vele jaren missionaris in Zaïre, in Katanga. Emiel Van de Vyver tenslotte werd benediktijn en publiceerde een studie over de middeleeuwse filosoof uit Mechelen Hendrik Bate en gaf zijn werk uit. Hij is bibliothecaris van de abdij te Dendermonde.

zige leden. Op vele plaatsen in Vlaanderen was het zo dat het ledental van K.A. en de K.S.A.-bonden steeg ten koste van het A.K.V.S. Over het volgend jaar 1933-34 werd geen enkel verslag bewaard. Werkte de bond nog? Hij bestond toch nog, want er is een kort verslagje (het allerlaatste) van een bijeenkomst op 22 juli 1935. Emiel Van de Vyver opende de vergadering en behandelde dan het hoofdonderwerp "De plichten van de katholieke Vlaamse studenten in het A.K.D.S.". In 1934 nl. had het A.K.V.S. zijn naam omgedoopt tot A.K.D.S., Algemeen katholiek Diets Studentenverbond. Hierover schrijft Lionel Van den Berghe: "Het diets-georiënteerd zijn was niets nieuws en ging zelfs terug tot de Blauwvoeterie" en hij voegt eraan toe dat de bonden zich in 1937 openstelden voor alle bevolkingslagen, zodat de studentenbeweging eigenlijk ophield een afzonderlijke entiteit te zijn (46). In de vergadering van 22 juli 1935 gaf Piet D'Haese nog een kort praatje over "Wat Dietsland voor ons is en moet zijn", terwijl Karel Vermeren en Em. Van de Vyver elk een stuk voorlazen uit de Celbrieven van Wies Moens. De vergadering eindigde met het gebed dat Pater Callewaert had gemaakt voor de IJzerbedevaart 1934: "Gebed voor het levende Vlaanderen". Hierna werd nooit meer een verslag van latere werkingen aan de verslagenbundel toegevoegd.

Besluit

Als we terugblikken op de 27 jaren werking van De Witte Kaproenen te Aalst kunnen we alleen maar waardering opbrengen voor hun idealisme, hun bezieling en hun enorme inzet. In hun Vlaamse aktie hebben zij, samen met duizenden andere Vlaamse jongeren, krachten losgeweekt die de rechten van Vlaanderen stuk voor stuk zouden veroveren. Hierbij hadden ze een groot gevoel voor verbondenheid met het Vlaamse volk en met hun eigen medestanders, zodat individualisme hun vreemd was. Graag keken ze op naar grote voormannen als Rodenbach, Gezelle, Conscience, Verriest, Dosfel, Stracke, Verschaeve, Callewaert en anderen. Hun belangstelling ging uit naar de herontdekking van onze eigen kulturele waarden en ze voelden aan dat de Vlaamse taal een Algemeen Nederlands moest worden, indien ze respekt wou afdwingen. Hierbij keken ze over de eigen grenzen door hun belangstelling te verbreden naar Groot Nederland toe en aandacht te hebben voor landen als Ierland en gedeeltelijk ook Finland, waar jongeren eveneens aktief begaan waren met hun eigen taal en volk of in een ontvoogdingsstrijd gewikkeld waren. Ook de grote ideeënstromingen die Europa beroerden ontsnapten niet aan hun aandacht. Hun levenshorizon was diep kristelijk zodat ze evenzeer aan katholieke als aan Vlaamse aktie deden, lang voordat de K.A. ontstaan was, en ook daar-

(46) L. VANDENBERGHE, *Het A.K.V.S.*, 1981 (brochure V.T.B. nr. 276) blz. 13.

na, toen ze tegenkanting ondervonden van de bisschoppen omwille van hun nationalistische strekkingen, lieten ze hun engagement voor het geloofserfgoed nooit los. Ze hielden van grote manifestatie waarbij ze al zingend door de straten trokken op hun jaarlijkse gouw- en landdagen, ze trokken graag naar de IJzerbedevaart, naar evenementen als het Eucharistisch Kongres, het Missiekongres of de grootse huldigingen van figuren als Verriest en Conscience. Een bepaalde romantiek was hierbij zeker aanwezig. Tenslotte waren ze bereid tot persoonlijke, soms erg harde inspanningen om allerlei onderwerpen in te studeren en er op hun vergaderingen voordrachten over te houden. Ze geven de indruk, althans in hun bondswerking, een diep bezielde maar ook vrij ernstige jeugd geweest te zijn, die vroeg aan maturiteit toe was. Hun instelling was overwegend positief, in die zin dat ze bij tegenkantingen geen verbitterde kankeraars werden of het moedeloos vlug opgaven, doch vastberaden doorzetten. Dit bleef zo tot de tijden veranderden en de nieuwe aankomende jeugd meer en meer koos voor de sterk uitgebouwde K.A.-groeperingen. Dat deze laatste zelf, ofschoon in gematigde vorm, een Vlaamse geest wilden uitstralen, was te danken aan de jarenlange felle aktie van de Vlaamse Studentenbonden die hen voorafgingen.

Dan. Butaye s.j.
Waversebaan 220
3001 Heverlee

HET ALTAARSCHILDERIJ VOOR DE KERK VAN SINT-MARIA-HOREBEKE (1443)

R. VAN ELSLANDE

Kenlic (zij) etc. dat Bertelmeus de Cupere als kercmeester van de kerken van Sente Marien Horenbeke commen es etc. en bekende sculdich zijnde Arend van Boxtale de somme van viij lb. X s.g. goeden scult van de cope van eendre autertafele te betaelene XXX s.gr.te Marie helighenmesse, iij lb. X s. te paesschen beede e(erst) c(omende) ende tsurplus draghende iij lb. X s.gr. te betaelne te paesschen di(e) na volght sonder langher verste. Versekert etc. actum viij octobris 43 (1).

Uit deze akte vernemen we dat de kerkmeester Barthelmeus de Cupere voor de kerk te Sint-Maria-Horebeke een altaarschilderij heeft gekocht van Arend van Boxtale voor 8 pond en 10 schellingen. Zoals in de akten van verkochte retabels te Nieuwerkerken (2) van Ghyselbrecht van Meerlo, te Meren (3) van Philips Clincke en Jan van der Brugghen en te Deftinge (4) van Willem Brandius wordt ook hier geen melding gemaakt van het onderwerp, de kwaliteit, de levering en de borg. Hieruit leren wij dat het ging om een reeds bestaand schilderij dat verkocht werd door Arend van Boxtale. In vergelijking met de hoger vermelde retabels valt op dat het bedrag vrij hoog is, wat mogelijks te verklaren is door het gebruik van vergulsel en de grootte van het schilderij. Totaal vreemd in vergelijking met de andere kunstwerken is de zeer korte betalingstermijn.

Over het retabel zelf zijn we verder niets te weten gekomen. Waarschijnlijk viel het ten prooi aan de vernielzucht van de beeldenstormers in de tweede helft van de 16de eeuw of ging het verloren tijdens de Franse Revolutie.

Arend van Boxtale

Wie was Arend van Boxtale? Van Den Bemden (5) die als eerste

(1) Gent, Stadsarchief, *Jaarregister* (verder vermeld als SAGJ.) 1443-1444, f°. 23 v°.
(2) R. van Elslande, *Het retabel van Ghyselbrecht van Meerlo voor de O.-L.-Vrouw-Hemelvaartkerk te Nieuwenkerken*, in: *Liniaal*, 3 jg. 13, 1989, nr. 1, blz. 3-16.
(3) R. van Elslande, *Het retabel van Philips Clincke en Jan van der Brugghen voor de kerk van Mere (1485)*, in: *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 31, 1991, nr. 1, blz. 5-12.
(4) R. van Elslande, *Het retabel van Willem Brandius voor de kerk van Deftinge (1439)*, in: *Het land van Aalst*, 42, 1990, nr. 5-6, blz. 249-252.
(5) F. Van Den Bemden, *Table d'autel 1443*, in: *Petite Revue illustrée de l'Art et de l'Archeologie en Flandre*, II, 1901, blz. 88.

het schilderij voor de kerk te St.-Maria-Horebeke vermeldt, noemt hem een Gents kunstenaar. Dit wordt eveneens overgenomen door Cornelis (6). Zij merkt verder op dat van Boxtale in 1445-1446 een huis bezat aan de Pitsteeg, de huidige Stadhuissteeg te Gent (7). Waarschijnlijk heeft hij dit huis geërfd van Jan van Buxtale, zoon van Jan (8).

Zoals voor andere Gentse schilders van voor de Carolijnse Concessie hebben we geen verdere gegevens over deze meester. Dit komt omdat het gildeboek van de Gentse St.-Lukasgilde in de eerste helft van de vorige eeuw vervalst werd door Théodore Schellinck. De oorspronkelijke bladen van dit register werden door middel van een zuuroplossing verwijderd, enkele bladen werden gepruneerd, er werd 17de- of 18de-eeuws papier aan toegevoegd en de rug van het handschrift werd vernieuwd. De inkt werd artificieel bruin gemaakt. De falsificatie betreft een ambachtsreglement van 1338-1339, namenlijsten van vrijmeesters vanaf 1339 tot en met 1539, een hertogelijk privilegie daterend van 1432 en andere losse gegevens. Alvorens Van der Haeghen in 1898 deze wandaad bekend maakte (9), zijn deze falsificaties verscheidene malen gepubliceerd (10). Van der Haeghen merkte naast talrijke grammaticale en taalkundige fouten, ook de slechte imitatie van het 16de-eeuws schrift op. De vervalsingen waren geïnspireerd op de reglementen van de Gentse goudsmeden, waarbij passende passages uit het werk van Diericx werden overgenomen (11). Tot heden zijn er nog steeds auteurs die zich onwetend baseren op deze falsificatie (12), wat meestal leidt tot dubieuze toeschrijvingen. Gelukkig werden de originele

(6) *...verkoop van een huis ende stede in de pitsteghe...an deen zyde Arent van Boxtale huus gheheete t zynke...*; SAGJ. 1445-1446, f°. 152.

(7) M. Gysseling, *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen*, Antwerpen, 1954, blz. 68.

(8) SAGJ. 1408-1409, f°. 65.

(9) V. Van Der Haeghen, *Mémoire sur des documents faux relatifs aux anciens peintres, sculpteurs et graveurs flamands*, Gent, 1898.

(10) E. De Busscher, *Recherches sur les peintres gantois des XIVe et XVe siècles, indices primordiaux de l'emploi de la peinture à l'huile à Gand*, Gent, 1859; Idem, *Notice sur l'ancienne corporation des peintres et sculpteurs à Gand*, Brussel, 1853; E. Baes, *La peinture flamande et son enseignement sous le régime des confréries de Saint-Luc*, in: *Bulletin de la société de l'histoire et d'archeologie de Gand*, XLIV, 1882;
F. De Vigne, *Ecole de peinture et de sculpture à Gand, Peintres et Sculpteurs gantois aux XIVe, XVe et XVIe siècles la pluspart inconnus*, in: *Annales de société royale des beaux-arts et de littérature de Gand*, 1851-1852, Gent, 1853, blz. 1 e.v.

(11) C.L. Diericx, *Memoires sur la ville de Gand*, Gent, 1814-1815.

(12) Cfr. R. van Elslande, *De geboorte van Christus in het Groot Vleeshuis*, in: *Ghendtsche Tydinghen*, 11, 1982, blz. 103-105; Idem, *De van Eycks te Gent*, ibidem, 12, 1983, blz. 151-165; Idem, *De van Eycks te Gent: leerlingen en medewerkers* (2de deel), ibidem, 14, 1985, blz. 26-44; Idem, *Lieven van Lathem een onbekend grootmeester uit de 15de eeuw*, in: *Scheldeveld*, jb. 1991 (ter perse).

inschrijvingen van kunstenaars in de Gentse schildersgilde eveneens geregistreerd door de schepenen, waardoor men talrijke ambachtsleden heeft kunnen achterhalen. De akte van opname van Arend van Boxtale is nog niet terug gevonden. Mogelijks behoorde hij tot de kunstenaars die vrijgesteld werden van deze opname. In de eerste plaats denken we hier aan de hofschilders en aan de geestelijken (13). De namen van de hofschilders zijn goed gekend en Arend van Boxtale treft men onder hen niet aan. In geen van beide akten waarin hij vermeld wordt, wordt aangehaald dat hij tot de geestelijkheid behoorde. Een andere mogelijkheid is dat - zoals voorzien in de Leuvense voorschriften van de gilde (14) - hij behoorde tot de hogere burgerij, die de schilderkunst beoefende *uyt recreation of synlycheyt* en dus niet tot het ambacht hoefde toe te treden. R. Van Uyten (15) vermeldt dat het vak van schilder, borduurder, glazenier, goudsmid en drapier als een burgerlijke aktiviteit beschouwd werd en vaak beoefend werd door degene die als ambtenaar, handelaar of ondernemer leefden. We mogen aanvaarden dat dit enkel en alleen maar betrekking heeft op leden van aanzienlijke families (16). Om die reden zullen we dan ook de familie van Boxtale nader beschouwen. Het blijkt duidelijk een handelaarsfamilie te zijn, die vrij vroeg kontakten had met kunstenaars. Reeds op 18 juni 1409 trad Jan van Buxtale op als landheer voor Jan van Caloet, die in leer ging bij de

(13) R. van Elslande, *Jan van der Asselt, de hofschilder van Lodewijk van Male, in: De Leiegouw*, 19, 1987, nr. 4, blz. 419-445; Idem, *Het portret van Maria van Bourgondië door de Meester van de Vorstenportretten*, in: *Het Oude Land van Edingen en Omliggende*, 2, 1983, nr. 4, blz. 329-337.

(14) E. Cornelis, *De kunstenaar in het laat-middeleeuwse Gent, II. De sociaal-economische positie van de meesters van de Sint-Lucasgilde in de 15de eeuw*, in: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, Nieuwe Reeks, dl. XLII, 1988, blz. 105.

(15) R. Van Uyten, *Scènes de la vie sociale dans les villes des Pays-Bas du XIVe au XVe siècles*, Douai, 1983, blz. 14.

(16) Cfr. Willem en Joos Borluut; E. De Busscher, *Recherches sur les peintres et sculpteurs à Gand aux XVIe, XVIIe, et XVIII° siècles*, Gent, 1866, blz. 25-28.

(17) *...Hanneken Scaloet in leer gegaan by Jan van Heythuuse, glaeswerkers voor v jaere begin St. Jansmesse (1409)* ... (inbegrepen) *eten, drinken, slapen, doen wasschen ende wrighen* (= drogen) ... (de vader moet) *Hannekin kleden en scoeien* ... (som) *iij lb.gr. ... in iij paymenten ... 20 s.gr. te Bruggemaerct e(erst) c(ommende) ende de ij° Bruggemaerct daerst volgende telkens XX s. In (14)xii op Bruggemaerct vollen betaelt. Clement Scalloet* (geeft zijn huis borg:) *Torre in de Ramme, ten hende van de Ghinghebergsmaten up de herve toebehoerende der joncvrauwe Jans wive van Buxtale met siker landecheins alser jaerlincx utegaet, daer de Clement* (Scaloet = vader van Jan) *nu in woont* ... (voorwaarden : indien Hannekin wegliep, dan moest zijn vader Clement toch de som betalen) *ende up dachterek jaer sal Jan gheven Hannekin vors(eide) eenen houde froc omme cleet af te makenen en vj s. gr. in ghelde in hovescheden mids dat Hannekin hem vuldient heft. Ende stonden als landsheeren van den vors huuse Daniel van Herzele ende Jan van Buxtale in den name ende als voghede van der joncvrauwen haerlieder wiven. Actum 6 juni 1409*; SAGJ. 1408-1409, f 85.

glazenier Jan van Heythuse (17). Deze relatie bleef bestaan tot in de periode dat Arend van Boxtale het schilderij verkocht aan de kerkmeester van St.-Maria-Horebeke. Zo leverde op 13 januari 1465 Jacob van Buxtale aan de vermaarde schilder Daneel de Rijke (de Meester van de Gentse Calvarietriptiek?) koren. De thans bekende kunstenaar Joos van Wassenhove (= Justus van Gent) en de miniaturist Heinderic van Bueren (18) stelden zich hiervoor borg.

De kunsthandel op het einde van de middeleeuwen

Alhoewel in Vlaanderen tijdens de 15de eeuw de renaissancegeest van Italië nog niet volledig was doorgedrongen, zijn er aanduidingen dat ook bij ons een handel bestond in kopen en verkopen van kunstwerken. Uiteraard zal er ook verkocht zijn in de atelier-winkel van de artiest, waarvoor hij misschien zoals in Bergen een hogere taks moest betalen als de winkel een uitzicht had langs de straatzijde (19), of waarbij de kunstenaar zoals in Brugge maar één winkel mocht hebben (20). Het Brugse reglement liet trouwens ook niet toe dat een artiest ging leuren met zijn werk. De verkoop van werk in het atelier gebeurde eveneens te Gent en we verwijzen hierbij naar de hoger vermelde retabels voor de kerken van Mere en Nieuwerkerken.

Onder invloed van Italiaanse kooplui en bankiers in onze streken zien we ook bij ons een opkomende kunsthandel. De hoge waardering voor kunstenaars door de zuiderlingen had tot gevolg dat zij talrijke werken in Vlaanderen bestelden om ze door te verkopen in hun vaderland (21). Met als gevolg dat in het begin van de 16de eeuw de kunstwerken te Antwerpen daar tot de meest renderende produkten voor de binnen- en buitenlandse markt behoorden. Rond het midden van de 15de eeuw bemerken we reeds dat kooplui, die andere produkten verhandelden, sporadisch kunstwerken verkochten. Rond 1460 was er een bloeiende kunsthandel. Een duidelijk voorbeeld hiervoor is de Gentenaar Lieven de Bus die als poorter van Valenciennes vermeld werd als *"marchand d'images"* of Claes van

(18) *Daneel de Rijke, scildere, bekent sculdich zijnde Jacop van Bucxstale de somme van vijf ponden groten, goed scult, van coope van coorne, danof hij hem kent vernouch zijnde vander leveringhen te betaelne te Sinxenen, met zulken ghelde, etc. Versekert, etc., borghen Gillis de Muelemeestre, Gillis vande Putte, Joos van Wassenhove ende Heinderic van Bueren, elc voor een vierendeel vander voorn(oemde) somme ende niet breedere. Actum 13 januarij 1465* (n.s. 66); SAGJ. 1465-1466, f. 38.

(19) L. Campbell, *The art market in the Soutern Netherlands in the XV-th. century*, in: *Burlington Magazine* (Londen), CXVIII, 1976, blz. 191.

(20) E. Comelis, *o.c.*

(21) R. Van Elslande, *Het Brugse atelier van Jan van Eyck tussen 1433 en 1441 (Deel III)*, in: *Brugs ommeland*, 29 jg., 1989, nr. 4, blz. 219, 227.

(22) E. Comelis, *o.c.*

Holland die in Leuven vermeld werd als *"coopman van schilderien"* (22). De term *"prenter coopers"*, die we vanaf de 2de helft van de 15de eeuw - o.a. in Brugge - vermeld vinden, heeft waarschijnlijk betrekking op kooplui van kleinere kunstwerken.

Een andere element dat tot deze nieuwe visie heeft bijgedragen is de houding van de kunstenaar zelf, die om aan de vraag te kunnen voldoen, kunstwerken kocht van minder bekende collega's om deze dan verder door te verkopen. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de aankoop van twee retables door de Gentse kunstenaar Jan de Stoevere voor het gering bedrag van 6 lb.gr. aan Gillis van Berringen uit Brussel (23) op 4 april 1440. Toen in juni 1441 Jan de Stoevere twee retabels verkocht aan Jan Woldin, alias van Cortricke, was één reeds *"ghereet ende vulmaect"* (24). In dezelfde optiek zien we de aankoop van een retabel door Daneel de Rijke bij Jan van den Casteele uit Ieper en een klein schilderijtje aan Gillis de Coruwerie (25) in april 1464. We weten dat de Rijke zeer veel opdrachten kreeg en het soms moeilijk had om zijn werk op tijd af te leveren (26).

Dat er ook te Gent handelaren waren die kunstwerken verhandelden, blijkt bij koopman Daneel van Lovendeghem, alias Rutaert, die eveneens een kuiper was (27). Deze handelaar had trouwens nauwe banden met de Gentste St-.Lukasgilde (28).
Zo is het ook zeer goed mogelijk dat Arend van Boxtale, die een lid was van een handelaarsfamilie, geen kunstenaar maar een koopman

(23) SAGJ. 1439-1440, f. 105, E. Comelis, *o.c.*, blz. 134.
(24) SAGJ. 1441-1442, f. 122.
(25) SAGJ. 1463-1464, f. 43 v°; *ibidem*, f. 62.
(26) M. Martens, *Enkele middeleeuwse muurschilderingen te Gent, II. Gegevens op basis van documenten*, in: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, Nieuwe Reeks, dl. XL, 1986, blz. 65.
(27) R. Hoozee en E. Duverger, *Imaginair museum Hugo van der Goes*, Gent, 1982, blz. 38, verwarren de zoon met de vader en vermelden verkeerdelijk dat Daneel de Oude beeldhouwer en wijnverkoper was.
(28) Niet alleen was Daneel Rutaert, *fs. Daneels, beeldesnijdere en(de) wijnzeggher* (SAG, Reg Staten 1517-1518, f. 44 v°), maar ook Hannekin (= Jan Rutaert) van Lovendeghem, *vors. Daneels natuerlic Zone* werd op 11 januari 1460 (n.s. 61) meester in het Gentse schildersgild (SAGJ. 1460-1461, f. 50). Daneel de Oude had tevens kontakten met de belangrijke Gentse schilder Daneel de Rijke, die bij hem op 16 november 1462 een *"gulden sig(n)ette"* koopt (SAGJ. 1462-1463, f. 76), op 8 oktober 1464 een *"paerde"* (Ibidem 1463-1464, f. 43 v°) en op 24 april 1459 een *"keerle"* (Ibidem 1459-1460, f. 76). Nicolaas van Lovendeghem, broer van Daneel de Jonge en halfbroer van Jan, was gezworene in het Gents schildersambacht in 1500-1501; V. Van Der Haeghen, *o.c.*, blz. 47. Hij overleed kort voor 4 maart 1518. Hun zuster huwde achtereenvolgens met de kunstenaar Willem Hughe, Jan d'Ingelsche en Inghelbrecht Criecke. Daneel de Oude stond tevens borg bij de opname in het Gentse schildersambacht voor Joos van Wassenhove/Justus van Gent (E. De Busscher, *o.c.*, blz. 154), voor Hugo van der Goes (R. Hoozee-E. Duverger, *o.c.*, blz. 61) en voor Willem Hughe. Op 13 januari 1463 (n.s. 64) kocht de Gentse miniaturist Heinric van Buere een schilderij van Daneel de Oude; SAGJ. 1463-1464, f. 47 v°.

van o.m. kunstwerken was. De korte afbetalingstermijn van het retabel voor de kerk van St.-Maria-Horebeke kan hiermee verband houden. Dit schilderij beschouwen we dan ook als een handelsprodukt, dat hij doorverkocht heeft.

Boudewijn van Wytevelde, de auteur van het altaarschilderij te Sint-Maria-Horebeke

Indien wij de hoger vermelde stelling als uitgangspunt nemen, heeft Arend van Boxtale het schilderij niet gemaakt, maar gekocht. Daar deze koopman in Gent woonde, is er een zeer grote kans dat hij dit schilderij kocht van een Gents kunstenaar. De aankoop van een dergelijk groot werk zal wellicht door het gildebeleid gekeurd zijn en geregistreeerd geworden voor de Schepenen van de Keure van de stad. In onze optiek zal wellicht het schilderij kort voor of in 1443 gekocht zijn.

Geïnspireerd door dit vermoeden zijn we op zoek gegaan naar de aankoopakte van het schilderij.
In de jaarregisters vonden we een opmerkelijke akte van 17 november 1442 (29): *"Kenlic (zij) dat Jan Oeterman ende Arent van Bucstale bekennen sculdich zijnde Baudine van Wytevelde vi lb.gr. van eender aultaertafle, te betalen XX s.gr. te kersavond, iij lb.gr. talfvasten anno xlii ende ij lb.gr. te paesschen xliij. Versekert etc. ende elc over al."* Samen met Jan Oeterman heeft Arent van Boxtale het altaarschilderij, dat later prijkte in de kerk te St.-Maria-Horebeke, gekocht van de Gentse schilder Boudewijn van Wytevelde. Ze betaelden niet alleen zeer weinig voor dit werk, nl. 6 pond, maar er werd, - zoals traditioneel bij aankoop van een voltooid werk in een atelier - een langere afbetalingstermijn voorzien. Na doorverkoop hielden zij maar liefst 2 lb10s.gr. over, wat er op wijst dat handel voeren in die periode lonend was. Deze akte geeft ons tevens de naam van wie de eigenlijke auteur was van het altaarschilderij voor de kerk te Sint-Maria-Horebeke, nl. Boudewijn van Wytevelde. Dit werk moet een grote waardering gekend hebben, want reeds in hetzelfde jaar moest de kunstenaar een altaarschilderij vervaardigen voor de kerk te Sint-Denijs-Boekel en in 1456-1457, samen met de beeldhouwer Jan Clincke, een retabel voor de kerk van Nederbrakel. De kerkmeesters van deze laatste twee kerken kochten de werken wel rechtstreeks aan bij de kunstenaar. Wat de verdere lotgevallen waren van het schilderij voor de kerk van Sint-Maria-Horebeke, is ons niet bekend. Mogelijks

(29) SAGJ. 1442-1443, f. 38.
(30) E. Dhanens, *Kanten Sint-Maria-Horebeke, Provincie Oost-Vlaanderen, Inventaris van het kunstpatrimonium*, Gent, 1971, blz. 332. Vermeldenswaardig is het altaar dat Pieter Orlent (= Dorliens) schilderde in 1629 gewijd aan O.-L.-Vrouw en het hoogaltaar in 1635 voor dezelfde kerk. Mogelijks hangt de geschiedenis van het schilderij samen met het lot van de oude kerk, die in 1788 gesloopt werd.

werd het, zoals het hoogaltaar in de kerk te Schorisse, in veiligheid gebracht voor de beeldenstormers. Alhoewel de kerk nauwelijks te lijden had van de vernielzucht der iconoklasten (30).

Besluit

De verkoop van het altaarschilderij aan de kerk van Sint-Maria-Horebeke is een duidelijk voorbeeld van een nieuwe geestesgesteldheid die men niet alleen in Italië aantrof. Alhoewel nog sporadisch zien we ook bij ons dat handelaars kunstwerken verkochten. Samen met de congressen, die de kunstenaars hielden (31), toont dit duidelijk aan dat de renaissancegeest ook bij ons in de 15de eeuw reeds was doorgedrongen. Een verdere bestudering van deze geestesgesteldheid kan wellicht vruchtbaar zijn.

Rudy van Elslande
Blazoenstraat 31
9000 Gent

(31) A. Pinchart, *Un congrès de peintres en 1468*, in: *Bulletins de l'Academie Royale de Belgique*, 3de reeks, Iste dl., 1881, nr. 3, blz. 1-12.

HERNIEUWING VAN HET ABONNEMENTSGELD

Voor de **jaargang 1992** houden wij het lidgeld onveranderd. Mogen wij u vragen het lidgeld snel te hernieuwen. En waarom Het Land van Aalst eens niet bij vrienden of kennissen aanbevelen. Wil onze economische basis gezond blijven dan moet ons ledenaantal nog wat groeien!
Volgende prijzen blijven dus gelden:

- gewoon lid :	**500 F.**
- steunend lid :	**800 F.**
- erelid :	**1200 F.**
- Lidmaatschap + Horenbaultkaart :	**1400 F.**
- Horenbaultkaart (afzonderlijk) :	**1000 F.**

Gebruik het ingesloten voorgedrukt overschrijvingsformulier of stort op de rekening 000-0586911-61, Het Land van Aalst, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

— HET LAND VAN AALST —
LOSSE NUMMERS
OUDE JAARGANGEN

Een los nummer van de lopende jaargang kost 200 fr. Bij oude jaargangen vóór 1991 kost een enkel nummer 100 fr. en een dubbelnummer 200 fr. Een volledige oude jaargang wordt verkocht aan 600 fr.

De verzending gebeurt na storting van het verschuldigde bedrag op rekening nummer 001-0561340-77 van Het Land van Aalst, Oude jaargangen Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade. Tel. 053/70.21.79

Alle jaargangen zijn nog in voorraad, uitgezonderd de onderstaande, waarvan nog slechts de aangeduide nummers beschikbaar zijn:

1949 (1) uitverkocht
1950 (2) uitverkocht
1951 (3) uitverkocht
1952 (4) uitverkocht
1953 (5) uitverkocht
1954 (6) nummers 3-4-5-6
1957 (9) nummers 1-2-3-4-5
1958 (10) nummers 3-4-5-6
1959 (11) uitverkocht
1960 (12) nummers 2-5-6
1961 (13) nummers 2-3-4-5-6
1962 (14) nummers 2-3-4-5-6
1965 (17) nummers 1-2-5-6
1966 (18) nummers 4-5-6
1967 (19) nummers 1-2-5-6
1976 (28) nummer 1
1977 (29) nummers 1-4-5-6
1979 (31) nummers 1-2-4-5-6
1983 (35) nummers 2-3-4-5-6
1988 (40) nummers 2-3-5-6
1989 (41) nummers 2-3-5-6

NOG BESCHIKBAAR:

G. Van Bockstaele, De Hunnegemkerk te Geraardsbergen in kaarten en plannen. - 1988: 25 fr.
De abdijen van het Land van Aalst en het tweede hervormingsplan van Jozef II (1785). - 1988: 25 fr.

W.L. Braekman, "Disorders ende confusien" bij de kermisprocessie te Aalst in 1677. - 1988: 25 fr.

M. Cock, Het veertigjarig jubileum van "Het Land van Aalst" - een viering. - 1988: 25 fr.

P. Praet, Armoede te Aalst tijdens de 19de eeuw. - 1988: 50 fr.

Herman Van Isterdael e.a., Bibliografie van de Gemeenten van het Land van Aalst (1950-1983).
2 banden - 915 blz.: 1.200 fr. (gebeurlijk te verhogen met 70 fr. portonkosten).
Kaart van het voormalige "Land van Aalst" (1596) - Horenhault - kleurendruk. - 1988: 1.000 fr.

Inhoud

JAARGANG XLIII - 1991 - NUMMER 4

G. VANDE WINKEL, Bibliografie 1990 257-330

D. BUTAYE, De Witte Kaproenen te Aalst 331-352

R. VAN ELSLANDE, Het altaarschilderij van S.-M.-Horebeke 353-359

Mededelingen redactie 360

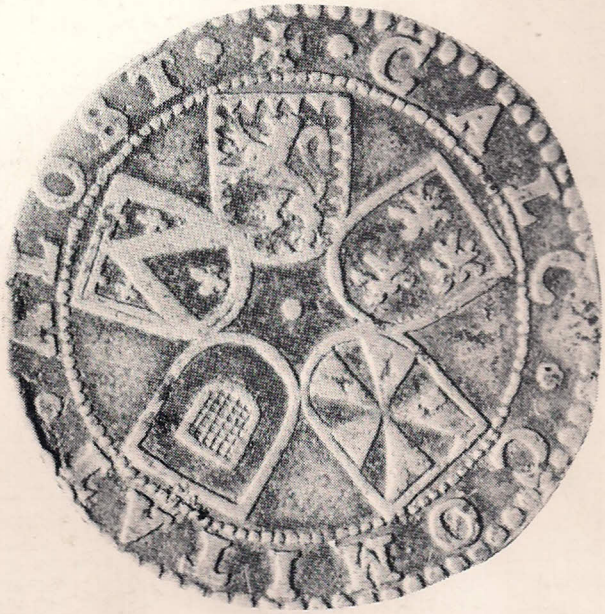

1991